

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSTIETEEN JA TALOUSOIKEUDEN YKSIKKÖ

Tiina Kaarniemi

**ULKOMAISEN KIINTEÄN TOIMIPAIKAN JA TYTÄRYHTIÖN TULOVE-
ROTUS**

Talusoikeuden
Pro gradu-tutkielma

VAASA 2016

SISÄLLYSLUETTELO	sivu
LYHENTEET	5
OIKEUSTAPAUKSET	7
TIIVISTELMÄ	9
1. JOHDANTO	11
1.1 Tutkimuskohteen kuvaus	9
1.2 Tutkimusaihe ja rajaukset	10
1.3 Tutkielman rakenne	11
1.4 Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto	12
2. KIINTEÄ TOIMIPAIKKA	16
2.1 Aluksi	16
2.2 Kiinteän toimipaikan käsite tuloverotuksessa	16
2.2.1 Kiinteä liikepaikka	18
2.2.2 Johtopaikka ja kaksoisasumisen ongelma	20
2.2.3 Rakennus- asennus- ja kokoonpanotoiminta	21
2.2.4 Valmisteleva ja avustava toiminta	21
2.2.5 Edustaja	22
2.3 Kiinteän toimipaikan verotus toiminnan alkaessa ja päättyessä	24
2.3.1 Varojen siirto kiinteään toimipaikkaan	24
2.3.2 Varojen siirto kiinteästä toimipaikasta ja maastapoistumisvero-	
tus	25
2.4 Kiinteän toimipaikan tulon verottaminen	27
2.4.1 Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen	28
2.4.2 Kiinteän toimipaikan tulon määrittäminen	30
2.4.2.1 Kiinteään toimipaikkaan kohdistettavat tulot ja menot	32
2.4.2.2 Sisäisten liiketoimien verovaikutukset	33
2.4.3 Kiinteän toimipaikan voitot ja tappiot	36
2.5 Kiinteän toimipaikan yhtiöittäminen	38

2.6 Syrjintäkiellosta	40
3. TYTÄRYHTIÖ	44
3.1 Aluksi	44
3.2 Tytäryhtiön toiminnan aloittaminen	44
3.3 Tytäryhtiön toiminnan verotus	46
3.3.1 Siirtohinnoittelu	46
3.3.2 Korot ja alikapitalisointiin puuttuminen	49
3.3.2.1 Suomen korkorajoitussäännökset	51
3.3.2.2. Säännökset muissa valtioissa	55
3.3.3 Rojaltit	57
3.3.4 Markkinaehtoisuudesta	58
3.3.4.1 Markkinaehtoperiaatteesta poikkeaminen	59
3.3.4.2 Siirtohinnoitteludokumentaatio	61
3.3.5 Osingot	65
3.3.5.1 Suomalaisen yhtiön ulkomailta saamat osingot	66
3.3.5.2 Suomalaisen yhtiön ulkomaille maksamat osingot	70
3.3.6 Tytäryhtiön tappiot	72
3.3.6.1 EU-tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja	73
3.3.6.2 Onko Suomen oikeustila yhä epäselvä?	74
3.4 Tytäryhtiön toiminnan päättyminen	76
3.4.1 Tytäryhtiön myyminen tai purkaminen	76
3.4.2 Tytäryhtiösulautuminen	77
3.5 Syrjintäkiellosta	80
4. LOPPUPÄÄTELMIÄ	82
4.1 Kiinteä toimipaikka vai tytäryhtiö	82
4.2 Tulevaisuudesta	89
LÄHTEET	92
LIITE	99

LYHENTEET

AOA	Authorized OECD Approach
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
CCCTB	Common Consolidated Corporate Tax Base
EU	Euroopan unioni
ETA	Euroopan talousalue
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
HE	Hallituksen esitys
IFA	International Fiscal Association
IFRS	International Financial Reporting Standards
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KVL	Keskusverolautakunta
LähdeVL	Laki rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta 11.8.1978/627
OECD	Organisation for Economic Growth and Development
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus
SopS	Suomen säädöskokoelman sopimussarja
TVL	Tuloverolaki 30.12.1992/1535
VML	Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558

OIKEUSTAPAUKSET

C-250/95, Futura
C-307/97, Saint-Gobain
C-311/97, Royal Bank of Scotland
C-141/99, AMID
C-446/03, Marks & Spencer
C-170/05, Denkavit
C-231/05, Oy AA
C-379/05, Amurta
C-414/06, Lidl Belgium
C-371/10, National Grid Indus
C-123/11, A Oy
C-261/11, Komissio v. Tanska
C-164/12, DMC
C-657/13, Verder LabTec

KHO 1986-II-519
KHO 2003:33
KHO 2004:12
KHO 2007:30
KHO 2007:92
KHO 2009:70
KHO 2013:155

KVL 17/2009

VAASAN YLIOPISTO**Kauppätieteellinen tiedekunta**

Tekijä:	Tiina Kaarniemi
Tutkielman nimi:	Ulkomaisen kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön tuloverotus
Ohjaaja:	Juha Lindgren
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri
Yksikkö:	Taloustieteen ja talousoikeuden yksikkö
Aloitusvuosi:	2011
Valmistumisvuosi:	2016

Sivumäärä: 99

TIIVISTELMÄ

Yritykset voivat kansainvälistyä tavallisesti perustamalla ulkomaille tytäryhtiön tai toimimalla ulkomaille muodostuvan kiinteän toimipaikan kautta. Kansainvälistymispäätökseen vaikuttavat monet eri liiketoiminnalliset tekijät, mutta niiden ohella myös verotukselliset kysymykset muodostavat huomioonotettavan näkökulman. Nämä kysymykset liittyvät niin kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön toiminnan aloittamis- ja päättymisvaiheeseen kuin niiden varsinaiseen toimintaan. Tutkielmassa käsitellään kuhunkin osaluokkaan liittyviä huomionarvoisia verotuksellisia kysymyksiä.

Kiinteään toimipaikkaan liittyvät verotukselliset vaikeudet sisältyvät erityisesti kiinteän toimipaikan käsitteen epämääräisyyteen ja sen tulon määrittelyn haasteisiin. Viimeaikoina huolenaiheeksi on noussut myös maastapoistumisverotuksen harmonisoimattomuus. Tytäryhtiön toiminnassa haasteita aiheuttavat muun muassa siirtohinnoittelukysymykset, alikapitalisointisäännökset ja niin sanottujen lopullisten tappioiden käsittely. Molempien toimintamuotojen verotuksellisten kysymysten tulkintaohjeita sisältyy OECD:n julkaisuihin malliverosopimuksen kommentaarista sekä siirtohinnoitteluohjeista. Silti kysymykset ovat haastavia jopa EU-valtioiden välillä, eikä valtioiden ole helppo saavuttaa yksimielistä tulkintaa. Yritysten kannalta nämä ongelmat aiheuttavat hallinnollisen taakan lisäksi muun muassa uhkakuvan kaksinkertaisesta verotuksesta ja vaaran veronoikaisuista.

Ulkomaisessa yritystoiminnassa on olennaista lisäksi rajat ylittävä tuloksentasaus. Suomen konserniverojärjestelmä ei kuitenkaan mahdollista ulkomaisen tytäryhtiön tappioiden huomioonottoa. Sen sijaan ulkomaisen kiinteän toimipaikan tappiot voidaan yleensä huomioida Suomen verotuksessa. Tämä ei edistä verotuksen neutraalisuustavoitetta näiden toimintamuotojen välillä. Kansainvälisestäkin on pohdittu vaihtoehtoja konserniverojärjestelmän uudistamiselle. Jos EU:n sisäinen ehdotus yhteisestä yhdistetystä veropohjasta toteutuisi, aiheuttaisi se merkittäviä verosäästöjä jäsenvaltioissa toimiville yrityksille. Se myös kaventaisi toiminnan eroja tytäryhtiön ja kiinteän toimipaikan välillä.

AVAINSANAT: kiinteä toimipaikka, tytäryhtiö, tuloverotus, rajat ylittävä tuloksentasaus

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuskohteen kuvaus

Yrityksen kasvaessa ja kilpailun kovetessa on luonnollista, että yritystoimintaa laajennetaan myös ulkomaille. Yritystoiminta voi kansainvälistyä usealla eri tavalla. Yritys voi esimerkiksi hankkia myyntiagentin tai jälleenmyyjän, tai se voi perustaa myyntiyhtiön taikka siirtää toimintojaan ulkomaille osittain tai kokonaan¹. Kansainvälistymispäätös tehdään usein tavallisten liiketoiminnallisten tekijöiden ohjaamana. Yritys voi tavoitella esimerkiksi tuottavuuden tai kannattavuuden nousua. Päätökseen vaikuttavat myös monet muut tekijät, kuten raaka-aineiden saatavuus, markkinat, työvoiman saatavuus ja koulutustaso. Näiden tekijöiden ohella myös verotukselliset kysymykset muodostavat huomiointotettavan näkökulman, vaikka verotuksen merkitys yritysten sijoittautumispäätöksissä vaihtelee toimialoittain.² Kansainvälistyvän yrityksen on silti keskeistä pohtia, missä vaiheessa sen toiminta ulkomailta ylipäätään muodostaa verovelvollisuuden kohdevaltiossa, sillä se vaikuttaa myös olennaisesti yrityksen kokonaisverorasitukseen.³ Siten verotus ja erityisesti tavoite minimoida verorasitusta saattavat vaikuttaa siihen, mihin valtioon yrityksen toiminnot sijoitetaan ja miten yritys siellä haluaa toimia.

Kansainvälistyvän yrityksen peruskysymyksiin kuuluu siis muun muassa se, millaista oikeudellista toimintamuotoa käyttäen ulkomailta halutaan toimia. Yritys voi pohtia, kannattaako sen perustaa ulkomaille tytäryhtiö vai harjoittaa toimintaansa siellä kiinteästä toimipaikasta.⁴ Tavallisesti ulkomaan toimintaa varten on perustettu itsenäinen yhteisömuotoinen yhtiö. Pelkän kiinteän toimipaikan käyttäminen ei ole ollut yhtä yleistä siihen liittyvien juridisten ja verotuksellisten epävarmuustekijöiden vuoksi. Verotuksellisesta näkökulmasta katsottuna sekä tytäryhtiön että kiinteän toimipaikan toimintamuodossa on kuitenkin omat etunsa ja haittansa. Toimintamuodon valintaan vaikuttavat toimintavaltion lisäksi muun muassa toiminnan laatu, laajuus, kesto ja riskit. Edullisuusvertailussa on otettava huomioon sekä kohdemaan kansallinen lainsäädän-

---

¹ Linnakangas & Myrsky 2009: 211

² Valtiovarainministeriön julkaisu 2013: 15

³ Linnakangas ym. 2009: 212

⁴ Penttilä 2013a: 49

tö että mahdollinen kohdemaan ja Suomen välinen verosopimus. Näillä sopimuksilla jaetaan verotusoikeutta sopimusvaltioiden kesken, ja niiden ensisijainen tarkoitus on kaksinkertaisen verotuksen poistaminen.⁵

Kun yritys harjoittaa toimintaa ulkomailla, se voi törmätä myös kansainvälisen konsernin erityiskysymyksiin, joita elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmä on myös osittain käsitellyt muistiossaan⁶. Näihin erityiskysymyksiin sisältyy muun muassa konserniverotusta koskeva erilaisten rajat ylittävien tilanteiden kohtelu. Kun toimitaan EU-valtioissa ja rajat ylittäviksi tilanteiksi jaotellaan joko ulkomailla sijaitseva tytäryhtiö tai kiinteä toimipaikka, merkitystä on myös sillä, missä suhteessa rajat ylittävien tilanteiden kohtelu on SEUT:ssa turvattuihin perusvapauksiin, erityisesti sijoittautumisvapauteen⁷. Rajat ylittäviä tilanteita arvioitaessa merkitystä on myös verosopimuksien syrjäntäkieltoartikloilla. Ne estävät syrjimästä kiinteitä toimipaikkoja verrattuna maassa toimiviin yhtiöihin ja toisaalta syrjimästä yhtiöitä ulkomaisen omistuksen takia.⁸

Rajat ylittävissä tilanteissa tulee ulkomailla sijaitsevien tytäryhtiöiden osalta tarkasteltavaksi se, missä määrin ulkomailla syntynyt tulos joko halutaan tai täytyy ottaa huomioon konsernin verotettavaa tulosta laskettaessa. Kyse on niin sanotusta rajat ylittävästä tuloksentasauksesta. Tämän tarkastelussa tulee ottaa huomioon myös Euroopan unionin tuomioistuimen antamat konserniverotuksen kannalta merkitykselliset päätökset. Rajat ylittävästä tuloksentasauksesta on kyse myös silloin, kun suomalainen yhtiö harjoittaa toimintaa ulkomailla kiinteän toimipaikan muodossa.⁹

1.2 Tutkimusaihe ja rajaukset

Tutkimusaiheena on suomalaisen kansainvälistyvän yrityksen verokohtelu. Taavoitteena on selvittää, millainen on kahden eri toimintamuodon, kiinteän toi-

---

⁵ Helminen 2013: 563

⁶ Ks. Elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän muistio 16/2013

⁷ ETA-sopimuksen 31 artiklassa esitetyt sijoittautumisvapauden rajoituksen kieltävät säännökset ja SEUT:n sijoittautumisvapauksien rajoittamisen kieltävät säännökset ovat samanlaiset. Näitä säännöksiä tulkitaan siis tältä osin yhteneväisesti. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 25

⁸ Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 25

⁹ Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 26; 29

mipaikan ja tytäryhtiön, verotus. Tätä tutkitaan vertaamalla ulkomailla sijaitsevan kiinteän toimipaikan ja ulkomaisen tytäryhtiön tuloverotusta niiden koko toiminnan ajalta, koska kansainvälisten yritysten toiminnan rakenteet eivät ole stabiileja ja niitä muutetaan monestakin eri syystä¹⁰. Tutkielmassa käsitellään siis kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön perustamiseen, varsinaiseen toimintaan sekä lopettamiseen liittyviä verokysymyksiä. Erityishuomiossa on myös tarkastella, onko yrityksillä tämän hetkisten säännösten mukaan mahdollisuuksia rajat ylittävään tuloksentasaukseen. Tätä kysymystä tarkastellaan myös syrjintäkieltosäännösten näkökulmasta. Syrjintäkiellon vaikutusta tarkastellaan myös eri toimintamuotojen verotuksessa.

Kuten tutkimuskohteen kuvauksessa todetaan, yritys voi kansainvälistyä todella monella eri tavalla. Tutkimuksen tavoitteena on kuitenkin tutkia yleisellä tasolla kansainvälistyvän yrityksen toimintamuotojen verotusta, minkä vuoksi aihe on rajattu kahden olennaisen toimintamuodon, kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön, verotuksen tarkasteluun. Tutkielman ulkopuolelle jäävät siten niin sanotut hybridiyhtiöt¹¹, vaikka ne saattavat sinällään luoda huomionarvoisen verosuunnittelumahdollisuuden yrityksille. Tytäryhtiöiden ohelle ei ole myöskään erikseen otettu mukaan eurooppayhtiöiden tarkastelua tutkielman sivumäärän rajallisuuden vuoksi, vaikka EU-vero-oikeus on erityisesti syrjintäkiellon vaikutuksen tarkastelussa keskeisessä osassa tutkielmaa.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielman toisessa pääkappaleessa käsitellään suomalaisen yrityksen ulkomaisen kiinteän toimipaikan verokohtelua. Aluksi tutkitaan kiinteän toimipaikan käsitettä tuloverotuksessa, jotta sen merkitys voidaan todella ymmärtää. Tämän jälkeen käsitellään kiinteän toimipaikan aloittamiseen ja lopettamiseen liittyviä veroseuraamuksia, minkä jälkeen siirrytään kiinteän toimipaikan tulon verottamiseen. Tämä kappale sisältää niin kaksinkertaisen verotuksen poistamisen menetelmien tutkimisen kuin kiinteän toimipaikan tulon määrittelyyn

---

¹⁰ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

¹¹ Hybridiyhtiöstä puhutaan silloin kun samaa yhtiötä saatetaan kohdella sen sijaintivaltiossa yhtymänä, mutta omistajien asuinvaltiossa yhteisönä tai päinvastoin. Tällöin verotuksessa voidaan hyödyntää sitä, että kyseistä yhtiötä ei katsota toisessa valtiossa erilliseksi verovelvolliseksi. Helminen 2016, luku 19, Verosuunnittelu

liittyvät verokysymykset. Kappaleessa on keskeisessä osassa myös kiinteän toimipaikan rajat ylittävään tuloksentasaukseenkin liittyvä voittojen ja tappioiden käsittely. Viimeisissä kappaleissa käsitellään vielä kiinteän toimipaikan yhtiöittämisen verokohtelu ja tutkitaan syrjintäkiellon vaikutusta kiinteän toimipaikan toimintaan.

Kolmannessa pääkappaleessa tutkitaan ulkomaisen tytäryhtiön verokohtelua. Aluksi käydään läpi tytäryhtiön eri perustamistapoja, minkä jälkeen siirrytään tytäryhtiön toiminnan verottamiseen. Tässä kappaleessa tutkitaan ulkomaisen tytäryhtiön ja suomalaisen emoyhtiön välisiä tulonsiirtomahdollisuuksia ja niiden verotusta. Huomioonotettavat seikat koskevat siirtohinnoittelua, sekä siihen liittyvää markkinaehtoisuutta, korkoja ja niihin liittyvää alikapitalisointia sekä rojalteja. Näiden jälkeen tutkitaan konserniyhtiöiden väliseen voitonjakoon liittyviä verotuksellisia kysymyksiä ja syvennytään erityisesti tytäryhtiöiden tappioiden käsittelyyn. Tässä yhteydessä tutkitaan myös Suomen konserniverojärjestelmän merkitystä rajat ylittävien tappioiden tasaamiseen. Lopuksi käsitellään vielä tytäryhtiön toiminnan lopettamisen verokohtelu ja tutkitaan syrjintäkiellon vaikutusta tytäryhtiön toimintaan.

Neljännessä kappaleessa käydään läpi tutkielman loppupäätelmät ja vertaillaan kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön verotuksellisia etuja sekä haittoja yrityksen kansainvälistymismuotona. Tässä kappaleessa pohditaan myös tulevaisuuden näkymiä yrityksen ulkomaisen kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön toimintaan.

1.4 Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto

Tutkielmassa metodina käytetään lainopillista tutkimustapaa. Lainopin tehtäväksi on määritelty oikeussääntöjen sisällön tulkinta ja oikeussäännösten systematisointi. Tutkimustapaa voidaan kutsua myös oikeusdogmaattiseksi.¹² Lainopillisen tutkimustavan lisäksi tutkielmaa täydennetään oikeusvertailevalla metodilla. Tutkielmassa huomioidaan pintapuolisesti vertailun vuoksi eri maiden sisäisiä verotukseen liittyviä säännöksiä.

---

¹² Aarnio 2006: 283

Verosopimustilanteiden tarkastelussa käytetään apuna lähinnä OECD:n malliverosopimusta ja sen kommentaaria, eikä esimerkiksi YK:n tai USA:n malliverosopimusta, sillä Suomen verosopimukset pohjautuvat yleensä OECD:n malliverosopimukseen. Tutkielmassa hyödynnetään myös etenkin EU-tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja. Lähdeaineistosta keskeisiä ovat myös erityisesti kansainvälisen vero-oikeuden professorin Marjaana Helmisen teokset.

2. KIINTEÄ TOIMIPAIKKA

2.1 Aluksi

Kun yrityksen toiminta ulkomailla saavuttaa tietyn vakiintumisasteen, saattaa yritykselle muodostua kiinteä toimipaikka kohdemaahan, ja toiminnan kohdevaltiolle syntyä oikeus verottaa yrityksen toimintaa. Siksi on keskeistä tietää, minkälainen yritystoiminta luetaan kiinteän toimipaikan aiheuttajaksi. On hyvä myös muistaa, että yrityksen joutuminen vieraan verotusvallan alaiseksi, tuo samalla myös pääsyn erilaisten ulkomaisten veroetujen piiriin.¹³ Yhä useampi yritys harjoittaaakin toimintaansa ulkomailla kiinteän toimipaikan kautta, vaikka kiinteää toimipaikkaa on useasti luonnehdittu melko epäselväksi toimintamuodoksi siihen liittyvien oikeudellisten ja verotuksellisten epävarmuustekijöiden vuoksi. Verotukselliset epävarmuustekijät liittyvät lähinnä kiinteän toimipaikan muodostumiseen, sen verotettavan tulon määrittelyyn sekä monenkertaisen verotuksen välttämiseen.¹⁴

Kun ulkomaille suuntaava yritys aikoo toimia kiinteän toimipaikan muodossa, on olennaista ymmärtää, mitä kiinteän toimipaikan käsite ylipäätään tarkoittaa ja milloin se voi muodostua. Yrityksen on myös hyvä tietää, millaisia verovaiikutuksia aiheutuu kiinteän toimipaikan toiminnan alkaessa tai päättyessä. Yhtenä keskeisimpänä tarkastelun kohteena yrityksen kannalta on kuitenkin kiinteän toimipaikan tuloon liittyvät verokysymykset, joihin syvennyttään jäljempänä. Yritystoiminnan jatkuvan kehittämisen ja muuttumisen johdosta keskeistä on myös tietää kiinteän toimipaikan yhtiöittämisen verokohtelu.

2.2 Kiinteän toimipaikan käsite tuloverotuksessa

Kiinteän toimipaikan käsite määritellään verosopimuksissa, sisäisessä lainsäädännössä ja EU:n korko-rojaltidirektiivissä.¹⁵ Pelkkien määrittelyiden lisäksi, olennaista on myös tietää, mikä on näiden säännösten suhde toisiinsa.

---

¹³ Vapaavuori 2003: 274

¹⁴ Helminen 2004: 20

¹⁵ OECD 2014, Model Tax Convention, artikla 5, TVL 13a §, LähdeVL 3e § ja 2003/49/EY, artikla 3 c-kohta

Suomen tekemien verosopimusten kiinteän toimipaikan määritelmät perustuvat käytännössä OECD:n malliverosopimuksen 5.1 artiklan määritelmään, vaikka eri sopimusten määritelmät saattavatkin hieman erota yksityiskohdisaan toisistaan. Malliverosopimuksen mukaan kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan kiinteää liikepaikkaa, josta yhtiön liiketoimintaa osaksi tai kokonaan harjoitetaan. Kiinteää toimipaikkaa ei kuitenkaan muodostu, jos kysymyksessä on paikka tai toiminta, joka verosopimuksen määritelmässä rajataan nimenomaisesti kiinteän toimipaikan käsitteen ulkopuolelle¹⁶. Verosopimustilanteissa juuri nämä määritelmät ratkaisevat verotusoikeuden laajuuden.¹⁷

Suomessa lähdeverolain 3e §:n kiinteän toimipaikan käsite perustuu EU:n korkorojaltidirektiivin¹⁸ vastaavaan käsitteeseen. LähdeVL 3e §:n ja korkorojaltidirektiivin 3 artiklan c-kohdan mukaan kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan EU-valtiossa sijaitsevaa kiinteää liikepaikkaa, josta toisesta EU-valtiosta olevan yhtiön liiketoimintaa osaksi tai kokonaan harjoitetaan. Määritelmä vastaa OECD:n malliverosopimuksen 5 artiklan kiinteän toimipaikan määritelmän perusosaa.¹⁹

Kiinteä toimipaikka määritellään myös valtioiden kansallisessa lainsäädännössä. Suomessa TVL 13 a §:n mukaan kiinteän toimipaikan muodostaa ensisijaisesti paikka, jossa on erityinen liikepaikka elinkeinon pysyvää harjoittamista varten tai jossa on ryhdytty erityisiin järjestelyihin. Ruotsin tuloverolaissa kiinteällä toimipaikalla tarkoitetaan liiketoiminnan pysyvää paikkaa, josta toimintaa kokonaan tai osaksi harjoitetaan²⁰. Pysyväksi toiminta katsotaan yleensä yli kuusi kuukautta kestävässä toiminnassa. Myös lyhyemmän aikaa kestänyt toiminta, kuten niin sanottu sesonkityö, voi muodostaa kiinteän toimipaikan, jos tällainen ulkomaalainen yritys harjoittaa toimintaansa vain Ruotsissa.²¹ Saksan vastaavan verolain²² mukaan yleisen kiinteän toimipaikan määritelmänä on kiinteä liikepaikka, joka palvelee liiketoimintaa. Tällainen voi olla lähes mikä

---

¹⁶ OECD 2014: Model Tax Convention, artiklat 5.3-5.4 ja 5.6-5.7

¹⁷ Helminen 2013: 155

¹⁸ 2003/49/EY

¹⁹ Helminen 2013: 156

²⁰ Inkomstskattelag 29 §: Med fast driftställe för näringsverksamhet avses en stadigvarande plats för affärsverksamhet varifrån verksamheten helt eller delvis bedrivs.

²¹ Skatteverket 2015

²² Sec. 12 AO (Abgabenordnung)

tahansa pysyvä liiketila tai laitos. Liikepaikan tulee olla kiinteä paikallisesti ja yrittäjän on harjoitettava omaa kaupallista toimintaa kyseisessä paikassa. Toiminnalta edellytetään myös tiettyä pysyvyyttä, johon yleensä kuusi kuukautta katsotaan riittävän. Norjan sisäisessä lainsäädännössä ei sen sijaan ole kiinteän toimipaikan määritelmää. Lainsäädännössä todetaan ainoastaan, että luonnollinen henkilö tai yhteisö on Norjassa verovelvollinen liiketoiminnasta, jota se harjoittaa tai johtaa Norjasta tai johon luonnollinen henkilö tai yhtiö osallistuu.²³ ETA-maiden kansallisten lainsäädäntöjen määritelmät ovat siis pääosin hyvin samansisältöisiä kuin verosopimusten määritelmät, vaikka ne eroavatkin sanamuodoiltaan toisistaan, ja verosopimusten määritelmät ovat osittain myös yksityiskohtaisempia.

Verosopimustilanteessa verosopimusten kiinteän toimipaikan käsite on käytännössä merkityksellisempi kuin sisäisen lainsäädännön vastaava käsite. Tämä johtuu siitä että, verosopimustilanteessa kiinteän toimipaikan sijaintivaltion verotusoikeus syntyy sisäisen lainsäädännön käsitteestä riippumatta vain, jos kyseessä on verosopimuksen mukaan kiinteä toimipaikka. Tosin verosopimuksettomassa tilanteessa kiinteän toimipaikan käsitteellä on hyvin vähän merkitystä, koska kansallisen lainsäädännön mukainen verotus ei edellytä aina edes kiinteän toimipaikan muodostumista. LähdeVL 3e §:n ja EU:n korko-rojaltidirektiivin kiinteän toimipaikan käsitteellä on sen sijaan merkitystä ainoastaan ratkaistaessa korko-rojaltidirektiivin ja LähdeVL 3b §:n takaaman, kahdesta EU-valtiosta olevien lähiyhtiöiden välisten korkojen ja rojaltien lähdeverovapauden soveltamisalan laajuutta²⁴.

2.2.1 Kiinteä liikepaikka

Kiinteän toimipaikan syntyminen edellyttää, että yritys on läsnä valtiossa, jossa liiketoimintaa harjoitetaan. Pelkän vientitulon saaminen jostakin valtiosta ei vielä muodosta sinne kiinteää toimipaikkaa²⁵. Yrityksellä tulee siis olla *kiinteä liikepaikka* ulkomailla. Tämä edellyttää fyysistä liiketoiminnan paikkaa, kuten

---

²³ Malmgrén 2008: 354

²⁴ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

²⁵ KHO 1986-II-519

johtopaikkaa, sivuliikettä²⁶, toimitilaa, laitosta, välineistöä tai asennusta, jota käytetään yrityksen *liiketoiminnan harjoittamiseen* osittain tai kokonaan.²⁷

Liikepaikalta edellytetään myös tiettyä *maantieteellistä pysyvyyttä*. Tämä vaatimus on osittain vanhentunut sähköisen liiketoiminnan yleistymisen myötä. Yritys voi tarjota palveluita ulkomailla ilman fyysistä läsnäoloa tai laitteistoa kyseisessä valtiossa. Internetsivustot ja tietokoneohjelmat eivät voi muodostaa kiinteää toimipaikkaa, sillä niillä ei ole maantieteellistä sijaintia. Pilvipalveluja tarjoavalle yritykselle voi muodostua kiinteä toimipaikka lähinnä palvelimen sijaintivaltioon. Palvelimen sijainnilla ei välttämättä ole yhteyttä palveluja kulluttavien yhtiöiden maantieteelliseen sijaintiin, vaan palvelin voidaan sijoittaa matalan verotuksen valtioon.²⁸ Jotta palvelin voisi muodostaa kiinteän toimipaikan, sen tulee sijaita tietyssä paikassa niin pitkään, että se voidaan katsoa pysyväksi. Siten kiinteän toimipaikan syntyminen voidaan myös estää palvelimen osalta siirtämällä sitä jatkuvasti valtiosta toiseen.²⁹

Liiketoiminnan paikalla tulee olla tietty *ajallinen pysyvyys*. Tämä merkitsee määrätyn ajan tai toistaiseksi jatkuvaa liikepaikan käyttöä tai käyttömahdollisuutta tietyssä paikassa. Käytännössä ainakin 12 kuukauden ajan tietyssä paikassa sijainnutta liikepaikkaa voidaan pitää riittävän pysyvänä kiinteän toimipaikan muodostumiseksi, mutta jo esimerkiksi kuuden kuukauden läsnäolo saattaa myös olla riittävä.³⁰ Malliverosopimuksen kommentaari jättää myös ajallisen pysyvyyden tulkinnalle tilaa. Siinä on ainoastaan mainittu, että valtiot voivat keskenään pyrkiä sopimaan siitä, missä tilanteessa lyhyen aikaa harjoitettava liiketoiminta muodostaa kiinteän toimipaikan³¹. Lyhytaikainenkin liikepaikka voi täyttää ajallisen pysyvyyden kriteerin, mikäli yrityksen tarkoituksena oli

---

²⁶ Kiinteän toimipaikan käsitteeseen liittyy olennaisesti sivuliikkeen (englanniksi branch) käsite, sillä verotuksessa se voi muodostaa kiinteän toimipaikan. Sivuliike on yrityksen ulkomailla rekisteröity osa. Pelkän sivuliikkeen merkitseminen paikalliseen kaupparekisteriin ei kuitenkaan yleensä vielä muodosta verotuksessa kiinteää toimipaikkaa. Malmgrén 2008: 15.

Sivuliike on käsitteenä kuitenkin ongelmallinen, koska siitä ei ole olemassa mitään yleistä määritelmää esimerkiksi EU-oikeudessa tai Suomen lainsäädännössä. Tästä huolimatta sitä käytetään kansainvälisestikin yleisenä terminä.

²⁷ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

²⁸ Kujanpää & Äimä 2013: 101

²⁹ Bal 2012: 336

³⁰ Helminen 2013: 159

³¹ OECD 2014, Model Tax Convention artikla 5, kommentaarin kohta 6

pitää liikepaikkaa toiminnassa pidemmän aikaa³². On myös huomattava, että väliaikainen läsnäolon lakkaaminen ei estä kiinteän toimipaikan muodostumista. Esimerkiksi samaan konserniin kuuluvien yhtiöiden peräkkäinen läsnäolo samassa paikassa voidaan laskea yhteen, jos tosiasiallisesti on kyse samasta projektista.³³

2.2.2 Johtopaikka ja kaksoisasumisen ongelma

Edellä mainittu johtopaikka voi olla yksi kiinteän toimipaikan muodostava kiinteän liikepaikan muoto. Yrityksen johtopaikka määritellään paikaksi, jossa tehdään koko yritystä tai yrityksen useita toimipisteitä koskevia päätöksiä. Tehtäessä arviota yhtiön todellisen johtopaikan sijainnista, merkitystä on muun muassa sillä, missä hallituksen kokoukset tai yhtiökokoukset pidetään, missä yhtiön toimintaa koskevat merkittävät päätökset tehdään ja missä yhtiön pääasiallinen toiminta tapahtuu. Huomiota kiinnitetään myös siihen, missä yhtiötä kontrolloivien osakkaiden enemmistö asuu, missä yhtiön pääkonttori sijaitsee tai missä tilinpäätösasiakirjat laaditaan.³⁴

Johtopaikan määrittelemisellä on merkitystä siitä syystä, että tietyissä valtioissa voi syntyä jopa yleinen verovelvollisuus silloin, kun yhtiöllä katsotaan olevan valtiossa johtopaikka³⁵. Jos yhtiö on tällaisessa tilanteessa kuitenkin rekisteröity Suomessa, ja se katsotaan tuloverolain mukaan kotimaiseksi ja siten täällä myös yleisesti verovelvolliseksi, tulee yhtiöstä niin sanottu kaksoisasuja.³⁶ Kaksoisasumistilanteessa syntyy kansainvälistä juridista kaksinkertaista verotusta, kun kaksi valtiota verottaa samaan aikaan saman yhtiön maalimanlaajuista tuloa. Tällainen kaksoisasumisen ongelma voidaan kuitenkin ratkaista mahdollisen maiden välisen verosopimuksen mukaan. Jos verosopimuksessa on määrätty, että kaksoisasujan todellinen johtopaikka määrää verotuksellisen asuinvaltion, johtopaikka saa aikaan yleisen verovelvollisuuden siirtymisen valtiosta toiseen. Suomessa yritystä verotettaisiin ainoastaan täällä mahdollisesti sijaitsevan kiinteän toimipaikan tulosta, vaikkakin verotus toteutettaisiin yleistä verovelvollis-

---

³² Suurnäkki 1994: 21

³³ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

³⁴ Helminen 2013: 162-163

³⁵ Tällaisia maita ovat mm. Saksa, Iso-Britannia, Alankomaat, Belgia, Tanska ja Norja

³⁶ Malmgén 2004: 56-57

suutta koskevien säännösten eikä rajoitetusti verovelvollisia koskevien säännösten perusteella.³⁷

Yrityksen asuinvaltion muuttumisella voi olla merkittäviä vaikutuksia yritykselle ja sen mahdolliselle konserniyrityksille. Tällöin yrityksen kokonaisverorasitus olisi riippuvainen tyystin kyseisen asuinvaltion verosäännöksistä. Kaksoisasumisen seurauksia kuvaakin hyvin oikeustapaus KHO 2003:33. Kyseisessä tapauksessa Suomessa rekisteröidyllä osakeyhtiöllä ei ollut Suomessa kiinteää toimipaikkaa, toimitiloja, johtoa eikä muutakaan henkilökuntaa, eikä se harjoittanut Suomessa elinkeinotoimintaa tai muutakaan toimintaa. Tuloverolain nojalla se katsottiin Suomessa kotimaiseksi ja Tanskan sisäisen lainsäädännön mukaan kotimaiseksi myös Tanskassa, jossa sillä oli johtopaikka ja siten myös kiinteä toimipaikka. Kaksoisasumistilanne ratkaistiin pohjoismaisen tuloverosopimuksen sisältämän liikkeen johtopaikkaa koskevan kriteerin mukaan siten, että yhtiötä pidettiin verosopimusta sovellettaessa Tanskassa asuvana, jolloin oikeus verottaa yhtiötä tämän maailmanlaajuisesta tulosta kuuluu Tanskalle. Johtopaikan määräämään asuinvaltion vuoksi Suomessa rekisteröidyn yhtiön ja sen suomalaisten tytäryhtiöiden välillä ei ollut mahdollisuutta tuloksentasaukseen konserniavustuksen muodossa.

2.2.3 Rakennus-, asennus- ja kokoonpanotoiminta

Verosopimusten mukaan myös rakennus-, asennus- tai kokoonpanotoiminta saattaa muodostaa kiinteän toimipaikan. Tähän luetaan niin uudisrakentaminen kuin remontointi. Lisäksi se käsittää esimerkiksi maanrakennuksen ja kaivaustyöt.³⁸ Rakennus-, asennus- ja kokoonpanotoimintojen edellytetään kestävän tietyn vähimmäisajan, jotta verosopimusten mukainen kiinteä toimipaikka muodostuisi. Jos aikavaatimus ei täyty, kiinteää toimipaikkaa ei muodostu, vaikka rakennuspaikalla sijaitisi toimisto urakan ajan. Useimpien verosopimusten mukaan asennus-, rakennus- tai kokoonpanotoiminta muodostaa kiinteän toimipaikan vasta, jos toiminta kestää yli 12 kuukautta. Joidenkin sopimusten mukaan jo kuusi kuukautta saattaa kuitenkin riittää.³⁹

2.2.4 Valmisteleva ja avustava toiminta

---

³⁷ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

³⁸ OECD 2014, Model Tax Convention artikla 5, kommentaarin kohta 17

³⁹ Helminen 2013: 164-165

OECD:n malliverosopimuksen 5.4 artiklan mukaan kiinteää toimipaikkaa ei muodostu, mikäli yrityksen toiminta ulkomailla on luonteeltaan valmistelevaa tai avustavaa. Kiinteää toimipaikkaa ei muodosta esimerkiksi yritykselle kuuluvan varaston pitäminen tai muu järjestely, jonka tarkoituksena on pelkästään yritykselle kuuluvien tavaroiden varastoiminen, näytteillä pitäminen tai toimitaminen. Kiinteä toimipaikka voi kuitenkin syntyä, jos juuri kyseisenlaiset avustavat tai valmistelevat toimet ovat olennainen osa yrityksen liiketoimintaa tai jos niitä tarjotaan muille yrityksille.⁴⁰

Toisinaan valmisteleva ja avustava toiminta saattaa johtaa yrityksen liiketoiminnan vakiintumiseen ja siten kiinteän toimipaikan syntyyn. Tällöin on katsottu, että kiinteä toimipaikka on olemassa jo silloin, kun valmistelevat toimet on aloitettu pysyvän liiketoiminnan harjoittamista varten. Edellytyksenä kiinteän toimipaikan muodostumiselle on kuitenkin pidetty sitä, että valmistelevat toimenpiteet eivät poikkea olennaisesti yrityksen ydinliiketoiminnasta. Esimerkiksi pelkkä tilojen vuokraamista koskeva toiminta ei johda kiinteän toimipaikan muodostumiseen. Sen sijaan esimerkiksi markkinatutkimusten tekeminen saa aikaan kiinteän toimipaikan.⁴¹

2.2.5 Edustaja

Verosopimusten mukaan edustajan välityksellä tapahtuva toiminta ulkomailla voi muodostaa yritykselle kiinteän toimipaikan tiettyjen edellytysten täytyessä, vaikka pysyvää liikepaikkaa ei olisikaan. Käytännössä kiinteän toimipaikan muodostuminen riippuu siitä, onko edustaja itsenäinen vai epäitsenäinen ja millaisia valtuuksia tällä on. Yleensä edustajaa voidaan pitää itsenäisenä jos se tosiasiallisesti kantaa oman liikeriskin.⁴²

OECD:n malliverosopimuksen 5.6 artiklan mukaan kiinteää toimipaikkaa ei muodosta se, että yritys harjoittaa toimintaa toisessa valtiossa itsenäisen välittäjän, komissionäärin tai minkä tahansa muun itsenäisen edustajan välityksellä. Tämä edellyttää kuitenkin, että edustajan on toimittava normaalin liiketoimintansa puitteissa.

---

⁴⁰ Helminen 2013: 166-167

⁴¹ Skaar 1991: 223 ja 281

⁴² Helminen 2013: 168-169

Itsenäisyyden kriteereitä arvioidaan tutkimalla, millaisia velvoitteita edustajalla on päämiestään kohtaan. Itsenäisyydellä tarkoitetaan juridista ja taloudellista riippumattomuutta yrityksestä, jonka liiketoimia edustaja hoitaa. Juridinen riippuvuus voidaan osoittaa esimerkiksi ohjeidenanto- ja kontrollivaltuuksien kautta.⁴³ Taloudellista riippuvuutta ilmentää esimerkiksi se, että edustajalla on pelkästään kyseinen yritys päämiehenä, yritys maksaa edustajan kustannukset tai takaa edustajan lainat ja että yritys muutenkin kantaa edustajan liikeriskin⁴⁴. Tällaista riippuvuussuhdetta pidetään epäitsenäisen edustajan kriteereinä, mikä saattaa muodostaa kiinteän toimipaikan. Edellytys täyttyy, jos edustaja toimii yrityksen puolesta valtuudella solmia toistuvasti yrityksen liiketoiminnan kannalta olennaisia sopimuksia yrityksen nimissä⁴⁵.

Omissa nimissään, mutta toisen yrityksen lukuun toimiva komissionääri on tyypillinen esimerkki edustajasta. Komissionääri saa komission muodossa korvauksen kustannuksista ja riskistä, jotka ovat aiheutuneet toiminnasta päämiehen lukuun. Useimmiten komissionäärillä ei olekaan varsinaista liikeriskiä. On muistettava kuitenkin, että olosuhteet, komissionäärin valtuudet ja tosiasiallinen riski saattavat vaihdella tilanteittain. Onkin tapauskohtaista, katsotaanko komissionääri itsenäiseksi vai epäitsenäiseksi edustajaksi. Ratkaisevaa on aina pelkästään tosiasiallinen eikä muodollinen tilanne.⁴⁶

OECD:n malliverosopimuksen 5.7 artiklan mukaan emo-tytäryhtiösuhteessa oleva yritys ja edustaja ei muodosta toiselle kiinteää toimipaikkaa pelkästään kyseisen omistussuhteen tai muun keskinäisen kontrollisuhteen perusteella. Juridisesta itsenäisyydestä huolimatta tytäryhtiö voi kuitenkin muodostaa emoyhtiölle kiinteän toimipaikan tai päinvastoin samoin edellytyksin kuin minkä tahansa muunkin edustajan kohdalla. Tytäryhtiö voi toimia emoyhtiön epäitsenäisenä edustajana, jolloin esimerkiksi emoyhtiön toiminta tytäryhtiön tiloissa voi muodostaa emoyhtiölle kiinteän toimipaikan tytäryhtiön asuinvaltioon.⁴⁷

---

⁴³ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

⁴⁴ Skaar 2000: 193

⁴⁵ OECD 2014 Model Tax Convention, artikla 5.5

⁴⁶ Helminen 2013: 169

⁴⁷ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

Tällä voi olla merkitystä yrityksen verosuunnittelun kannalta, sillä edellä kuvattu järjestely helpottaa tuloksentasauskeinoja⁴⁸.

2.3 Kiinteän toimipaikan verotus toiminnan alkaessa ja päättyessä

Kun kiinteä toimipaikka aloittaa tai päättää toimintansa, on otettava huomioon millaisia veroseuraamuksia muun muassa niihin liittyvästä varojen siirrosta aiheutuu. Verotuskäytäntö ja verotushetki voivat nimittäin vaihdella eri valtioissa kiinteään toimipaikkaan siirrettävien ja sieltä pois siirrettävien varojen kohdalla. Joissain valtioissa luovuttajaa verotetaan heti, kun varat siirretään. Toisissa valtioissa taas luovuttajaa verotetaan vasta, kun varat ovat siirtyneet ulkopuoliselle.⁴⁹

2.3.1 Varojen siirto kiinteään toimipaikkaan

Toiminnan alkaessa yritykselle ei aiheudu välittömiä tuloveroseuraamuksia Suomessa sen siirtäessä varojaan ulkomaille kiinteään toimipaikkaan. Tämä johtuu siitä, että ulkomaille siirretyt varat ovat siirrosta huolimatta edelleen suomalaisen yhtiön sellaisen liiketoiminnan piirissä, joka tuottaa Suomessa verotettavaa tuloa. Mahdollinen myyntivoiton verotus realisoituu siten vasta, kun varat myydään yhtiön ulkopuolisille tahoille.⁵⁰

Jos varojen siirtäminen kiinteään toimipaikkaan katsotaan kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa verotuksen realisoivaksi järjestelyksi, saattaisi tästä teoriassa seurata vajaaverotusta, mikäli sijaintivaltio hyväksyisi vastaanotetun omaisuuden vähennyskelpoiseksi menoksi. Tällainen tilanne lienee kuitenkin harvainen, sillä esimerkiksi Suomessa EVL 7 §:n mukaan vain todelliset ulkopuolisille maksetut menot ovat vähennyskelpoisia⁵¹.

Suomen verolainsäädännössä ei ole erityisiä säännöksiä tilanteesta, jossa ulkomaisen yhtiön ulkomailta harjoittama liiketoiminta siirretään suomalaiselle yhtiölle siten, että suomalaiselle yhtiölle muodostuu ulkomaille kiinteä toimipaik-

---

⁴⁸ Ks. jäljempänä kappale 2.4.3

⁴⁹ Malmgrén 2008: 331

⁵⁰ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

⁵¹ Andersson, Ikkala & Penttilä 2014: 259-262

ka. Tällöin kyseessä on lähinnä kyseisen kiinteän toimipaikan sijaintivaltion verotukseen liittyvä tilanne. Jos siirto täyttää Suomen liiketoimintasiirron⁵² kriteerit, katsotaan Suomen pääliikkeessä siirrossa saatavien omaisuus- ja velkaerien kirjanpidossa ja verotuksessa poistamattomaksi hankintamenoksi vastaava määrä kuin oli siirtävän yhtiön kirjanpidossa ja verotuksessa poistamaton hankintameno. Jos siirto ei sen sijaan täytä Suomen liiketoimintasiirron kriteerejä, on Suomen pääliikkeessä siirrossa saatavien omaisuus- ja velkaerien kirjanpidossa ja verotuksessa poistamattomiksi hankintamenoiksi katsottava käypä arvo.⁵³

2.3.2 Varojen siirto kiinteästä toimipaikasta ja maastapoistumisverotus

Suomessa ei aiheudu välittömiä tuloveroseuraamuksia siitä, että kiinteän toimipaikan varat siirretään pääliikkeelle Suomeen kiinteän toimipaikan toiminnan lakatessa. Tässäkin tapauksessa mahdollinen myyntivoiton verotus realisoituu vasta, jos varat myydään yhtiön ulkopuolelle. Tilanteeseen liittyy kuitenkin merkittävä verotuksellinen riski, sillä kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa veroseuraamuksia saattaa syntyä jo siirron tapahduttua. Verotuksessa siirron eriaikainen huomioiminen aiheuttaa sen, että kansainvälinen kaksinkertainen verotus⁵⁴ saattaa jäädä poistamatta ulkomailla perityn veron osalta.⁵⁵ Lisäksi joissakin valtioissa omaisuuden siirrosta kiinteästä toimipaikasta toisessa valtiossa olevaan pääkonttoriin voidaan myös periä erityinen vero (branch profits tax)⁵⁶.

Kiinteän toimipaikan toiminnan päättyessä on kiinnitettävä siis erityistä huomiota mahdollisiin exit tax - säännöksiin, joiden tarkoituksena on realisoida tosiasiaassa realisoitumaton tai verosta vapautettu tulo verotettavaksi maastapoistumishetkellä.⁵⁷ Tällainen maastapoistumisveroseuraamus voi syntyä kiinteän toimipaikan lakatessa ja siirrettäessä omaisuutta kiinteästä toimipaikasta toisaalle. Maastapoistumisverotus on ollut viimeaikoina esillä useissa eurooppa-

⁵² Ks. liiketoimintasiirrosta tarkemmin kappaleessa 3.2

⁵³ Engblom, Holla, Järvinen, Kellas, Lampinen, Lepistö, Nuotio, Paronen, Rautajuuri, Sandelin, Torkkel, Äimä 2012: 390

⁵⁴ Ks. lisää kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta kpl 2.4.1

⁵⁵ Helminen 2013: 185

⁵⁶ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

⁵⁷ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

laisissa valtioissa. Kyse on ollut siitä, että EU:n vapaan liikkuvuuden periaatteet edellyttävät vapaata pääsyä kohdevaltion markkinoille, ja myös kieltävät lähtövaltiota rajoittamasta yhteisön poismuuttoa. Maastapoistumisverotuksen kehittämistarpeet ovat siten tulleet ajankohtaisiksi viimeistään EUT:n tuomioiden myötä.⁵⁸ Esille noussut ongelma on koskenut muun muassa veron täytäntöönpanon hetkeä, jota käsiteltiin muun muassa EUT:n tuomiossa, asiassa C-371/10, National Grid Indus. Jos nimittäin maastapoistumisvero peritään välittömästi poismuuttohetkellä, vaikuttaa tällainen veronkanto luonnollisesti yhtiön kassavirtaan ja taloudelliseen toimintavalmiuteen epäedullisesti. Tämän vuoksi on nähty, että verovelvollisen on voitava valita myös veronmaksun lykkääminen. Tällöin voi olla mahdollista myös, että lähtövaltio laskee verolle korkoa sekä vaatii vakuutta veronmaksun takaamiseksi ja edellyttää poismuuttavan yhtiön raportointia varallisuudesta, kunnes siitä lopullisesti luovutaan. Lähtövaltion ei myöskään tarvitse huomioida varallisuuteen kohdistuvia arvonalenemisiä poismuuton jälkeen. Tällainen veron lykkääminen voi toisaalta aiheuttaa yhtiölle sekä hallinnollista taakkaa että merkittäviä kuluja mahdollisen vakuuden asettamisen vuoksi.⁵⁹

Veronmaksun lykkääminen voi myös synnyttää tilanteen, jossa veronmaksua voitaisiin lykätä loputtomasti. Tällainen tilanne syntyisi, jos verovelvollinen ei olisikaan aikeissa myöhemmin luopua maastapoistumisveron kohteena olevasta varallisuudesta. EUT on ottanut kantaa tällaiseen tilanteeseen tuomiossaan, asiassa C-261/11, Komissio v. Tanska. Ratkaisussa todettiin olevan mahdollista, että jäsenvaltiot voisivat periä maastapoistumisveron myös sellaisesta varallisuudesta, jota käytetään yhtiön liiketoiminnassa ja josta verovelvollinen ei ole aikeissa luopua. Tällöin verotuksen tulee kuitenkin olla vähemmän rajoittavaa kuin välittömästi poismuuttohetkellä perittävä vero olisi. On esitetty, että poistokelpoisen varallisuuden kohdalla veron kantaminen voitaisiin sitoa esimerkiksi omaisuuden poistoaikatauluun. EUT ei kuitenkaan ole ottanut tähän suoraan kantaa. Se on silti hyväksynyt kahdessa eri tapauksessa⁶⁰ veron maksamisen kaavamaisesti erissä vaihtoehtona veron täydelliselle lykkäämiselle.⁶¹

---

⁵⁸ Kananoja 2015: 422-424

⁵⁹ Kananoja 2015: 425-426

⁶⁰ Ks. EUT:n tuomiot asiassa C-164/12, DMC ja asiassa C-657/13, Verder LabTec

⁶¹ Kananoja 2015: 426-427

Tällä hetkellä eurooppalaisissa valtioissa on erilaisia variaatioita edellä esitetystä maastapoistumisverosäännöksistä. Esimerkiksi Tanskassa kiinteän toimipaikan varojen siirtäminen pääliikkeeseen toimintaa lopetettaessa (tai liiketoiminnan jatkuessa) on verotettava tapahtuma. Luovutushintana pidetään siirtoajan kohdan markkinahintaa. Myös Norjassa maastapoistumisvero perustuu markkinahintaan. Jos kiinteän toimipaikan varat siirretään toiseen ETA-valtioon, veronmaksua voidaan lykätä, kunnes varat on luovutettu. Lykkäys edellyttää kuitenkin vakuutta ja lykätyle verolle peritään korko. Ruotsissa taas verotetaan markkinahinnan ja kirjanpitoarvon erotus sivuliikettä lopetettaessa, ja silloin kun sivuliikkeen varoja ei enää verosopimuksen mukaan veroteta Ruotsissa. Verovelvollinen voi kuitenkin pyytää maastapoistumisveron maksulle lykkäystä, jos lykkäystä pyytävän yhtiön kotipaikka on Euroopan talousalueella. Lykkäystä voidaan jatkaa varojen luovutukseen asti. Myös Italiassa verovelvollinen voi valita välittömän veronmaksun ja veronmaksun lykkäämisen välillä. Veronmaksua voidaan lykätä varallisuuden tosiasialliseen luovutukseen saakka tai sen voi maksaa erissä ennen tätä. Yhtiöt ovat velvollisia antamaan vuosittaisen veroilmoituksen veron perusteena olevasta varallisuudesta. Mikäli veroviranomaiset arvioivat veronmaksun lykkäämisen luovan merkittävän riskin veron kantamatta jäämiselle, voidaan yhtiötä vaatia asettamaan vakuus, jonka suuruus määräytyy yhtiön nettovarallisuuden ja veron määrän erotuksena.⁶²

Kuten huomataan maastapoistumisverosäännökset eroavat yksityiskohdissaan myös eurooppalaisissa valtioissa. Eroavuudet korostuvat erityisesti vakuuden ja koron vaatimisen perusteissa. EU-valtioissa tulee pohdittavaksi myös ehtojen hyväksyttävyyys sijoittautumisvapauden⁶³ kannalta. Tämä herättää kysymyksen myös maastapoistumisverotuksen syvemmästä harmonisointitarpeesta EU:ssa, mikä toisi myös turvaa veroseuraamusten ennakoitavuudesta yritysten kannalta.

2.4 Kiinteän toimipaikan tulon verottaminen

Kun kiinteä toimipaikka muodostuu ulkomaille, antaa se kyseiselle valtiolle oikeuden verottaa yritystä. Yrityksestä tulee siis siellä rajoitetusti verovelvollinen

⁶² Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 70-71

⁶³ Ks. syrjintäkiellosta lisää jäljempänä kappaleessa 2.6

ja tämä valtio voi verottaa sitä osaa yrityksen maailmanlaajuisesta liiketulosta, jonka kyseinen kiinteä toimipaikka on tuottanut OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan mukaisesti. Verotusoikeus voi syntyä vain kiinteän toimipaikan tuottamaan tulonosaan. Sijaintivaltiolle ei siten synny verotusoikeutta sellaiseen tuloon, joka syntyy muulla tavalla kuin kiinteästä toimipaikasta, ellei näin ole erikseen säädetty⁶⁴. Suomella taas on kansallisen lain perusteella oikeus verottaa Suomessa yleisesti verovelvollista kaikesta sen maailmanlaajuisesta tulosta. TVL 9 §:n mukaan yleisesti verovelvollisena pidetään yhteisöä, joka on kotimainen. Laissa ei ole määritelty, milloin yhteisö on kotimainen. Vakiintuneen käytännön mukaan yhteisöä pidetään kotimaisena, jos se on Suomessa rekisteröity tai muutoin Suomen lain mukaan perustettu⁶⁵.

Tuloksenlaskentasäännösten ja verokantojen eroista johtuen kiinteälle toimipaikalle kohdistuvasta tulosta ulkomailla maksettava vero on yleensä eri kuin samasta tulosta Suomessa maksettava vero. Verojärjestelmien eroavaisuuksista saattaa siten aiheutua kansainvälistä kaksinkertaista verotusta.⁶⁶ Tämä aiheuttaa myös sen, että yritysten on pääsääntöisesti pidettävä kiinteästä toimipaikasta sekä sen sijaintivaltion että asuinvaltion mukaista transaktiokohtaista erilliskirjanpitoa⁶⁷. Oman haasteensa aiheuttaa myös kiinteän toimipaikan ja muun yrityksen välisten sisäisten liiketoimien verovaikutukset. Tulkinnat tulojen veronalaisuudesta ja menojen vähennyskelpoisuudesta nimittäin vaihtelevat valtioittain.

2.4.1 Kaksinkertaisen verotuksen poistaminen

Juridisella kaksinkertaisella verotuksella tarkoitetaan siis tilannetta, jossa kaksi valtiota verottaa saman verovelvollisen samaa tuloa samalta ajanjaksolta samanlaisella verolla.⁶⁸ Tällaisessa tilanteessa on ratkaistava, kuinka kaksinkertainen verotus on mahdollista poistaa. Kysymys liittyy siten myös olennaisesti yrityksen ja sen ulkomaisen kiinteän toimipaikan verotukseen.

---

⁶⁴ Järvenoja 1999: 321

⁶⁵ Andersson & Linnakangas 2006: 23

⁶⁶ Kujanpää ym. 2013: 119

⁶⁷ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

⁶⁸ Malmgrén 2010: 167

OECD:n malliverosopimuksen 23A ja 23B artikloissa on säädetty, että verosopimustilanteissa yrityksen asuinvaltio on velvollinen poistamaan kiinteän toimipaikan sijaintivaltion verotuksesta johtuvan kansainvälisen juridisen kaksinkertaisen verotuksen kyseessä olevan verosopimuksen menetelmäartiklasta riippuen joko hyvitys- tai vapautusmenetelmällä siltä osin kuin verotus kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa on ollut verosopimuksen mukaista. Useimpien Suomen verosopimusten mukaan Suomi poistaa kaksinkertaisen verotuksen liiketulon osalta hyvitysmenetelmällä. Poikkeuksellisesti verosopimus saattaa edellyttää vapautusmenetelmän käyttämistä. Tällöin kiinteisiin toimipaikkoihin liittyvä tulo on verovapaata Suomessa. Vapautusmenetelmää sovelletaan vielä Ranskan, Portugalin, Egyptin ja Marokon välisissä verosopimuksissa.⁶⁹ Verosopimuksettomissa tilanteissa Suomi poistaa kaksinkertaisen verotuksen aina hyvitysmenetelmällä menetelmälain edellyttämällä tavalla⁷⁰.

Hyvitysmenetelmän käyttäminen merkitsee sitä, että Suomessa maksettavasta verosta vähennetään kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa saman verovelvollisen samasta tulosta vastaavalta ajanjaksolta maksamat verot. Suomessa on käytössä niin sanottu normaalihyvitys. Tämä ilmenee menetelmälain 4.1 §:stä, jonka mukaan hyvitys ei saa ylittää vieraasta valtiosta saadusta tulosta Suomessa suoritettavien verojen määrää.⁷¹ Käyttämätön ulkomaisen veron hyvitys voidaan kuitenkin vähentää menetelmälain 5 §:n mukaan verovelvollisen vaatimuksesta seuraavalta viideltä verovuodelta samaan tulolähteeseen tai samaan tulolajiin kuuluvasta tulosta määrättävistä veroista.

Hyvitysmenetelmässä olennaista on myös tietää, onko kyseessä todella hyvitetävä vero. Tuloverotuksessa ovat hyvitetäviä ainoastaan valtion tuloverot, eikä esimerkiksi osavaltiolle tai kunnalle maksetut tuloverot. Paikallistason tuloverot voivat olla hyvitetäviä ainoastaan, jos sovellettava verosopimus sitä edellyttää.⁷² Suomessa ei ole hyvitetty esimerkiksi Kiinassa kerättävää business tax-veroa, sillä se on tulkittu välillisen veron luonteiseksi veroksi, eikä verosopimuksen mukaiseksi veroksi⁷³. Korkeimman hallinto-oikeuden ennakkoratkaisun KHO 2004:12 mukaan hyvityskelvottomia paikallistason tuloveroja ei voida

---

⁶⁹ Helminen 2013: 177

⁷⁰ Linnakangas ym. 2009:52

⁷¹ Penttilä 2014: 1

⁷² Helminen 2013: 177

⁷³ Verohallinto 2003

myöskään vähentää muiden verojen tapaan tulonhankkimismenoina, joten monenkertainen verotus saattaa niiden osalta jäädä kokonaan poistamatta.

Edellä esitetyn mukaan hyvitysmenetelmää sovellettaessa vero on aina vähintään Suomen veroprosentin suuruinen. Vapautusmenetelmässä tuloon kohdistuu sen sijaan ainoastaan kiinteän toimipaikan sijaintivaltion vero. Se jää lopulliseksi veroprosentiksi, sillä Suomessa kiinteän toimipaikan tulo vapautetaan verosta. Onkin edullista sijoittaa kiinteä toimipaikka sellaiseen valtioon, jossa veroprosentti on Suomen veroprosenttia alhaisempi ja jonka kanssa solmimassaan verosopimuksessa Suomi on sitoutunut käyttämään vapautusmenetelmää.⁷⁴ Ulkomaantulon lukematta jättäminen yhteisön veronalaiseen tuloon aiheuttaa tosin sen, etteivät kiinteän toimipaikan tappiot ole myöskään vähennyskelpoisia Suomessa⁷⁵.

2.4.2 Kiinteän toimipaikan tulon määrittäminen

Juridisesti kiinteä toimipaikka on osa asuinvaltiossa olevaa pääliikettä. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, ettei kiinteä toimipaikka voi solmia sopimuksia muiden saman yrityksen osien kanssa. Kiinteän toimipaikan ja pääliikkeen varoilla ei voi myöskään olla eri omistajaa. Maksuja ei voida suorittaa kiinteän toimipaikan ja pääliikkeen välillä eikä kiinteän toimipaikan ja pääliikkeen välisistä toimista voi syntyä voittoa. Verotuksessa kiinteää toimipaikkaa pidetään kuitenkin erillisenä yrityksenä, jolle määrätään verotettava tulo ja vero toimintavaltiossa. Kiinteän toimipaikan verotuksessa yrityksen verotusoikeus jaetaan pääliikkeen asuinvaltioon, eli Suomeen, ja kiinteän toimipaikan toimintavaltion välillä.⁷⁶ Tästä syystä kiinteälle toimipaikalle kuuluvat veronalaiset tulot ja vähennyskelpoiset menot on määriteltävä erikseen, vaikka kiinteä toimipaikka on ainoastaan yrityksen epäitsenäinen osa eikä erillinen verovelvollinen⁷⁷.

OECD:n malliverosopimuksen liiketuloartiklan 7.2 yleispiirteisten ohjeiden mukaan kiinteään toimipaikkaan luetaan kuuluvaksi se tulo, jonka kyseisen toimipaikan olisi voitu olettaa tuottavan, jos se olisi ollut erillinen yritys, joka harjoittaa samaa tai samankaltaista toimintaa samojen tai samankaltaisten olo-

---

⁷⁴ Helminen 2013: 178

⁷⁵ Ks. lisää kiinteän toimipaikan tappioiden käsittelystä jäljempänä kappaleessa 2.4.3.2

⁷⁶ Malmgrén 2008: 237

⁷⁷ Helminen 2013: 178

suhteiden vallitessa. Tällä tarkoitetaan sitä, että kiinteää toimipaikkaa pitäisi kohdella verotuksessa kuin se olisi riippumaton ja erillinen yrityksestä, jonka osa se on. Lähtökohtina erillisen yrityksen periaatteessa ovat sama tai samanlainen toiminta kuin erillisillä yritykselle, samanlaiset olosuhteet, riippumaton toiminta, toiminto- ja tosiasia-analyysin laatiminen sekä korvausten markkinaehtoisuus⁷⁸. Markkinaehtoperiaatteen⁷⁹ mukaan kiinteän toimipaikan oletetaan siis toimivan itsenäisen yrityksen tavoin kaikissa liiketoimissaan riippumatta, ovatko ne yhtiön ulkoisia vai sisäisiä toimia⁸⁰. Tältä osin edellytetään siis, että kiinteä toimipaikka toimii kuten tytäryhtiö.

OECD julkaisi vuonna 2008 kohdentamisraportin⁸¹, jonka tarkoitus on selventää verosopimuksen liiketuloartiklan tulkintaa. Kohdentamisraportin uusin päivitys on vuodelta 2010. Raporteissaan OECD on julkaissut kantansa, AOA⁸², tulon kohdentamisesta kiinteään toimipaikkaan. AOA:ssa lähtökohtana on, että kohdentamisratkaisut perustuvat aina tosiasiallisten olosuhteiden selvittämiseen.⁸³ Kohdentamisraportin mukaan kiinteän toimipaikan verotettava tulo määritellään kahdessa vaiheessa. Ensin kiinteällä toimipaikalle kohdennetaan markkinaehtoiset tulot ja menot. Toisessa vaiheessa tulojen veronalaisuutta ja menojen vähennyskelpoisuutta arvioidaan kansallisen lainsäädännön mukaan.⁸⁴ Liiketulon määrittämistavat voivat siten vaihdella kiinteän toimipaikan sijaintivaltiosta riippuen⁸⁵.

Olellainen perusta kiinteän toimipaikan tulon määrittämisessä on kiinteän toimipaikan pitämä kirjanpito⁸⁶. Suomessa ja monissa muissa maissa lähtökohtana on, että kiinteän toimipaikan verotettava tulo määritellään niin sanotun suoran menetelmän avulla kiinteästä toimipaikasta pidetyn transaktiokohtaisen erilliskirjanpidon avulla. Huolellinen erilliskirjanpito periaatteessa varmistaa myös symmetrisyyden kiinteän toimipaikan ja yrityksen muiden osien välillä.

---

⁷⁸ Malmgrén 2008: 237

⁷⁹ Ks. tästä lisää kappaleissa 3.3.1 ja 3.3.4

⁸⁰ Helminen 2013: 179

⁸¹ OECD Attribution of Profits to Permanent Establishments Report 2008

⁸² Authorized OECD Approach

⁸³ Finér 2015a: 276

⁸⁴ Finér 2015a: 278

⁸⁵ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

⁸⁶ Haarala & Malmgren 2007: 87

Tällä pyritään ehkäisemään myös mahdollisia verottajan markkinaehtoperiaatteen mukaisia oikaisuja.⁸⁷

2.4.2.1 Kiinteään toimipaikkaan kohdistettavat tulot ja menot

Kiinteän toimipaikan liiketuloksi luetaan siis kaikki sen toiminnasta syntyneeksi katsottavat tulot riippumatta, ovatko tulot peräisin kiinteän toimipaikan sijaintivaltioista vai muista valtioista. Tähän luetaan siten myös osingot, korot ja rojaltit, jonka maksamisen perusteena oleva osuus, saaminen, oikeus tai omaisuus liittyy kiinteään toimipaikkaan.⁸⁸ OECD:n malliverosopimuksen mukaan kiinteän toimipaikan tuloksi voidaan lukea myös se määrä, jonka oletettaisiin markkinaehtoperiaatteen perusteella syntyvän kiinteän toimipaikan ja yrityksen muiden osien välillä tapahtuneista liiketoimista. On huomattava, että kiinteää toimipaikkaa voidaan myös verottaa sille syntyneistä kuvitteellisista tuloista siitäkkin huolimatta, että koko yhtiön tulos olisi negatiivinen.⁸⁹ Tuloja voidaan kutsua kuvitteellisiksi, sillä kyse on saman juridisen henkilön sisällä tapahtuvista liiketoimista, joita ei ole olemassa siviilioikeudellisesti. Todellisuudessa näistä toimista ei suoriteta tai saada taloudellista korvausta.⁹⁰

Vastaavasti kiinteään toimipaikkaan kohdistettavina menoina voidaan ottaa huomioon kaikki kiinteästä toimipaikasta johtuneet sen toiminnan intressissä syntyneet menot riippumatta, ovatko menot syntyneet kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa vai muualla⁹¹. Kiinteään toimipaikkaan kohdistetaan myös esimerkiksi siihen kuuluvasta käyttöomaisuudesta tehtäviä poistoja. Suomen verotuksessa kiinteän toimipaikan käyttöomaisuuden poistot tulee tehdä samoilla poistoprosenteilla kuin mitä kohdistuu vastaavaan kotimaiseen omaisuuteen. Tämä tarkoittaa siis, että käyttöomaisuuden poistot tehdään yhtenä eränä menojäännöksestä EVL 30 §:n mukaisesti. Suomen verotusta varten kiinteään toimipaikkaan on kohdistettava myös sille kuuluva osa Suomen lainsäädännön mukaisista varauksista ja tilinpäätöseristä. Tällä tavoin Suomi turvaa verotusoikeuttaan, sillä asuinvaltiossa maksuunpantava vero on sitä suurempi, mitä pie-

---

⁸⁷ Helminen 2016: luku 6, Suora menetelmä

⁸⁸ Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015: 201

⁸⁹ Helminen 2013: 180

⁹⁰ Malmgrén 2011: 305

⁹¹ Helminen 2013: 180

nempi on kiinteän toimipaikan tulo. Tällöinhän myös hyvitetävän veron määrä pienenee.⁹²

Kiinteän toimipaikan tuloista saadaan vähentää myös esimerkiksi johtamiseen ja hallintoon liittyvät kustannukset kiinteään toimipaikkaan kuuluvilta osin. Kiinteään toimipaikkaan kohdistetaan se osa koko yrityksen hallintokustannuksista, jonka arvioidaan aiheutuneen kiinteästä toimipaikasta. Käytännössä tämä jakaminen voi tapahtua esimerkiksi yrityksen eri yksiköiden liikevaihtojen suhteessa.⁹³

Kiinteän toimipaikan tulos määritellään siis ensisijaisesti edellä kuvatulla tavalla markkinaehtoperiaatetta noudattaen transaktiokohtaisesti tulo tulolta ja meno menolta suoran menetelmän avulla. Kiinteän toimipaikan tulon määrittelyminen voisi olla kuitenkin mahdollista myös niin sanotun epäsuoran menetelmän avulla.⁹⁴ Tällöin kiinteän toimipaikan tulon määrittelyminen tapahtuu jakamalla yrityksen kokonaistulo yrityksen eri osien kesken jotakin sopivaa laskentakaavaa käyttäen. OECD ei kuitenkaan suosittele käyttämään tällaista epäsuoraa menetelmää, sillä edes kohtuullisen markkinaehtoperiaatteen toteuttaminen on tällöin hankalaa.⁹⁵

2.4.2.2 Sisäisten liiketoimien verovaikutukset

Yritykselle ei aiheudu Suomessa välittömiä tuloveroseuraamuksia sisäisistä liiketoimista. Tuloja ei realisoidu verotettavaksi suomalaiselle yhteisölle esimerkiksi siitä, että ulkomainen kiinteä toimipaikka saa käyttää yhtiön immateriaalioikeuksia tai muuta omaisuutta tai suomalainen yhteisö lainaa sille varojaan tai tarjoaa sille palveluita. Verotettavaa tuloa ei realisoidu, sillä toimet ovat yrityksen sisäisiä.⁹⁶ Vastaavasti kuvitteellinen meno ei aiheuta vähennyskelpoista menoa yhteisölle Suomessa EVL 7 §:n perusteella, koska kyseessä ei ole todellinen meno⁹⁷. Kuitenkin se, onko tällaisista sisäisistä transaktioista kuvitteellisesti maksettu rojalti, vuokra, korko tai palvelumaksu ulkomailta kiinteän toimipai-

---

⁹² Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015: 200

⁹³ Helminen 2013: 181

⁹⁴ Helminen 2016, luku 6, Yritystoiminnan muodot ja liiketulon verotus

⁹⁵ OECD 2014, Model Tax Convention artikla 7, kommentaarin kohta 41

⁹⁶ Helminen 2013: 185

⁹⁷ Andersson ym. 2014: 259-262

kan sijaintivaltiossa vähennyskelpoinen, riippuu kyseisen valtion sisäisestä lainsäädännöstä.⁹⁸

Sisäisten liiketoimien verovaikutukset vaihtelevatkin suuresti valtioittain, vaikka verosopimusten lähtökohtana on, että markkinaehtoperiaatetta tulee soveltaa myös sisäisiin liiketoimiin. Kyse on siis muun muassa siitä, pidetäänkö siirtoa verotuksessa luovutuksena, syntyykö siirrosta verotettavaa tuloa luovuttajalle, onko siirtyvän omaisuuden luovuttajan tuloksi luettu määrä vähennyskelpoinen vastaanottajalle ja voidaanko tulonsiirrosta periä lähdeveroa.⁹⁹ Kysymykset ovat olennaisia kiinteän toimipaikan verotuksen kannalta, joten seuraavaksi avataan hieman sisäisten liiketoimien verokohtelun eroja, minkä apuna käytetään IFA:n 60. Amsterdamin kongressin maaraportteja.

Pääliikkeen ja kiinteän toimipaikan välisissä toimissa keskeistä on siirtoarvon määrittäminen, jos siirtoa pidetään luovutuksena. IFA:n maaraporteissa näytettiin lähtevän siitä, että varaston siirto kiinteään toimipaikkaan tulisi tehdä markkinahinnalla. Varaston siirron verotushetki kuitenkin vaihteli eri valtioissa. Eräissä valtioissa kiinteää toimipaikkaa verotettiin heti, kun se siirsi varaston pääliikkeeseen. Toiset valtiot verottivat tuloa vasta, kun varasto myytiin ulkopuolisille. Joissain valtioissa vero määrättiin heti, mutta tietyissä tilanteissa verotushetkeä voitiin siirtää myöhemmäksi.¹⁰⁰

Aineellisen käyttöomaisuuden, kuten koneiden, siirrossa pääliikkeestä kiinteään toimipaikkaan on ratkaistava, onko siirtoa käsiteltävä myyntinä vai vuokrauksena. Jos kyseessä on vuokraus, tulee ratkaista, voidaanko laskennallinen vuokra vähentää kuluna. Jos siirtoa pidetään myyntinä ja poistot sallitaan, on määritettävä koneiden hankintameno. Maaraporteissa kysymyksiin annettiin vaihtelevia vastauksia. Eräissä valtioissa ei hyväksytty laskennallista vuokraa vähennykseksi. Siirron käsittelyyn myyntinä saattoi vaikuttaa myös se, kuinka pitkäksi ajaksi kone siirretään toiseen valtioon. Monissa valtioissa poistot tehtiin koneen markkinaehtoisesta arvosta siirtohetkellä.¹⁰¹

---

⁹⁸ Helminen 2016: luku 6, Muut sisäiset liiketoimet

⁹⁹ Malmgrén 2008: 240

¹⁰⁰ Haarala ym. 2007: 88

¹⁰¹ Malmgrén 2008: 240

OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan mukaan aineettomista oikeuksista maksettuja nimellisiä rojalteja ei vähennetä kiinteän toimipaikan tulosta. Toisaalta saattaisi olla mahdollista, että aineettoman oikeuden todelliset kustannukset voitaisiin vähentää ilman katetta. Näkemykset rojaltien vähennysoikeudesta vaihtelivat eri valtioissa ja ne voidaan jakaa kolmeen eri tulkintaan. Ensimmäisen tulkinnan mukaan rojaltivähennystä ei myönnetä. Toisen tulkinnan mukaan vähennystä ei myönnetä nimellisistä rojalteista, mutta ulkopuolisille maksetut todelliset kulut saa vähentää. Kolmannessa tulkinnassa vähennys sallitaan rojalteista ja kuluista, joskin erilaisilla maakohtaisilla rajoituksilla.¹⁰²

OECD:n malliverosopimuksen 7 artiklan kommentaarin mukaan pääliikkeen ja kiinteän toimipaikan välisten lainojen sisäistä korkoa ei hyväksytä vähennykseksi¹⁰³. Yrityksen sisäiset fiktiiviset korkoveloitukset ovat mahdollisia ainoastaan rahoituslaitoksilla. Sisäisen koron vähennyskiellosta huolimatta korkoja voidaan kuitenkin kohdentaa kiinteälle toimipaikalle. OECD:n kohdentamisraportissa tarjotaan kaksi menetelmää kiinteän toimipaikan vieraan pääoman korkojen määrittämiseen: jäljitysmenetelmä ja korvausmenetelmä. Menetelmien tavoite on, että kiinteä toimipaikka voi vähentää korkoja vain enintään markkinaehtoisen määrän. Jäljitysmenetelmässä korko määrittyy ulkopuoliselle maksetun todellisen koron mukaisesti. Tämä edellyttää, että yritysten lainat kohdennetaan eräkohtaisesti sen osille, koska eri lainaerien korko vaihtelee. Korvausmenetelmässä kiinteälle toimipaikalle kohdennetaan osuus koko yrityksen korkokustannuksista. Myös näiden menetelmien välimuoto on mahdollinen.¹⁰⁴ Kun kiinteän toimipaikan tulon määrittämiseen sovelletaan erillisen yrityksen periaatetta onkin perusteltua, että kiinteän toimipaikan tulosta vähennetään sen toimintaan liittyvän velan korko¹⁰⁵. IFA:n maaraporttien mukaan suuressa osassa valtioista kiellettiin nimellisen koron vähentäminen, mutta sallittiin todellisen kolmannelta osapuolelta otetun lainan koron vähentäminen, jos lainan tuotto oli tullut kiinteän toimipaikan hyväksi¹⁰⁶

Maaraporttien perusteella voidaan myös todeta, että pääliikkeen antamien palveluiden kulujen vähentäminen on joissakin valtioissa kokonaan kielletty tai

---

¹⁰² Malmgrén 2008: 241

¹⁰³ OECD 2014, Model Tax Convention artikla 7, kommentaarin kohdat 41-48

¹⁰⁴ Finér 2015b: 419

¹⁰⁵ Malmgrén 2008: 241

¹⁰⁶ Haarala ym. 2007: 88

ainakin rajoitettu siten, että tietyn tyyppisiä kuluja ei saa vähentää. Jotkut valtiot taas sallivat pääliikkeen kulujen vähentämisen, mutta asettavat sille tietyt enimmäisrajat. Eräät valtiot sallivat pääliikkeen kulujen vähentämisen, mutta tietyllä valtioittain vaihtelevilla ehdoilla. Jos kulut saadaan vähentää, yleensä sallitaan vain todellisten kulujen vähentäminen ilman katetta.¹⁰⁷

Maaraporttien anneista voidaan päätellä, että kansainvälisissä tilanteissa yksimielisyyden ja yhden tulkinnan saavuttaminen on vaikeaa. Kansainväliset järjestöt, kuten OECD, voivat tehdä tulkintasuosituksia, mutta tulkintojen käytännön soveltaminen vaihtelee helposti valtioittain. Maakohtainen tulkinta tuo aina mukanaan mahdollisen kaksinkertaisen verotuksen riskin.¹⁰⁸

On olennaista myös huomata, että tulojen ja menojen edellä korostettu markkinaehtoisuus voi olla kiinteän toimipaikan verotuksessa ongelmallinen, koska kirjanpito perustuu yleensä todellisiin liiketapahtumiin. Siksi voi olla mahdollista, että kirjanpitoon ei voida merkitä kaikkia kiinteän toimipaikan ja yrityksen muiden osien välisiä toimia. Kiinteän toimipaikan tuloksen määrittelyssä verotuksen kirjanpitosidonnaisuus voi olla ongelmallista, jos tällaista erää ei ole merkitty kirjanpitoon ja verosääntely edellyttää kirjanpitomerkintää, jotta erä voidaan lukea tuloksi tai vähentää menona myös verotuksessa.¹⁰⁹ Toinen markkinaehtoisuudesta kumpuava haaste liittyy siihen, lasketaanko fiktiivisiä yhteisön sisäisiä toimia veronalaisiksi tai vähennyskelpoisiksi kiinteän toimipaikan verolaskelmalla ylipäätään. Jos nimittäin fiktiivisiä eriä ei voida huomioida verotuksessa, kiinteän toimipaikan tulo ei myöskään yleensä muodostuisi markkinaehtoiseksi. Tällaisessa tilanteessa edellytykset verottajan markkinaehtoperiaatteen mukaiselle oikaisulle voisivat täytyä, koska markkinaehtoperiaate koskee nimenomaan myös yrityksen sisäisiä toimia.¹¹⁰ Sisäisiin liiketoimiin liittyy siten monia epäselvyyksiä. Yritysten kannalta on valitettavaa, että ne aiheuttavat edellä mainitut uhkakuvat kaksinkertaisesta verotuksesta ja verotuksen oikaisuista.

2.4.3 Kiinteän toimipaikan voitot ja tappiot

---

¹⁰⁷ Haarala ym. 2007: 88

¹⁰⁸ Haarala ym. 2007: 89

¹⁰⁹ Malmgrén 2011: 306-307

¹¹⁰ Finer 2015 a: 279-280

Kiinteän toimipaikan voittojen kotiuttamiseen ei yleensä liity suurempia verotuksellisia kysymyksiä, mutta tappioiden erilaiseen käsittelyyn liittyy erityinen verotuksellinen mielenkiinto. Tappioiden huomioiminen nimittäin osana yhtiön verotettavaa tuloa Suomessa mahdollistaa kiinteän toimipaikan ja pääliikkeen välisen rajat ylittävän tuloksentasauksen.

Pääsääntöisesti kiinteän toimipaikan voitto voidaan siis kotiuttaa Suomeen ilman lisäveroseuraamuksia. Eräissä valtioissa ulkomaisten yritysten sivuliikkeiltä peritään kuitenkin normaalin yhtiöveron lisäksi eräänlainen voitonjaon lähdeveron kaltainen vero, niin kutsuttu branch tax. Tällaisia valtioita ovat muun muassa Yhdysvallat ja Kanada.¹¹¹

Voittojen kotiuttamisessa ongelmaksi voi myös muodostua voiton erilainen verotushetki kiinteän toimipaikan valtiossa ja Suomessa, mikä aiheuttaa kaksinkertaisen verotuksen riskin. Esimerkiksi Virossa voimassa olevan verojärjestelmän mukaan yhtiötä verotetaan vasta, kun se jakaa voittoa. Tätä säännöstä sovelletaan myös ulkomaisen yhteisön Virossa olevaan kiinteään toimipaikkaan. Tällöin kiinteän toimipaikan tulo voidaan verottaa jo tulon syntymisvuonna Suomessa, vaikka Virossa ei ole määrätty veroa kiinteän toimipaikan tulosta. Siten Viron veroa ei voida hyvittää Suomessa vasta, kun vero on maksuunpantu ja maksettu Virossa.¹¹² On mahdollista, että Virossa oleva kiinteä toimipaikka maksaa veroa Viroon vasta vuosia sen jälkeen, kun se on maksanut veroa samasta tulosta Suomessa. Tällöin Suomessa tulisi kuitenkin oikaista sen vuoden verotusta, jona tulo on ollut Suomessa veronalaista hyvittämällä kyseessä olevana vuonna Suomessa määrätystä verosta Viroon maksettu vero. Tällöin tulee huomata kuitenkin, että Suomen verotusta on mahdollista oikaista yleensä vain viideltä edeltävältä vuodelta, joten sitä aikaisempaan verovuoteen kohdistuva vero voi jäädä kokonaan hyvittämättä.¹¹³

Kiinteän toimipaikan tappioiden käsittely riippuu siitä, sovelletaanko verosopimuksen mukaan hyvitys- vai vapautusmenetelmää. Vapautusmenetelmää sovellettaessa kiinteän toimipaikan tappiota ei yleensä voida vähentää. Tämä johtuu siitä, että menetelmälain 7 §:n mukaan vieraasta valtiosta saatua tuloakaan, johon Suomi on kansainvälisessä sopimuksessa luopunut käyttämästä ve-

---

¹¹¹ Järvenoja 1999: 321

¹¹² Malmgrén 2008: 486

¹¹³ Heiniö & Nikunen 2008: 535

rotusoikeuttaan, ei lueta yhteisön veronalaiseen tuloon.¹¹⁴ Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä 1990/3921 kylläkin katsottiin, että suomalaisen yhtiön Egyptissä olevan kiinteän toimipaikan tuloa ei voitu jättää Suomessa vähentämättä sillä perusteella, että verosopimuksen mukaan mahdollista tuloa ei voitu verottaa Suomessa. Tapauksessa kiinteän toimipaikan tappiota pidettiin vähennuskelpoisena, vaikka Suomi sovelsi vapautusmenetelmää. Ratkaisu on tosin annettu ennen menetelmälain voimaantuloa.¹¹⁵ Nykyään myös EU-oikeudessa on hyväksytty, että vapautusmenetelmää sovellettaessa ulkomailla sijaitsevan kiinteän toimipaikan tappioita ei tarvitse hyväksyä yhtiön kotivaltion verotuksessa¹¹⁶.

Sen sijaan hyvitysmenetelmää sovellettaessa yrityksen Suomessa verotettavaan tuloon sisältyy niin kiinteän toimipaikan tulo kuin tappiokin. Kiinteän toimipaikan tappio voidaan tällöin vähentää Suomesta saadusta tulolähteen tulosta. Ulkomaisen kiinteän toimipaikan tappio voi myös sisältyä vahvistettuun tulevina vuosina vähennettävään tulolähteen tappioon.¹¹⁷ Hyvitysmenetelmässä kiinteä toimipaikka mahdollistaa siten rajat ylittävän tappiontasauksen¹¹⁸.

Kiinteä toimipaikka voi yleensä myös vähentää tappion tulostaan toimintavaltion tappiontasausäännösten mukaan. Kiinteän toimipaikan valtiossa kiinteän toimipaikan tulosta vähennetty aikaisemman vuoden tappio pienentää kiinteän toimipaikan verotettavaa tuloa ja sille toimintavaltiossa määrättävää veroa. Suomessa tappiota ei kuitenkaan vähennetä enää uudestaan. Kun Suomi poistaa kaksinkertaisen verotuksen hyvitysmenetelmällä, täällä maksetaan vero koko kiinteän toimipaikan tulosta eli ennen toimintavaltiossa vahvistetun tappion vähentämistä. Koska tappion määrä lasketaan kummankin valtion omien säännösten mukaan, sen määrä voi siis olla eri suuruinen kiinteän toimipaikan toimintavaltiossa ja asuinvaltiossa.¹¹⁹

2.5 Kiinteän toimipaikan yhtiöittäminen

---

¹¹⁴ Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015: 200-201

¹¹⁵ Malmgrén 2008: 485

¹¹⁶ Ks. esim. tuomio asiassa C-414/06, Lidl Belgium

¹¹⁷ Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015: 200

¹¹⁸ Malmgrén 2008: 485

¹¹⁹ Malmgrén 2008: 484

Kiinteä toimipaikka voidaan yhtiöittää toiminnan vakiintumisen vuoksi tai jonkin muun syyn takia. Ulkomaantoiminta saattaa esimerkiksi muuttua tappiollisesta voitolliseksi, jolloin tytäryhtiömuodossa toimiminen saattaa olla edullisempaa¹²⁰. Tietyissä tilanteissa kiinteä toimipaikka voidaankin nähdä yrityksen kasvukehityksen välivaiheena, josta seuraa toiminta tytäryhtiönä¹²¹. Mikäli kiinteä toimipaikka sijaitsee jossakin EU-valtiossa, sovelletaan kiinteän toimipaikan yhtiöittämiseen yritysjärjestelydirektiiviä¹²², jos myös vastaanottava yritys on jokin direktiivissä mainittu yhtiö. Yritysjärjestelydirektiivin tarkoituksena on, että direktiivin kattamista yritysjärjestelyistä ei aiheudu välittömiä tuloveroseuraamuksia järjestelyihin osallistuville yrityksille.¹²³

Rajat ylittävässä liiketoimintasiirrossa kiinteän toimipaikan varat ja velat siirtyvät ulkomaisen yhtiön varoiksi. Vastikkeeksi suomalainen yhtiö saa vastaanottavan yhtiön osakkeita.¹²⁴ Tämän seurauksena kiinteästä toimipaikasta tulee suomalaisen yhtiön toisessa valtiossa asuva tytäryhtiö¹²⁵. Järjestelyn vuoksi ulkomailla olevat varat siirtyvät ulkomaisen yhtiön varoiksi ja siten pois Suomen verotusvallan piiristä. Tästä johtuen EVL 52 e §:n 3 momentin mukaan varojen todennäköinen luovutushinta ja kiinteän toimipaikan tulosta verotuksessa vähennetyt varaukset luetaan Suomessa siirtävän yhtiön veronalaiseksi tuloksi sinä verovuotena, jona liiketoimintasiirto tapahtuu. Veroa ei kuitenkaan kanneta, jos Suomen ja kiinteän toimipaikan sijaintivaltion välisessä verosopimuksessa käytetään vapautusmenetelmää, sillä Suomi ei voisi verottaa ulkomaisen kiinteän toimipaikan tulosta muutoinkaan. Hyvitysmenetelmää sovellettaessa Suomessa suoritettavasta verosta saadaan kuitenkin vähentää vero, joka olisi suoritettu samasta tulosta kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa, jos se ei olisi ollut oikeutettu yritysjärjestelydirektiivin mukaiseen veroetuun.¹²⁶ Kysymyksessä on verohuojennushyvityksen tyyppinen järjestely, jossa hyvitetäväksi voitulla vero, jota ei tosiasiallisesti ole suoritettu.¹²⁷

---

¹²⁰ Helminen 2016, luku 19, Verosuunnittelu

¹²¹ Ossa 2002: 110

¹²² 2009/133/EY

¹²³ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

¹²⁴ Helminen 2012: 181

¹²⁵ Helminen 2013: 387

¹²⁶ Andersson & Penttilä 2014: 776-777

¹²⁷ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

Mikäli kiinteän toimipaikan sijaintivaltio on jokin muu kuin EU:n jäsenvaltio, ei veronhyvitystä luonnollisesti suoriteta. Liiketoimintasiirtoa käsitellään silloin verotuksen realisoivana luovutuksena, ja varojen todennäköinen luovutushinta luetaan siirtävän yhtiön veronalaiseksi tuloksi.¹²⁸ On arvioitu, että tuloveroseuraamuksia aiheutuu tällöin yleensä myös sijaintivaltiossa¹²⁹.

Jos kiinteän toimipaikan liiketoiminta on ollut tappiollista, sen tappiollisuus on otettu huomioon suomalaisen yhtiön täällä toimitetussa verotuksessa. Tästä syystä kiinteän toimipaikan varat luovuttaneen yhtiön verotettavaan tuloon lisätään TVL 123 b §:n perusteella kiinteän toimipaikan sellaiset aikaisemmat tappiot, jotka on vähennetty Suomessa sijaitsevan siirtävän yhtiön verotuksessa ja joita ei ole katettu kiinteän toimipaikan myöhempien vuosien voitoilla. Tappiot lisätään Suomessa sijaitsevan yhteisön tuloon kymmenen edeltävän verovuoden ajalta. Tällä estetään kiinteän toimipaikan tappioiden hyödyntäminen pääliikkeen kotivaltiossa eli Suomessa ilman vastaavan tulon verottamista myöhempänä vuotena. Tappioita ei kuitenkaan lisätä, jos Suomi on soveltanut kaksinkertaisen verotuksen poistamisessa vapautusmenetelmää, koska tällöinhän tappioita ei ole vähennetty Suomessa.¹³⁰

2.6 Syrjintäkiellosta

Syrjintäkiellolla on olennainen vaikutus kiinteiden toimipaikkojen toimintaan ja kohteluun. Niin verosopimuksissa kuin EU-vero-oikeudessa säädetään syrjintäkiellosta. OECD:n malliverosopimuksen 24.3 artiklan mukaan verotus, joka kohdistuu sopimusvaltiossa olevan yrityksen toisessa sopimusvaltiossa olevaan kiinteään toimipaikkaan, ei kyseisessä toisessa valtiossa saa olla epäedullisempää kuin verotus, joka kohdistuu tässä toisessa valtiossa asuvaan samanlaista toimintaa harjoittavaan yritykseen. Ulkomaiset kiinteät toimipaikat eivät siis saa joutua ankaramman verotuksen kohteeksi kuin samaa toimintaa harjoittavat kotimaiset yritykset. Verotus saa olla erilasta, kuten eri sääntöihin perustuvaa, mutta ei ankarampaa.¹³¹

---

¹²⁸ Helminen 2013: 386-387

¹²⁹ Järvenoja 1999: 322

¹³⁰ Helminen 2013: 386-387; Malmgren 2008

¹³¹ Helminen 2013: 186

EU-vero-oikeuden syrjintäkiellon taustalla taas on SEUT 49 artiklan takaama vapaa sijoittautumisoikeus. Sen mukaan vapaa sijoittautumisoikeus takaa oikeuden ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä perustaa ja johtaa yrityksiä samoilla edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen kansalaisia. Vapaa sijoittautumisoikeus koskee myös EU-valtioiden lakien mukaan perustettuja yhtiöitä, joiden kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka on EU:n alueella.¹³²

Vapaa sijoittautumisoikeus merkitsee sitä, että yhden EU-valtion yrityksen toisessa EU-valtiossa sijaitsevaa kiinteää toimipaikkaa on kohdeltava kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa verotuksellisesti yhtä edullisesti kuin kyseisessä valtiossa olevia yleisesti verovelvollisia yrityksiä. Yhtä edullista kohtelua edellytetään, vaikka kysymyksessä onkin rajoitetusti verovelvollisen verotus. Tämä perustuu siihen, että ulkomaisen yhtiön kiinteän toimipaikan voidaan objektiivisesti tarkastellen katsoa olevan monessa suhteessa samassa asemassa kuin kyseisessä valtiossa asuvien yritysten.¹³³

Kiinteiden toimipaikkojen syrjintäkiellon kattama yhtä edullinen kohtelu edellyttää ensinnäkin, että kiinteisiin toimipaikkoihin ei sovelleta epäedullisempia veroprosentteja kuin yleisesti verovelvollisiin yrityksiin¹³⁴. EU-tuomioistuimen tuomiossa, asiassa C-311/97, Royal Bank of Scotland, rinnastettiin toisiinsa ulkomaisen yhtiön jäsenvaltioon perustama kiinteä toimipaikka ja jäsenvaltiossa sijaitsevien yhtiöiden asema. Kyseisessä tapauksessa Royal Bank of Scotland, jonka kotipaikka oli Yhdistyneessä kuningaskunnassa, harjoitti pankkitoimintaa sivukonttorin kautta Kreikassa. Tuomioistuimien totesi, että ulkomaisen pankin sivukonttori voi objektiivisesti katsoen olla samankaltaisessa tilanteessa Kreikasta saadun voiton verotuksen osalta kuin yhtiö, jonka kotipaikka on Kreikassa. Tästä syystä Kreikan tuloverolain mukaista ulkomaisille yhtiöille säädettyä korkeampaa verokantaa ei voitu soveltaa Royal Bank of Scotlannin kiinteän toimipaikan voiton verotukseen. Korkeamman verokannan soveltaminen oli siten kiellettyä syrjintää.¹³⁵

---

¹³² Helminen 2013: 186-187

¹³³ Helminen 2016, luku 3, Kansainvälisen vero-oikeuden perusteet

¹³⁴ Helminen 2013: 187

¹³⁵ Vapaavuori 2003: 164-166

Yhtä edullisen verokohtelun edellytys koskee kansallisen lainsäädännön etujen lisäksi myös verosopimusetuja. Tähän sisältyy myös tilanteet, joissa verosopimuksen toinen osapuoli ei ole EU-valtio.¹³⁶ Myös Suomen korkein hallinto-oikeus on noudattanut tätä periaatetta ratkaisukäytännössään. Tapauksessa KHO 2007:30 viitattiin syrjimättömyysperiaatteisiin ja todettiin, että Suomen ja EU:n ulkopuolisten valtioiden välillä solmittujen verosopimusten edut soveltuvat myös toisissa EU-valtioissa asuvien yhtiöiden Suomessa oleviin kiinteisiin toimipaikkoihin.¹³⁷

Vapaa sijoittautumisoikeus on edellyttänyt jopa, että yhtiöitä, joilla on kiinteitä toimipaikkoja vain asuinvaltiossaan, kohdellaan yhtä edullisesti kuin yhtiöitä, joilla on toimipaikkoja muissa EU-valtioissa¹³⁸.

Sellaisten seikkojen osalta erilainen kohtelu on kuitenkin sallittua, joiden osalta kotimaiset yritykset ja ulkomaiset kiinteän toimipaikat ovat eri asemassa. Näin todettiin esimerkiksi EU-tuomioistuimen tuomiossa, asiassa C-250/95, Futura. Tapauksessa katsottiin, että Luxemburgissa voimassa ollut säännös oli EU:n perustamissopimuksen sijoittautumisvapauden vastainen, kun siinä asetettiin tappiontasauksen edellytykseksi kirjanpidon pitäminen ja kirjanpitoaineiston säilyttäminen Luxemburgissa olevalle sivuliikkeelle¹³⁹. Tuomiossa todettiin, että ulkomaisen yhtiön kiinteään toimipaikkaan ei voitu soveltaa samoja säännöksiä näyttövelvollisuuden osalta kuin kotimaisiin yhtiöihin. Tämä johtui siitä, että näyttövelvollisuuden osalta ulkomaisten kiinteiden toimipaikkojen ja kotimaisten yhtiöiden ei voitu katsoa olevan samanlaisessa asemassa.¹⁴⁰

On huomattava myös, että EU-oikeudessa vapaan sijoittautumisoikeuden rajoitukseen pohjautuva syrjintä voi olla kuitenkin sallittua kansanterveyden, yleiseen järjestykseen tai yleisen turvallisuuden perusteella. Nämä on nimenomaisesti mainittu SEUT:ssa, mutta rajoitus voidaan sallia myös jonkin muun objektiivisesti hyväksyttävän syyn perusteella. EU-tuomioistuimen käytännön perusteella hyväksyttävä syy voi olla esimerkiksi verovalvonnan tehokkuuden turvaaminen, veronkiertämisen estäminen, tappioiden kahdenkertaisen hyväksi-

---

¹³⁶ Helminen 2013: 187; Ks. esim. tapaus C-307/97, Saint-Gobain

¹³⁷ Helminen 2012: 86

¹³⁸ Helminen 2016; Ks. esim. tapaus C-141/99, AMID

¹³⁹ Malmgrén 2008: 492

¹⁴⁰ Helminen 2013: 187

käytön estäminen, verotusvallan tasapainoisen jakautumisen turvaaminen tai verojärjestelmän sisäisen eheyden turvaaminen. Aina on kuitenkin noudatettava suhteellisuusperiaatetta, eli suojeltavan edun ja syrjivän kohtelun on oltava järkevässä suhteessa toisiinsa. Syrjivät säännökset eivät myöskään ole hyväksyttäviä, jos sama tavoite voitaisiin saavuttaa lievemmillä säännöksillä.¹⁴¹

---

¹⁴¹ Helminen 2012: 115-116

3. TYTÄRYHTIÖ

3.1 Aluksi

Yritys voi laajentua ulkomaille myös perustamalla sinne tytäryhtiön. Käytännössä yritykset ovat monesti päätyneet harjoittamaan toimintaansa itsenäisen tytäryhtiön muodossa, vaikka tällaisen yhtiön perustamiskustannukset saattavat muodostua korkeammaksi kuin kiinteän toimipaikan toiminnan aloittaminen. Kiinteä toimipaikan perustaminenhan ei vaadi tiettyä minimipääomaa. Tytäryhtiön etuna voi kuitenkin olla muun muassa mahdollisuus hyödyntää sijaintimaan huojennussäännöksiä ja tukijärjestelmiä.¹⁴² Vaikka kiinteään toimipaikkaan sanotaan liittyvän monia verotuksellisia epävarmuustekijöitä, liittyy myös tytäryhtiönä toimimiseen omia verotuksellisia haasteita.

Kun arvioidaan tytäryhtiön toiminnan verovaikutusten kokonaisuutta, on tarkasteltava niin tytäryhtiön toiminnan aloittamiseen, sen toimintaan ja toiminnan päättymiseen liittyviä verokysymyksiä.

3.2 Tytäryhtiön toiminnan aloittaminen

Jokainen ulkomaisen tytäryhtiön perustamis- tai hankintatilanne on ainutlaatuinen ja huomioitavia seikkoja on monia¹⁴³. Vaikka yleispäteviä ohjeita ei voidakaan antaa, käydään kuitenkin läpi tyypilliset toimenpiteet ulkomaisen tytäryhtiön toiminnan aloittamiseksi.

Suomalainen yritys voi ensinnäkin perustaa tytäryhtiön ulkomaille sen sijaintivaltion kansallisten yhtiöoikeudellisten säännösten mukaisesti. Tytäryhtiön perustaminen voi synnyttää erityisiä hallinnollisia kustannuksia valtiosta riippuen. Näiden lisäksi joissakin valtioissa, kuten Alankomaissa ja Belgiassa, tytäryhtiön perustaminen aiheuttaa myös verokustannuksia. Tällöin on kyse pääomasijoituksista perittävästä verosta.¹⁴⁴

---

¹⁴² Linnakangas ym. 2009: 213-214

¹⁴³ Helminen 2016, luku 8, Kansainvälisen konsernin erityiskysymyksiä

¹⁴⁴ Järvenoja 1999: 322

Tytäryhtiön perustamisesta aiheutuneet menot voidaan vähentää perustetun yhtiön verotuksessa. Pääsääntöisesti emoyhtiö ei sen sijaan voi vähentää tytäryhtiön perustamiseen liittyviä menoja, koska kyse on tytäryhtiön omista menoista. Periaatteessa ei kuitenkaan liene estettä sille, että emoyhtiö ottaa huomioon perustamiskustannukset omassa verotuksessaan. Kyseessä ovat perustajan tulonhankkimisen intressissä suoritettut menot. Perustajan verotuksessa kyseessä ovat kuitenkin lähtökohtaisesti uuden yhtiön hankintamenoon kuuluvat eivätkä vuosikuluna vähennettävät erät.¹⁴⁵

Uuden tytäryhtiön perustamisen sijasta suomalainen emoyritys voi vaihtoehtoisesti myös ostaa olemassa olevan ulkomaisen yhtiön osakekannan. Tämä järjestely saattaa sisältää riskejä, sillä ostaja joutuu pääsääntöisesti ottamaan vastatakseen kaikki myyjän velvoitteet, joihin kuuluvat myös myyjän tuntemattomat vastuut.¹⁴⁶

Ulkomaille suuntautuvaan laajentumiseen voi liittyä myös yritysvarallisuuden siirtoa Suomesta ulkomaille uuden yhtiön käytettäväksi. Varallisuuden siirto voidaan toteuttaa liiketoimintasiirron avulla. Tällöin EVL 52 d §:n perusteella liiketoimintakokonaisuutensa siirtänyt yhtiö saa vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön liiketoimintaan liittyviä varoja ja velkoja ja muita velvoitteita, jotka organisatorisesti muodostavat itsenäisesti toimeen tulevan taloudellisen yksikön. Vaikka määrittely saattaa kuulostaa hieman häilyvältä, sallitaan nykyään liiketoimintakokonaisuuksien muodostaminen monenlaisilla järkevästi perustelluilla kriteereillä.¹⁴⁷

Liiketoimintasiirto on neutraali toimenpide verotuksellisesti, jos se täyttää EVL 52 d §:n mukaiset liiketoimintasiirron edellytykset. Tällöin nimittäin siirtävän yhtiön verotuksessa luovutetun omaisuuden veronalaiseksi tuloksi luetaan omaisuuden poistamatta oleva hankintameno. Rajat ylittävissä tapauksissa verotuksellisen jatkuvuusperiaatteen soveltaminen on mahdollista kuitenkin vain, jos liiketoimintasiirrossa vastaanottavana yhtiönä on jokin toisessa EU-valtiossa asuva yritysjärjestelydirektiivin mukainen yhteisö, ja mikäli varat jäävät tosiasiallisesti liittymään vastaanottavan yhtiön Suomeen muodostuvaan

---

¹⁴⁵ Helminen 2013: 236

¹⁴⁶ Järvenoja 1999: 322

¹⁴⁷ Andersson ym. 2014: 764-767

kiinteään toimipaikkaan. Jos näin ei ole tai jos varat lakkaavat tosiasiasa liittymästä tähän kiinteään toimipaikkaan, varojen todennäköinen luovutushinta luetaan veronalaiseksi tuloksi. Tällöin myös kiinteään toimipaikkaan liittyvät varaukset tuloutuvat.¹⁴⁸

3.3 Tytäryhtiön toiminnan verotus

Yleensä suomalaisen yrityksen ulkomaista tytäryhtiötä verotetaan erillisenä verovelvollisena tytäryhtiön asuinvaltiossa. Poikkeuksen muodostaa kuitenkin tilanne, jossa tytäryhtiö synnyttää emoyhtiölle kiinteän toimipaikan tytäryhtiön asuinvaltioon¹⁴⁹.

Suomalaisen yhtiön ja sen ulkomaisen tytäryhtiön verotusta koskevat kysymykset liittyvät etenkin siirtohinnoitteluun, rojaltien ja korkojen verotukseen sekä niin sanottuun alikapitalisointiin. Markkinaehtoperiaate ja siirtohinnoitteludokumentaatio ovat myös olennaisia siirtohinnoittelua koskevia tekijöitä. Keskeisiä tarkastelun kohteita ovat myös osingonjaon muodossa tapahtuva voitonsiirto sekä tuloksentasaukseen liittyvä tytäryhtiön tappioiden käsittely.

3.3.1 Siirtohinnoittelu

Siirtohinnoittelulla tarkoitetaan toisiinsa etuyhteydessä olevien osapuolten tekemän liiketoimen hinnoittelua. Kansainvälisissä konserneissa saatetaan ryhtyä eri valtioissa olevien konserniyhtiöiden väliseen peiteltyyn voitonsiirtoon verotuksen minimoimiseksi. Sitä voi tavallisesti esiintyä tavaroiden siirtohinnoittelussa, rojalteissa ja lisenssimaksuissa, sisäisissä rahoitusjärjestelyissä sekä palvelumaksuissa.¹⁵⁰ Peitelty voitonsiirto voidaan toteuttaa sopimalla konsernin sisäisistä transaktioista ja niissä käytetyistä hinnoista ja muista taloudellisista ehdoista eri tavalla kuin mitä toisistaan riippumattomat yhtiöt olisivat samanlaisessa tilanteessa sopineet. Näyttämällä voittoa matalan verorasituksen valtiossa tai siirtämällä voittoa tappiollisiin yksiköihin voidaan välttyä verolta, joka muuten jouduttaisiin maksamaan.¹⁵¹

¹⁴⁸ Järvenoja 2003: 138-139

¹⁴⁹ Ks. edellä kappale 2.5

¹⁵⁰ Linnakangas ym. 2009: 269 ss.

¹⁵¹ Helminen 2013: 217

Verotuksessa kansainväliseen konserniin kuuluvia yhtiöitä tarkastellaan erillisinä, eikä koko konsernia kokonaisuutena. Tämä edellyttää, että konsernissa tulot ja menot kohdistetaan oikeille yhtiöille oikean suuruisina. Verotus edellyttää myös, että kansainvälisen konsernin yhtiöt noudattavat sisäisissä transaktioissaan sellaisia ehtoja ja hintoja, joita toisistaan riippumattomat yhtiöt noudattaisivat, eli markkinaehtoperiaatteen noudattamista edellytetään. Jos ehdot eivät vastaa markkinaehtoperiaatetta, niitä voidaan oikaista verotettavan tulon oikean määrän laskemista varten.¹⁵² Oikaisu voi käytännössä merkitä sitä, että maksettu ylihintaa jätetään verotuksessa vähentämättä tai että markkinaehtoisen hinnan ja perityn alihinnan ero katsotaan yhtiön veronalaiseksi tuloksi¹⁵³. Markkinaehtoperiaate sisältyy myös OECD:n malliverosopimuksen 9 artiklaan. Silti kysymys siirtohinnan asettamisesta ja oikeasta tasosta on varsin vaikea. Vaikka veroviranomaiset pyrkivät aikaisempaa laajemmin soveltamaan siirtohinnoittelussa yhtenäisiä periaatteita, käytännössä niiden tulkinnessa lähestymistavat vaihtelevat melko paljon.¹⁵⁴ Yhtenäisiä periaatteita edistävät kuitenkin erityisesti OECD:n julkaisemat siirtohinnoitteluohjeet. Ne luettelevat menetelmiä, joiden avulla konsernin sisäisten transaktioiden markkinaehtoinen tai hyväksyttävä hinta tulisi määritellä.¹⁵⁵

Konsernin tulonsiirtoja ja niiden verotusta koskevat keskeiset kysymykset liittyvät siis tulojen veronalaisuuteen ja menojen vähennyskelpoisuuteen. Ratkaistavana on siten, mitkä siirrot ja kuinka suuret erät kohdistuvat millekin konserniyhtiölle.

Kaikki konserniyhtiön rahana tai rahanarvoisena etuutena saamat tulot ovat sen veronalaista tuloa, ellei jotakin tuloa ole erityisesti säädetty verovapaaksi¹⁵⁶. Erityissääntöjen¹⁵⁷ nojalla voidaan verottaa myös tuloja, joita verovelvollinen olisi voinut saada, mutta ei ole tosiasiasa saanut. Niiden perusteella voidaan verottaa sellaista tuloa, joka olisi syntynyt konserniyhtiölle, jos se olisi toiminut

¹⁵² Linnakangas ym. 2009: 270

¹⁵³ Mehtonen 2005: 152

¹⁵⁴ Linnakangas ym. 2009: 270

¹⁵⁵ Helminen 2013: 227: Menetelmiä ovat mm. vertailukelpoisen hinnan menetelmä, kustannusvoittolisämenetelmä ja jälleenmyyntihintamenetelmä. Sallittuja ovat kuitenkin mitkä tahansa menetelmä, jotka johtavat markkinaehtoperiaatteen toteutumiseen.

¹⁵⁶ EVL 4 § ja TVL 29 §

¹⁵⁷ Ks. jäljempänä kappale 3.3.4

suhteessa muihin samaan konserniin kuuluviin yhtiöihin samalla tavalla kuin riippumattomat yhtiöt olisivat toimineet. Jos suomalainen yhtiö perii siis esimerkiksi alihintaa tai ei peri lainkaan korvausta suoritteista, joita se on antanut muille konserniin kuuluville yhtiöille, käytetyn hinnan ja käyvän hinnan välinen erotus on lisättävä yhtiön veronalaiseen tuloon.¹⁵⁸

Suomalaisen yhtiön ja sen ulkomaisen tytäryhtiön keskinäisen toiminnan tuloksena syntyneet menot ja menetykset voivat olla suomalaisen konserniyhtiön verotuksessa vähennyskelpoisia vain, jos ne ovat syntyneet kyseisen suomalaisen yhtiön todellisessa ja vakaassa tulonhankkimis- tai tulonsäilyttämistarkoituksessa tai jos ne ovat tosiasiaassa kerryttäneet tai säilyttäneet kyseisen suomalaisen yhtiön tuloa.¹⁵⁹ Menon on edistettävä tai sen pitää olla tarkoitettu edistämään suomalaisen yhtiön liiketoimintaa välittömästi tai välillisesti¹⁶⁰. Ei riitä, että meno on syntynyt koko konsernin intressissä, vaan menon on täytynyt syntyä juuri kyseessä olevan suomalaisen yhtiön intressissä. Menon määrän tulee olla myös markkinaehtoinen. Sinänsä tarpeellisesta suoritteesta maksettu ylihintaa ei kuitenkaan ole vähennyskelpoinen.¹⁶¹

Toisinaan on vaikea määritellä, milloin sisäinen suorite on tapahtunut ja mitä yhtiöitä ja missä määrin se on hyödyttänyt. Tämän takia erityisesti tiettyjen koko konserniin liittyvien, emoyhtiölle aiheutuneiden kustannusten, kuten yleishallintokustannusten tai tutkimus- ja kehitystoiminnan kustannusten jakamisessa saatetaan joutua käyttämään kustannustenjakojärjestelmiä. Tällöin arvioidaan se hyödyn määrä, joka palveluiden käytöstä aiheutuu kunkin yhtiön hyväksi, ja kukin yhtiö maksaa palvelu- tai hallintomaksuja sen mukaisesti. Suomessa on periaatteessa suhtauduttu myönteisesti kustannustenjakojärjestelmien käyttämiseen, ja siihen perustuvat ulkomaisille konserniyhtiöille maksetut korvaukset ovat olleen Suomessa myös vähennyskelpoisia edellyttäen, että ne ovat hyödyttäneet suomalaisen yrityksen liiketoimintaa.¹⁶² Myös OECD:n siirtohinnoitteluohjeissa periaatteessa hyväksytään kustannustenjakojärjestelmät ja myönnetään, että joskus ne ovat jopa välttämättömiä. Kustannustenjakojärjestelmien käyttämisessä on kuitenkin syytä olla erityisen varovainen. Niihin pe-

---

¹⁵⁸ Helminen 2013: 219

¹⁵⁹ EVL 7 § ja TVL 29 §

¹⁶⁰ Juusela, Nykänen, Tikka & Viitala 2016: luku 8, Vähennyskelpoisuuden perusteet

¹⁶¹ Helminen 2016: luku 8, Menon vähennyskelpoisuus

¹⁶² Linnakangas ym. 2009: 281

rustuvaa kustannusten jakoa ei välttämättä hyväksytä kaikissa valtioissa, mikä saattaa johtaa monenkertaiseen verotukseen.¹⁶³

3.3.2 Korot ja alikapitalisointiin puuttuminen

Korko on tulotyyppi, jonka verokohtelu poikkeaa muiden valtioiden rajat ylittävien tulojen verotuksesta. Verotuksen toimittamiseksi on siksi selvítettävä, onko maksettu suoritus korkoa vai jotakin muuta tuloa. Tämä on ratkaistava tilanteeseen sovellettavien säännösten perusteella. Sama tulo voi nimittäin olla esimerkiksi sisäisen lainsäädännön tarkoittamaa korkoa, mutta verosopimusta sovellettaessa osinkoa.¹⁶⁴

Suomen sisäisen lainsäädännön mukaan korko on vieraalle pääomalle tai mille tahansa saamiselle maksettu tuotto, joka määräytyy ajan, korkoprosentin ja velkapääoman mukaan. Verotuksessa tällaiset erät voidaan katsoa koroksi myös riippumatta nimitetäänkö maksua koroksi vai ei. Lisäksi viivästyskorkoa sekä EVL 18.1 §:n nojalla liikkeen tuloksesta riippuvaa korkoa käsitellään korkona. Kansainvälisissä tilanteissa koron määrittämisessä keskeistä on, perustuuko suoritus oman vai vieraan pääoman erälle. OECD:n malliverosopimuksen 11.3 artiklan mukaan koroksi määritellään kaikenlaisista saamisista saatu tulo, riippumatta onko ne turvattu kiinteistökiinnityksellä. Viivästyskorkoa ei kuitenkaan pidetä korkona. EU:n korko-rojaltidirektiivin mukaan korolla tarkoitetaan kaikenlaisista velkasaatavista saatua tuloa riippumatta, onko niiden vakuutena kiinnitys, tai liittyykö niihin oikeus velallisen voitosta. Arvopaperien, joukkovelkakirjojen ja obligaatioiden tuottojen ohella korkona pidetään näihin liittyviä emissiovoittoja ja palkkioita. Viivästyskorkoa ei tässäkään määritelmässä katso- ta koroksi.¹⁶⁵

Suomen verolainsäädännön mukaan yleisesti verovelvollisen yhtiön ulkomailta saamat korot ovat tulonhankkimisesta aiheutuneilla menoilla vähennettynä TVL 33.1 §:n perusteella yhteisöveron alaista tuloa. Myös verosopimukset sallivat Suomen verottaa toisesta verosopimusvaltiosta saatuja korkotuloja, silloin kun Suomi on koron saajan asuinvaltio. EU-oikeus ei myöskään rajoita koron

¹⁶³ Helminen 2016: luku 8, Kustannustenjakojärjestelmät

¹⁶⁴ Helminen 2016, luku 9, Korot

¹⁶⁵ Helminen 2016, luku 9, Korot

saajan asuinvaltion verotusoikeutta.¹⁶⁶ EU:n korko-rojaltidirektiivin¹⁶⁷ mukaan korot ovat kuitenkin vapautettuja lähdeverosta. Muusta kuin verosopimusvaltiosta saadut korkotulot ovat suomalaisen yrityksen veronalaista tuloa, ja mahdollinen kaksinkertainen verotus poistetaan hyvitysmenetelmällä menetelmälain nojalla.¹⁶⁸ Verosopimustilanteissa ei käytännössä useinkaan hyvitetä minäkään suuruista veroa, koska lähdevaltion verotusoikeus on korkojen osalta usein kokonaan poistettu verosopimuksissa. Jos tällaisessa tilanteessa ulkomailta on kuitenkin virheellisesti peritty lähdeveroa, verovelvollisen mahdollisuutena on hakea ulkomailta perityn veron palauttamista¹⁶⁹.

Suomalaisen yhtiön liiketoimintaan tai muuhun tulonhankkimistoimintaan liittyvät korkomenot ovat Suomessa puolestaan laajasti vähennyskelpoisia. Myös etuyhteysosapuolten, eli esimerkiksi emo- ja tytäryhtiön, väliset sisäiset korot ovat olleet laajasti vähennyskelpoisia, kunhan maksettu korko ei ole tasoltaan ylittänyt markkinaehtoiseksi katsottavaa korkoa.¹⁷⁰

Yritysten rahoituksessa vieras ja oma pääoma ovat verotuksellisesti usein erilaisessa asemassa. Tämä vaikuttaa vieraasta ja omasta pääomasta saatavaan tuottoon ja tekee rahoitusrakenteesta verosuunnittelukeinon. Silloin kun korkomeno on maksajan asuinvaltiossa verotuksessa vähennyskelpoinen, korkomenoilla voidaan siirtää koron maksavan yrityksen tulosta toiseen valtioon. Osingonmaksu ei toimi vastaavalla tavalla, sillä osinko ei ole vähennyskelpoinen menosen maksajan verotuksessa. Jos korkomenoa vastaavaa tuloa verotetaan saajan asuinvaltiossa matalammalla verokannalla kuin maksajan asuinvaltiossa ja korko maksetaan konserniyhtiöiden välillä, konsernin verorasitus pienenee. Silloin kun korkoja maksetaan aidosti ulkopuoliselle taholle, vastaavaa konsernin verorasitukseen vaikuttavaa hyötyä ei saavuteta.¹⁷¹ Korkojen ja osinkojen erilainen verokohtelu on osaltaan vaikuttanut siihen, että kansainvälisissä konserneissa emoyhtiöillä on ollut taipumus rahoittaa tytäryhtiöitään korostuneesti vieraalla pääomalla verrattuna omaan pääomaan. Tällaista ylimitoitettua vieraan pääoman käyttöä kutsutaan alikapitalisoinniksi. Tytäryhtiön asuinvaltiolle alikapitalisoinniksi.

---

¹⁶⁶ Helminen 2013: 300-301

¹⁶⁷ 2003/49/EY

¹⁶⁸ Linnakangas ym. 2009: 266

¹⁶⁹ Helminen 2013: 301

¹⁷⁰ Helminen 2016, luku 9, Vieraan ja oman pääoman tuotto

¹⁷¹ Malmgrén 2013a: 6

talisointi aiheuttaa luonnollisesti verotulojen menetyksiä. Tästä johtuen monissa valtioissa on erityis- tai yleisnormeja, joiden nojalla ylimitoitettu osa vieraan pääoman rahoituksesta voidaan rinnastaa omaan pääomaan ja sille maksettujen korkojen vähennyskelpoisuus evätä sekä kohdella korkoja osinkona. Korkojen vähennyskelpoisuutta voidaan rajoittaa myös muulla tavalla.¹⁷²

Myös OECD:n lokakuussa 2015 julkaiseman BEPS¹⁷³-projektin toimenpide 4 ”Interest Deductions and Other Financial Payments” tähtää veropohjan rapauttamisen ehkäisemiseen rajoittamalla yhtiöiden mahdollisuuksia alentaa verotettavan tulon määrää konserninsisäisillä rahoitusjärjestelyillä. Tavoitteena on estää yrityksiä kasvattamasta verotuksessa vähennettäviä korkomenojaan suuremmiksi kuin niiden tosiasialliset, ulkopuolisilta tahoilta otettujen lainojen korkomenot olisivat. Toimenpidettä koskevassa raportissa asetetaan eri valtioiden kansallisille säännöksille vähimmäisvaatimus, jolla yhtiöiden korkomenojen vähennyskelpoisuutta rajoitetaan verotuksessa.¹⁷⁴

3.3.2.1 Suomen korkorajoitussäännökset

Ennen vuotta 2013 Suomessa ei ollut perinteisiä alikapitalisointinormeja. Enää ei kuitenkaan pidetty riittävänä, että korkojen vähennysoikeutta rajoitettaisiin vain niissä tilanteissa, joissa vähennyskelpoisuus evätään VML 28 §:n yleisen veronkiertosäännöksen, VML 29 §:n peiteltyyn osingonjaon tai markkinaehtoperiaatteesta poikkeavan tulon oikaisuun oikeuttavan VML 31 §:n siirtohintaoikaisuja koskevan normin perusteella¹⁷⁵. Siten lainmuutoksella lisättiin korkojen vähentämistä rajoittava säännöstö EVL 18 a §:ään, jota sovellettiin ensimmäisen kerran vuodelta 2014 toimitetussa verotuksessa.¹⁷⁶ Nykyään siis EVL 18 a § rajoittaa huomattavasti etuyhteysosapuolten välillä maksettujen korkojen vähen-

---

¹⁷² Helminen 2013: 304-305

¹⁷³ Base Erosion and Profit Shifting

¹⁷⁴ KPMG 2015: 24

¹⁷⁵ VML 31 ja 29 §:t rajoittavat edelleen korkojen vähennysoikeutta silloin, kun markkinaehtoperiaatetta ei ole noudatettu tai kun korkoa on maksettu osingosta menevän veron välttämiseksi. EVL 18 a § ei vaikuta myöskään siihen, käsitelläänkö korkoa korkona vai osinkona verotuksessa. Koron osinkona verottaminen on edelleenkin mahdollista vain VML 29 §:n peiteltyä osinkoa koskevan säännöksen soveltuessa. Helminen 2016, luku 9, Suomen käytäntö. Ks. säännöksistä lisää jäljempänä kappaleessa 3.3.4.1

¹⁷⁶ Andersson ym. 2014: 466

nyskelpoisuutta.¹⁷⁷ Vastaavaa säännöstä ei ole tuloverolaissa, joten rajoituksia sovelletaan vain elinkeinotulolähteessä¹⁷⁸.

EVL 18 a § rajoittaa yhteisön, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön velkojen korkojen vähennyskelpoisuutta. Käytännössä säännöksen suurin merkitys on osakeyhtiöiden verotuksessa. Säännöstä voidaan soveltaa niin kotimaisiin kuin rajat ylittäviin tilanteisiin. Siten korkovähennystä vastaavan korkotulon saajan asuinvaltiolla ei ole merkitystä. Lain soveltamisalan ulkopuolelle rajataan kuitenkin 4 momentin mukaan luotto-, vakuutus-, ja eläkelaitokset. EVL 18 a §:ssä ei edelleenkään määritellä erikseen koron käsitettä. Vähennyskeltvottomien korkojen laskennassa kuitenkin se, mikä on korkoa on EVL 18 a §:stä johtuen entistä tärkeämpää.¹⁷⁹ Tärkeää on myös huomata, että säännös rajoittaa vain etuyhteysosapuolelle maksettujen korkojen vähentämistä. Etuyhteys määritellään VML 31 §:ään viitaten, mikä toteutuu jos velkasuhteen osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta tai kolmannella osapuolella on yksin tai yhdessä lähipiirinsä kanssa määräysvalta velkasuhteen molemmissa osapuolissa. Korkovähennysrajoituksessa tarkasteltava liiketoimi on velkasuhde. Velkasuhteen osapuolilla tarkoitetaan koron maksajaa ja korkomenoa vastaavan tulon tosiasiallista edunsaajaa. Määräysvalta syntyy esimerkiksi silloin, kun toinen osapuoli välittömästi tai välillisesti omistaa yli puolet toisen osapuolen kaikkien osakkeiden tai osuuksien äänimäärästä¹⁸⁰.

EVL 18 a §:n 2 momentissa on säännelty vähennyskeltvottomien korkomenojen laskenta. Sen mukaan korkomenot voidaan vähentää täysimääräisesti korkotuloihin saakka. Siltä osin kuin korkomenot ylittävät korkotulot ne voidaan vähentää enintään 500 000 euroon saakka. Korkotulot ylittäviä korkomenoja kutsutaan nettokorkomenoiksi. Jos siis korkotulot ovat suuremmat kuin korkomenot, korkomenot saadaan vähentää kokonaan. Tällöin yrityksellä ei ole nettokorkomenoja. Huomattava on, että 500 000 euron raja koskee nettokorkomenoja ja vähennysrajoituskin koskee nettokorkomenoja. Jos esimerkiksi osakeyhtiön korkomenot ovat 700 000 euroa, mutta sillä on korkotuloja 210 000 euroa, sen

¹⁷⁷ Helminen 2016: luku 9, Alikapitalisointi

¹⁷⁸ Tällä on merkitystä erityisesti kiinteistöistä saatujen tulojen verotuksen osalta. Yhteisöillä muun toiminnan tulolähteeseen voivat kuulua esimerkiksi korkotulot, luovutusvoitot ja vuokratulot. Malmgrén 2013a: 11

¹⁷⁹ Andersson ym. 2014: 467-470

¹⁸⁰ Malmgrén 2013a: 13

nettokorkomenot ovat 490 000 euroa. Tällaisessa tapauksessa se saa vähentää 700 000 euron suuruiset korkomenot kokonaan, vaikka ne olisivat etuyhteysosapuolelle maksettuja korkoja.¹⁸¹

Nettokorkomenojen raja 500 000 euroa on tärkeä. Jos nettokorkomenot ylittävät 500 000 euroa, nettokorkomenojen vähennyskelpoisuus joudutaan selvittämään, mikäli yrityksellä on etuyhteysosapuolelle maksettuja korkoja. On huomattava, että nettokorkomenoja laskettaessa otetaan huomioon kaikki yrityksen nettokorkomenot, siis myös muille kuin etuyhteisyriyksille maksetut korot¹⁸². Jos nettokorkomenot ylittävät 500 000 euroa, ne eivät ole vähennyskelpoisia siltä osin kuin ne ylittävät 25 prosenttia oikaistusta elinkeinotoiminnan tuloksesta¹⁸³ ja 25 prosentin rajan ylittävien nettokorkomenojen määrä on enintään yhtä suuri kuin etuyhteydessä olevien velkasuhteen osapuolten väliset nettokorkomenot. Jälkimmäinen rajaus tarkoittaa käytännössä sitä, että riippumattomilta osapuolilta otettujen velkojen korot saadaan vähentää rajoituksitta ja vähennysrajoitus koskee vain etuyhteysosapuolelle maksettuja nettokorkomenoja. Vähennyskeltottomien nettokorkomenojen enimmäismäärä on siis enintään 25 prosentin rajan ylittävien korkojen määrä, mutta se on pienempi, jos 25 prosentin rajan ylittävien nettokorkomenojen määrä on suurempi kuin etuyhteysosapuolten väliset nettokorkomenot. Tällöin vähentämättä jätetään etuyhteyskorot. Oletetaan esimerkiksi, että yrityksen nettokorkomenot ovat 530 000 euroa ja näistä 490 000 euroa on etuyhteysosapuolelle maksettuja korkoja ja 40 000 euroa ulkopuolisille tahoille maksettuja korkoja. Jos oikaistu elinkeinotoiminnan tulos on 0 euroa, on 25 prosentin rajan ylittävien nettokorkomenojen määrä 530 000 euroa. Näistä jätetään vähentämättä etuyhteysvelkojen korkojen määrä eli 490 000 euroa, mutta 40 000 euron ulkopuolisille tahoille maksetut korkomenot saadaan vähentää.¹⁸⁴

Yhtiöllä on kuitenkin mahdollisuus vapautua etuyhteysvelkojen korkojen vähennyskeltottomuudesta kokonaan EVL 18 a §:n 3 momentissa tarkoitetun ta-

---

¹⁸¹ Andersson ym. 2014: 471

¹⁸² Aalto & Viilo 2013: 274

¹⁸³ EVL 18 a §:n 2 momentin mukaan oikaistu elinkeinotoiminnan tulos lasketaan lisäämällä EVL 3 §:n mukaiseen elinkeinotoiminnan tulokseen korkomenot, verotuksessa vähennettävät poistot sekä konserniavustuksesta verotuksessa annetussa laissa tarkoitettu saatu konserniavustus. Lisäksi tuloksesta tulee vähentää annettu konserniavustus.

¹⁸⁴ Andersson ym. 2014: 471-472

severtailun perusteella. Jos verovelvollinen nimittäin esittää selvityksen siitä, että sen oman pääoman suhde vahvistetun tilinpäätöksen mukaiseen taseen loppusummaan on korkeampi tai yhtä suuri kuin vahvistetun konsernitaseen vastaava suhdeluku verovuoden lopussa. Tällöin kaikki etuyhteydessä maksetut korot ovat vähennyskelpoisia.¹⁸⁵ Tällaisen vertailun ottaminen vapautusperusteeksi merkitsee periaatteessa sitä, että tällöin katsotaan, että yhtiön pääomarakenteen ja korkovähennyksen taustalla ei tällaisessa tilanteessa ole verotukseen liittyvät tekijät. Tasevertailussa käytettävät taseet tulisi olla laadittu IFRS-standardien mukaan. Lisäksi vapautusta voidaan soveltaa vain silloin, kun konsernitase on laadittu jossakin EU- tai ETA-valtiossa tai valtiossa jonka kanssa Suomella on kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeva verosopimus.¹⁸⁶

EVL 18 a §:n 7 momentin mukaan 18 a §:n mukaisesti vähennyskelvoton nettokorkomeno ei jää kuitenkaan lopullisesti vähentämättä, vaan se voidaan vähentää seuraavien verovuosien tulosta. Aikaisempien vuosien vähennyskelvottomia nettokorkomenoja ei voi kuitenkaan verovuonna vähentää enempää kuin, mitä seuraavan verovuoden vähennysrajat sallivat. Korkovähennysoikeuden rajoitussäännös on siis useimmissa tapauksissa jaksotussäännös. Rajoitus jää lopulliseksi esimerkiksi silloin, jos yhtiö puretaan ennen kuin vähennyskelvoton nettokorkomeno on voitu vähentää. Verovelvollisen on esitettävä vaatimus vähennyskelvottoman nettokorkomenon vähentämisestä ja selvitettävä vaatimuksessa myös vähennyksen perusteet. Käytännössä vähennyskelvottomat nettokorkomenot kumuloidaan yhdeksi eräksi sen jälkeen, kun niiden vähennyskelvottomuus on todettu yksittäisenä vuonna. Kumulointi on mahdollista koska vähennyksen tekemiselle ei ole aikarajaa eivätkä omistajanvaihdokset vaikuta vähennysoikeuden käyttämiseen.¹⁸⁷

Tällä hetkellä korkorajoitussäännökset soveltuvat siis pelkästään elinkeinotoimintaa harjoittaviin yhtiöihin. Elinkeinoerotuksen asiantuntijatyöryhmä on kuitenkin jo vuoden 2013 raportissaan todennut, että rajoitussäännökset tulisi laajentaa myös tuloverolain mukaan verotettavaan muun toiminnan tulolähteeseen¹⁸⁸. Tätä kantaa puoltaa myös kyseisen toimenpiteen BEPS-raportti, jonka

---

¹⁸⁵ Aalto ym. 2013: 281

¹⁸⁶ Andersson ym. 2014: 475-476

¹⁸⁷ Malmgrén 2013a: 14-15

¹⁸⁸ Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 61

mukaan säännösten sovellettavuuden ulkopuolelle on rajattu vain tiettyihin yleishyödyllisten yhteisöjen projekteihin liittyvät rahoitusjärjestelyt. Muita poikkeamia korkojen vähennyskelpoisuuden rajoituksille ei saisi olla. Toinen merkittävä ero BEPS-raportin toimenpiteessä 4 ja Suomen säännöksen välillä koskee nettokorkomenojen määritelmää. Toisin kuin Suomen säännöksessä, raportissa vähennyskeltvottomuutta ei ole rajattu konserninsisäisiin korkoihin. Raportissa suositelluissa säännöksissä tunnuslukujen perusteella vähennyskeltvottomiin korkoihin lasketaan myös konsernin ulkoisten lainojen korot. Raportin suosituksissa pyritään siis käytännössä rajoittamaan myös liiallisina pidettyjä ulkoisia lainoja ja niihin liittyviä korkomenoja. Lisäksi raportissa suositellaan aikarajaa mahdollisuudelle siirtää toisille verovuosille jonakin vuonna rajoitusten vuoksi vähentämättä jääneitä korkoja. Suomen lainsäädännössä korkomenojen siirtämiselle ei sen sijaan ole asetettu aikarajaa.¹⁸⁹ Tulevaisuus näyttää, tuleeko näiltä osin mahdollisia muutostarpeita korkovähennysten rajoittamiselle Suomessa.

3.3.2.2 Säännökset muissa valtioissa

Saksan korkovähennysrajoitusten mukaan korkomenot voidaan vähentää täysimääräisesti korkotulojen määrään asti. Korkotulot ylittäviä korkomenoja eli nettokorkomenoja voidaan vähentää enintään 30 prosenttia EBITDA¹⁹⁰:sta, joka on tulos ennen korkoja, veroja, poistoja, ja kuoletuksia. Tämän 30 prosentin rajan ylittävät korkomenot voidaan vähentää tulevana vuosina. Rajoituksen mukaan nettokorkomenoja ei saa vähentää siltä osin kuin ne ylittävät 30 prosenttia verotuksellisesta EBITDA:sta. Vähennysrajoituksen alaisia korkomenoja ei luokitella osingoksi ja ne voidaan vähentää tulevana vuosina ilman aikarajoitusta. Vuodesta 2010 lähtien käyttämätön EBITDA on voitu siirtää eteenpäin enintään viisi vuotta. Saksassa korkovähennysrajoitusta ei sovelleta, jos nettokorkomenot ovat vuodessa enintään kolme miljoonaa euroa, yhtiö ei kuulu konserniin, joka voitaisiin konsolidoida kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaan, tai jos yrityksen oman pääoman suhde yrityksen kirjanpidon mukaiseen taseen loppusummaan on korkeampi tai yhtä suuri kuin konsernin vastaava suhdeluku tai alittaa konsernin suhdeluvun enintään kahdella prosentilla. Kolmen miljoon-

---

¹⁸⁹ KPMG 2015: 25

¹⁹⁰ earnings before interest, taxes, depreciation and amortization

nan rajaa sovellettaessa kaikki korkomenot saattavat olla vähennyskelvottomia, jos 30 prosentin rajoitus soveltuu.¹⁹¹

Iso-Britanniassa ei ole erityisiä alikapitalisointisäännöksiä, vaan alikapitalisointisäännöstö on osa siirtohinnoittelua. Korkovähennys jätetään hyväksymättä, jos korko ei ole markkinaehtoinen. Korkovähennys voidaan hylätä myös, jos järjestelyn ainoana tai pääasiallisena tarkoituksena on Iso-Britannian yhteisöveron välttäminen. Myöskään Norjassa ei ole erityisiä alikapitalisointisäännöksiä. Vieras pääoma voidaan kuitenkin luokitella pääomaksi, jos otettu velka ja maksettu korko eivät ole markkinaehtoisia. Tällöin korko luetaan osingoksi ja se on verotuksessa vähennyskelpoinen.¹⁹²

Tällä hetkellä valtioiden kansalliset korkovähennysrajoitukset poikkeavat toisistaan melko suurestikin. BEPS-hankkeesta huolimatta korkovähennysrajoitus on yksi kansallisten verolainsäädäntöjen piiriin kuuluvista BEPS-toimenpideehdotuksista, ja ne ovat siten valtioiden omassa harkinnassa. On siis oletettavaa, että kansalliset säännökset eivät tulevaisuudessakaan tule tältä osin olemaan aivan yhteneväisiä.¹⁹³ Alikapitalisointiin puuttuminen saattaa siten aiheuttaa kaksinkertaista verotusta niin verosopimuksettomassa kuin verosopimustilanteessakin. Verosopimustilanteessakaan sopimusvaltiot eivät välttämättä ole yksimielisiä siitä, salliiko alikapitalisointi yksittäistapauksessa koron vähennyskelpoisuuden epäämisen ja sen kohtelemisen verosopimuksen mukaisena osinkona. Vaikka tytäryhtiön asuinvaltiossa koron vähennysoikeus evätään ja korkoa kohdellaan siellä osinkona, sitä saatetaan kohdella emoyhtiön asuinvaltiossa veronalaisena korkona. Tosin monia verosopimuksia on kuitenkin tulkittava siten, että tulon saajan asuinvaltio on velvollinen hyväksymään tulon maksajan asuinvaltion osinkokohtelun ja kohtelemaan vastaavasti itsekin korkoa verosopimusta sovellettaessa osinkona. Joissakin sopimuksissa osinkoartikla on kuitenkin muotoiltu siten, että verosopimuksen ei voida edellyttää tulon saajan asuinvaltion seuraavan tulon maksajan asuinvaltion tulkintaa. Tällöin saattaa syntyä monenkertaista verotusta, elleivät sopimusvaltioiden viranomaiset sovi asiasta keskinäisessä sopimusmenettelyssä.¹⁹⁴

---

¹⁹¹ Malmgrén 2013a: 9

¹⁹² HE 146/2012

¹⁹³ PwC 2015

¹⁹⁴ Helminen 2016, luku 9, Monenkertainen verotus ja sen poistaminen

3.3.3 Rojaltit

Konsernien välisiä tulonsiirtoja voi tapahtua myös luovuttamalla toiselle konserniyhtiölle käyttöoikeus erilaisiin aineettomiin oikeuksiin eli immateriaalioikeuksiin rojaltimeksi vastaan. Rojaltimeksi-käsitteellä ei ole olemassa kansainvälistä yhtenäistä määritelmää, mikä on ongelmallista verosuunnittelun kannalta. Samaa suoritetta voidaan siten käsitellä maksajan asuinvaltiossa rojaltimeksi ja saajan asuinvaltiossa jonakin muuna tulona tai päinvastoin. Tällaiset tilanteet voivat aiheuttaa monenkertaista verotusta.¹⁹⁵ Rojaltimeksista säädetään kansallisessa lainsäädännössä, verosopimuksissa ja EU-oikeudessa.

LähdeVL 3.3 §:n mukaan rojaltimeksi on korvaus kirjallisen, taiteellisen tai tieteellisen teoksen tekijänoikeuden tai valokuvaan perustuvan oikeuden käyttämisestä tai käyttöoikeudesta. Samoin rojaltimeksi on korvaus patentin, tavaramerkin, mallin, muotin, piirustuksen, salaisen kaavan tai valmistustavan käyttämisestä tai käyttöoikeudesta. Rojaltimeksi katsotaan myös korvaus teollisia, kaupallisia tai tieteellisiä kokemuksia koskevasta tiedosta eli tietotaidosta. OECD:n malliverosopimuksen 12 artiklan rojaltimeksi-käsite sisältää yhtäläisillä yllä mainitut määritelmät. Artiklassa mainitaan kuitenkin erikseen, että teollisen, kaupallisen tai tieteellisen välineistön käyttämisestä tai käyttöoikeudesta maksetut vuokrat ja leasingmaksut käsitellään sen sijaan irtaimen omaisuuden vuokrauksesta saatuna tulona. Tosin monissa Suomen verosopimuksissa ne ovat edelleen osa rojaltimeksi-artikkelia.¹⁹⁶ EU:n korko-rojaltimeksidirektiivi, joka estää lähdeveron perimisen lähiyhtiöiden välisistä rojaltimeksista, määrittelee rojaltimeksiksi kaikenlaiset maksut, joita saadaan vastikkeeksi kirjallisen, tieteellisen tai taiteellisen teoksen käytöstä tai käyttöoikeudesta. Kyseisiksi teoksiksi katsotaan myös elokuvat, tietokoneohjelmat, tekijänoikeudet, patentit, tavaramerkit, mallit, suunnitelmat, salaiset kaavat ja menetelmät sekä teolliset kaupalliset ja tieteellisloueetiset kokemukseräiset tiedot. Rojaltimeksina pidetään myös teollisten, kaupallisten tai tieteellisten laitteiden käyttöä tai käyttöoikeuksia.¹⁹⁷

Kansallisen lainsäädännön rojaltimeksi-käsite vastaa siis hyvin pitkälle OECD:n malliverosopimuksen rojaltimeksimääritelmää. Siksi kansallisen lainsäädännön tulkinnaassa voidaankin nojautua malliverosopimuksen rojaltimeksiartikkelin kommentaaris-

¹⁹⁵ Helminen 2013: 321

¹⁹⁶ Helminen 2016, luku 10, Rojaltimeksi

¹⁹⁷ 2003/49/EY

ta ilmeneviin tulkintakannanottoihin. Toisaalta verosopimustilanteissa ei sopimusvaltioiden sisäisen lainsäädännön rojalti-käsitteellä ole merkitystä verosopimusten kannalta kuin sopimustekstin epäselvien termien tulkinta-apuvälineenä.¹⁹⁸

Malliverosopimuksen 12.1 artiklan mukaan rojalti, joka kertyy toisessa sopimusvaltiossa ja maksetaan toisessa sopimusvaltiossa asuvalle henkilölle, verotetaan vain rojaltin saajan asuinvaltiossa. Suomessa rojalti on yleisesti verovelvolliselle henkilölle veronalaista tuloa, oli rojalti saatu sitten Suomesta tai muualta. Yhteisöjen saama rojalti on normaalia yhteisöverokannan alaista tuloa.¹⁹⁹ Tulon veronalaisuutta vastaavasti rojalit ovat markkinaehtoperiaatetta vastaavalta osalta yhteisön vähennyskelpoista menoja maksajalleen²⁰⁰. Jos markkinaehtoperiaatetta sen sijaan ei noudateta, voivat sovellettavaksi tulla markkinaehtoisuudesta poikkeamisen seuraamukset²⁰¹.

Vanhemmissa Suomen solmimissa verosopimuksissa saattaa kuitenkin myös rojaltin maksajan asuinvaltiolla olla pieni, esimerkiksi 5 %:n suuruinen, verotusoikeus. Tällöin Suomi rojaltin saajan asuinvaltiona on velvollinen hyvittämään menetelmälain mukaisesti lähdevaltiossa perityn verosopimuksen mukaisen veron.²⁰² EU:n korko-rojaltidirektiivin sisältämä lähdeverovapaus on kuitenkin ristiriidassa tällaisten Suomen ja EU:n jäsenvaltioiden, kuten Viron²⁰³ tai Saksan²⁰⁴, välisen verosopimuksen kanssa, sillä ne sallivat tietyin ehdoin rojaltien maksajan asuinvaltion verotusoikeuden. Direktiivin rojaltimääritelmän piiriin soveltuviissa tapauksissa tulee kuitenkin noudattaa lähdeverovapautta, sillä EU-oikeudella on etusija myös verosopimukseen nähden²⁰⁵.

3.3.4 Markkinaehtoisuudesta

Suomessa markkinaehtoperiaatteen noudattamista, toisin sanoen tulon ja menon oikeaa kohdistamista konserniyhtiöiden välillä, edellyttävät siis TVL:n 29

---

¹⁹⁸ Helminen 2013: 324

¹⁹⁹ Helminen 2016, luku 10, Rojalit

²⁰⁰ Mehtonen 2005: 274

²⁰¹ Ks. jäljempänä kappale 3.3.4.1

²⁰² Helminen 2013: 330

²⁰³ SopS 96/1993

²⁰⁴ SopS 18/1982

²⁰⁵ Helminen 2012: 27

§:n ja EVL:n 4 ja 7 §:n yleiset tulon veronalaisuutta ja menon vähennyskelpoisuutta koskevat säännökset. Jos yhtiön sisäisissä transaktioissa kuitenkin poiketaan markkinaehtoisesta hinnoittelusta, voivat erityissäännökset tulla sovellettavaksi.²⁰⁶

3.3.4.1 Markkinaehtoperiaatteesta poikkeaminen

VML 31 §:n siirtohinnoitteluoikaisua koskevan normin perusteella verovelvollisen tuloon lisätään verotusta toimitettaessa se määrä, johon tulon voitaisiin katsoa nousseen, jollei markkinaehtoperiaatteesta olisi poikettu. Tulon oikaisuun voidaan ryhtyä, jos kyseessä on toistensa kanssa etuyhteydessä olevien osapuolten välinen liiketoimi, jonka ehdot poikkeavat markkinaehtoperiaatteesta. Liiketoimen osapuolet ovat etuyhteydessä toisiinsa, jos liiketoimen osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta. Tämä toteutuu muun muassa silloin kun osapuoli välittömästi tai välillisesti omistaa yli puolet toisen osapuolen pääomasta tai kaikkien osakkeiden äänimäärästä. Pykälän mukaan määräysvalta toteutuu konsernisuhteen lisäksi myös yhtiön ja kiinteän toimipaikan välillä. Kyseessä ei siis tarvitse olla kahden eri verovelvollisen väliset toimet. Oikaisun edellytyksenä on lisäksi, että kyseisten ehtojen johdosta verovelvollisen tulo on jäänyt pienemmäksi tai tappio on muodostunut suuremmaksi kuin se muuten olisi ollut. Tämä tulee selkeästi esille korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta KHO 2009:70. Tapauksessa A Oyj:n suomalainen tytäryhtiö myi omistamansa puolalaisen tytäryhtiön osakkeet kirjanpitoarvosta A Oyj:n puolalaiselle tytäryhtiölle. Kirjanpitoarvo oli selvästi käypää arvoa alempi. Tytäryhtiön tuloon ei tehty VML 31 §:ssä tarkoitettua lisäystä, koska osakkeet olivat käyttöomaisuusosakkeita, jotka voitiin luovuttaa verovapaasti.²⁰⁷ Muutoin VML 31 §:n ilmaisu on kuitenkin hyvin laaja ja kattaa kaikki mahdolliset tavat, joilla etuyhteydessä keskenään olevien yritysten välillä voidaan siirtää voittoa peiteltysti. Kyseeseen tulevat siten lähinnä markkinaehtoisesta tasosta poikkeavat kauppahinnat, korot, rojaltit ja palvelumaksut. Oikaisuun voidaan ryhtyä myös jos verovelvollinen on myynyt tavaroita käypää alempaan hintaan tai ostanut tavaroita käypää korkeampaan hintaan.²⁰⁸

---

²⁰⁶ Andersson ym. 2014: 110-117

²⁰⁷ Andersson ym. 2014: 114

²⁰⁸ Helminen 2013: 221-222

Kun siirtohinnoittelu-oikaisussa voitonsiirron tehneen yhtiön tuloa ja verotusta oikaistaan ylöspäin Suomessa, tulisi siirronsaajan verotusta oikaista vastaavasti alaspäin sen asuinvaltiossa. Suomessa vastaoikaisu voidaan tehdä VML 75 ja 89 §:ien perusteella, mutta kansainvälisissä tilanteissa vastaoikaisuun liittyy usein ongelmia. OECD:n malliverosopimuksen 9.2 artikla sisältää kylläkin säännöksen vastaoikaisusta, mutta verosopimusartiklat eivät käytännössä velvoita vastaoikaisuun, ellei valtio ole yhtä mieltä toisen valtion tekemästä siirtohintaoikaisusta ja sen määrästä. Tästä aiheutuu kansainvälistä taloudellista kahdenkertaista verotusta²⁰⁹, kun samaa tuloa verotetaan kahden eri verovelvollisen käsissä kahdessa eri valtiossa. Monenkertainen verotus tulee poistettua ainoastaan, jos valtioiden veroviranomaiset pääsevät asiassa yksimielisyyteen keskinäisessä sopimusmenettelyssä tai jos asiasta päätetään arbitraatiomenettelyssä.²¹⁰

Tulonoikaisun lisäksi voidaan VML 32 §:n perusteella määrätä veronkorotus, jos verovelvollisen voidaan katsoa syyllistyneen moitittavaan menettelyyn. Veronkorotus ei ole automaattinen, vaan korotuksen edellytyksiä on arvioitava tapauskohtaisesti. Veronkorotuksen määrä suhteutetaan rikkeen tai laiminlyönnin moitittavuuteen. Veronkorotuksen määräämiseen vaikuttavat verovelvollisen vilpittömän mielen ja tosiasialliset mahdollisuudet sellaisen tiedon saamiseen, jota markkinaehtoisena hinnan määrittäminen olisi edellyttänyt.²¹¹

Jos tuloa on siirretty ulkomaille suomalaisen yhtiön tytäryhtiölle voi tulonoikaisun ja mahdollisen veronkorotuksen ohella kyseeseen tulla myös VML 29 §:n peiteltyyn osingon veroseuraamukset sekä lähdeveroseuraamukset. EU- ja verosopimusvaltioiden osalta verosopimuksen osinkoartikla tai LähdeVL 3 § voi kuitenkin estää lähdeverotuksen suorasijoitussuhteessa. VML 29 § voi kuitenkin soveltua, vaikka VML 31 §:n soveltamisedellytykset eivät täytyisikään.²¹² Edellä esitetyssä tapauksessa KHO 2009:70 oli kysymys itse asiassa myös VML 29 §:n soveltamisesta. Tytäryhtiön tuloon ei siis tehty VML 31 §:ssä tarkoitettua lisäystä, koska osakkeet olivat käyttöomaisuusosakkeita, jotka voitiin luovuttaa

---

²⁰⁹ Erotuksena kansainvälisestä juridisesta kaksinkertaisesta verotuksesta, kansainvälistä taloudellista kahdenkertaista verotusta syntyy, kun useampi kuin yksi valtio verottaa samaa tuloa tai samoja varoja kahden tai useamman eri valtiossa asuvan verovelvollisen käsissä. Helminen 2013: 72-73

²¹⁰ Helminen 2016: luku 8, Peiteltyyn voitonsiirron veroseuraamukset

²¹¹ Helminen 2016: luku 8, Peiteltyyn voitonsiirron veroseuraamukset

²¹² Helminen 2013: 223

verovapaasti. Kun tytäryhtiö myi osakkeita alihintaan emoyhtiönsä toiselle tytäryhtiölle, voisi kysymys kuitenkin olla peitelystä osingosta, jos etu tulee emoyhtiön hyväksi. Vakiintuneena käytäntönä on kuitenkin ollut, että VML 29 §:n edellyttämää lisäystä ei tehdä peiteltyä osinkoa jakaneen yhtiön tuloon, jos käyvän arvon käyttämisestä aiheutunut tulonlisäys ei olisi ollut veronalaista tuloa. Tästä syystä tulonlisäystä ei tehty A Oyj:n tytäryhtiön verotuksessa myöskään VML 29 §:n nojalla.²¹³

Jos markkinaehtoperiaatteesta poikkeamiseen liittyy ilmeinen veronkiertotarkoitus, myös VML 28 §:ää voidaan soveltaa yhdessä VML 31 §:n kanssa. VML 28 §:n yleinen veronkiertosäännös soveltuu tilanteissa, joissa on käytetty asian varsinaista luonnetta vastaamatonta oikeudellista muotoa tai kauppahinta on määrätty tai muuhun toimeen ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin. Erityisesti tilanteissa, joissa VML 31 §:n soveltamisedellytykset eivät täyty, VML 28 §:llä on itsenäistä merkitystä. VML 31 §:n soveltaminenhan ei edellytä veronkiertomotiivin olemassaoloa.²¹⁴

3.3.4.2 Siirtohinnoitteludokumentaatio

Siirtohinnoittelukysymykset ovat usein pitkälti näyttökysymyksiä. Selvitysvelvollisuutta ja todistustaakan jakoa koskevat normit ja käytännöt saatavat poiketa toisistaan eri valtioissa. Tämä voi aiheuttaa ongelmia. Jos todistustaakka-säännökset ovat täysin vastakkaiset, syntyy monenkertaisen verotuksen vaara, ja eri valtioiden viranomaisten on vaikeaa päästä yksimielisyyteen siirtohinnoittelusta. Ongelmien välttämiseksi verovelvollisten olisikin dokumentoitava siirtohintapolitiikkansa etukäteen niin yksityiskohtaisesti kuin mahdollista.²¹⁵

Siirtohinnoitteludokumentaation tarkoituksena on todistaa siirtohintojen markkinaehtoisuus²¹⁶. Se on verovelvollisen laatima kirjallinen selvitys verovelvollisen ja etuyhteisyriyten välisten liiketoimien hinnoittelusta²¹⁷. Eri valtioissa vaadittavan etukäteisen siirtohinnoitteludokumentaation laajuus ja yksityiskohtaisuus riippuu pitkälti kyseessä olevasta valtiosta. Eri valtioissa on enemmän

²¹³ Andersson ym. 2014: 114

²¹⁴ Helminen 2013: 223

²¹⁵ Helminen 2016: luku 8, Selvitysvelvollisuus ja todistustaakka

²¹⁶ Mehtonen 2005: 330

²¹⁷ Kujanpää ym. 2013: 315

tai vähemmän OECD:n siirtohinnoitteluohteisiin perustuvia säännöksiä ja käytäntöjä siitä, mitä asiakirjoja verovelvollisen on esitettävä yhtiön siirtohinnoittelupolitiikasta. Useassa valtiossa toimivan konsernin on dokumentoinnissaan otettava kaikki nämä vaatimukset huomioon. Jopa EU-valtioiden vaatimukset poikkeavat käytännössä vielä huomattavasti toisistaan. Käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi Eurooppa-neuvosto ja jäsenvaltiot ovat antaneet julkilausuman käytännesäännöistä, jotka koskevat etuyhteydessä keskenään olevien yritysten siirtohinnoitteluasiakirjoja EU:ssa (9728/06). Käytännesäännöissä esitetään suositus siitä, mitä asiakirjoja konserniyhtiöiden olisi siirtohinnoittelupolitiikastaan esitettävä. Samoja asiakirjavaatimuksia suositellaan käytettäväksi myös kiinteiden toimipaikkojen osalta. Kyseessä on kuitenkin ainoastaan poliittinen päätöslauselma, joka ei aseta oikeudellisia velvoitteita jäsenvaltioille. EU:n käytännesäännöt perustuvat OECD:n siirtohinnoitteluohteisiin.²¹⁸

Myös Suomen säännökset siirtohinnoitteludokumentaatiosta perustuvat OECD:n siirtohinnoitteluohteisiin ja EU:n käytännesäännöistä ilmeneviin periaatteisiin. Ne kuuluvat VML 14a-14c §:ään, joka sisältää säännökset, milloin ja minkälaista siirtohinnoitteludokumentaatiota Suomessa edellytetään. VML 14a §:n mukaan verovelvollisen on laadittava kirjallinen selvitys verovuoden aikana VML 31 §:ssä tarkoitetussa etuyhteydessä tekemistään liiketoimista, joissa liiketoimen toinen osapuoli on ulkomaalainen. VML 14a § ei sen sijaan edellytä, että dokumentointiin sisällytetään myös suomalaisen yrityksen ja sen ulkomailla sijaitsevan kiinteän toimipaikan väliset toimet. Yrityksen kannattaa kuitenkin ottaa huomioon, että myös tällaisista toimista on syytä esittää selvitys, jotta kansainvälinen monenkertainen verotus voidaan poistaa Suomessa. Siten dokumentoinnin voidaan katsoa käytännössä koskevan yhtäläillä yrityksen ja sen ulkomaisen kiinteän toimipaikan välisiä toimia.²¹⁹ Myös OECD:n kohdentamisraportin mukaan toimien dokumentoinnissa tulisi olla erityisen huolellinen, vaikka dokumentointivaatimus ei saa olla suhteettoman korkea. Tämä johtuu siitä, että OECD:n mukaan kiinteää toimipaikkaa käytettäessä yrityksen sisäiset liiketoimet voidaan sivuuttaa tai luokitella uudelleen herkemmin kuin erillisyyhtiöiden kohdalla, koska toimissa on kyse puhtaasti verotusta varten luodusta rakennelmasta. Yleisesti dokumentointivaatimukset ovat siis samanlaiset kuin

---

²¹⁸ Helminen 2016, luku 8, Siirtohinnoitteludokumentointi

²¹⁹ Helminen 2016, luku 8, Suomen säännökset

erillisyyhtiöillä ja kiinteän toimipaikan tulon kohdentamisen dokumentointiin voidaan siis myös soveltaa OECD:n siirtohinnoitteluohjeita.²²⁰

Pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä ei sen sijaan vaadita siirtohinnoitteludokumentoinnin laatimista VML 14 a §:n 2 momentin mukaisesti. Tästä huolimatta intressiyhteydessä olevat yritykset ovat kuitenkin velvollisia noudattamaan markkinaehtoperiaatetta sisäisissä liiketoimissaan. Käytännössä pk-yritys saattaa joutua antamaan veroviranomaisille siirtohinnoitteludokumentointia vastaavia tietoja, jotta yritys voi osoittaa, että sen hinnoittelu on ollut markkinaehtoista.²²¹

Siirtohinnoitteludokumentoinnissa on oltava VML 14 b §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti *kuvaus liiketoiminnasta*. Sen tarkoituksena on antaa yleiskuva verovelvollisen ja sen konsernin, johon verovelvollinen kuuluu, harjoittamasta liiketoiminnasta, liiketoimintastrategiasta, liiketoimintaympäristöstä ja asemasta markkinoilla. Myös näihin seikkoihin liittyvät muutokset verovuoden aikana on kuvattava. VML 14 b §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan siirtohinnoitteludokumentoinnissa on oltava *kuvaus etuyhteyssuhteista*. Kuvauksen tulee sisältää tiedot myös niistä etuyhteyssuhteista, joiden kanssa verovelvollisella on verovuonna ollut liiketoimia tai joiden liiketoimet vaikuttavat suoraan tai välillisesti verovelvollisen etuyhteyssiiketoimien hinnoitteluun. Siihen tulee liittää myös kuvaus siitä, mihin etuyhteyssuhteet perustuvat, sekä niissä verovuoden aikana tapahtuneista muutoksista. Verovelvollisen tulee myös selvittää konsernin oikeudellinen ja toiminnallinen organisaatorakenne sekä niissä verovuoden aikana tapahtuneet muutokset. VML 14 b §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan on dokumentoitava myös tiedot *etuyhteyssuhteessa tehdyistä liiketoimista* sekä yrityksen ja sen kiinteän toimipaikan välisistä toimista. Liiketoimen tyyppi, osapuolet, euromääräinen arvo, laskutus, sopimusehdot ja suhde muihin etuyhteyssiiketoimiin tulisi selvittää. Lisäksi etuyhteysselvityksen tulisi sisältää luettelo etuyhteyssiiketoimiin liittyvistä sopimuksista, mukaan lukien kustannustenjakosopimukset, sekä luettelo etuyhteystoimiin liittyvistä ennakkotietosopimuksista ja toisen valtion etuyhteyssiiketoimen toiselle osapuolelle antamista ennakkotiedoista. VML 14 b §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan dokumentoinnissa on oltava *toimintoarviointi* etuyhteyssuhteessa tehdyistä liiketoimista sekä yri-

---

²²⁰ Finér 2016: 78

²²¹ Kujanpää ym. 2013: 316

tyksen ja sen kiinteän toimipaikan välisistä toimista. Toimintoarvioinnissa kuvataan etuyhteystoimien osapuolten suorittamat toiminnot²²² sekä toiminnoissa käytetty omaisuus²²³ ja otetut riskit^{224, 225}.

Edellä läpikäydyissä neljässä ensimmäisessä sisältövaatimuksessa selvitetään verovelvollisen etuyhteystoimiin vaikuttavia tekijöitä. Niiden tarkoituksena on luoda kokonaiskäsitys verovelvollisen toiminnasta, jotta markkinaehtoperiaatteen edellyttämä vertailu olisi mahdollista.²²⁶ Siirtohinnoitteludokumentaatio vaatii kuitenkin vielä VML 14 b §:n 1 momentin 5 ja 6 kohtien mukaisesti *vertailuarvioinnin* ja kuvauksen *siirtohinnoittelumenetelmästä*. Vertailuarvioinnissa, johon luetaan mukaan käytettävissä oleva tieto vertailukohteista, vertaillaan etuyhteydessä tehtyä liiketoimea sisäisiin ja ulkoisiin riippumattomiin liiketoimiin. Vertailun painopiste on olennaista taloudellista merkitystä omaavilla liiketoimilla. Vertailukohteita ei tarvitse kuitenkaan esittää, jos vertailukohteita ei ole tai jos niiden etsiminen vaatisi kohtuuttomia kustannuksia. Dokumentoinnissa on oltava kuvaus myös siirtohinnoittelumenetelmästä ja sen soveltamisesta. Menetelmän valinta tulee myös perustella. Vertailuarviointia ja siirtohinnoittelumenetelmien kuvausta ei vaadita, jos verovelvollisen ja liiketoimen toisen osapuolen välillä tehtyjen liiketoimien yhteismäärä on verovuonna enintään 500 000 euroa.²²⁷

Laaditun dokumentaation esittäminen ja lisäselvitysten tuottamisen määräajat on säädetty VML 14 c §:ssä. Verovelvollisen on esitettävä siirtohinnoitteludokumentointi 60 päivän kuluessa veroviranomaisen kehotuksesta. Dokumentointia täydentävät lisäselvitykset on esitettävä 90 päivän kuluessa veroviranomaisen kehotuksesta. Lisäselvitystä voidaan pyytää veroviranomaisen siirtohinnoittelun markkinaehtoisuuden määrittelyssä tarpeelliseksi arvioimasta asiasta. Selvitystä voidaan pyytää myös asioista, joita ei tarvitse tavallisesti kuvata siirtohinnoitteludokumentoinnissa. Lisäselvitystä on pyydetty muun muassa vertailukohteista.²²⁸ Jos verovelvollinen ei ole esittänyt siirtohinnoitteludoku-

²²² Toimintoja ovat esim. tutkimus, suunnittelu, jakelu, huolto ja rahoitus.

²²³ Omaisuutta ovat esim. patentit, osaaminen, mallit ja asiakasluettelot.

²²⁴ Riskejä ovat esim. markkina-, luotto-, tuotekehitys- ja takuuriski.

²²⁵ Helminen 2016, luku 8, Dokumentaation sisältö

²²⁶ Verohallinto 2007: 3

²²⁷ Kujanpää ym. 2013: 318

²²⁸ Karjalainen & Raunio 2007: 214

mentointia tai sitä täydentävää lisäselvitystä määräajassa taikka on esittänyt siirtohinnoitteludokumentoinnin tai lisäselvityksen olennaisesti vaillinaisena tai virheellisenä, verovelvolliselle voidaan VML 32 §:n 4 momentin mukaan määrätä enintään 25 000 euron suuruinen veronkorotus. Jos dokumentoinnin puutteellisuus on vaikeuttanut asian selvittämistä, veronkorotus voi tulla määrättäväksi riippumatta siitä, onko hinnoittelu ollut markkinaehtoista tai tehdäänkö liiketoimeen siirtohinnoittelu-oikaisua²²⁹. Määräajoilla pyritään varmistamaan verotusmenettelyn sujuvuus ja VML 32 §:n veronkorotuksella taas kannustaa verovelvollisia huolehtimaan dokumentaatiovelvoitteiden noudattamisesta²³⁰.

Siirtohinnoitteludokumentointiin on tulossa myös lisävaatimuksena maakohmainen raportointi. Hallitus on antanut tästä ensimmäisen esitysluonnoksensa, joka vastaa BEPS-projektin toimenpidettä 13 ”Transfer Pricing Documentation and Country-by-Country Reporting”. Annetun esitysluonnoksen mukaan siirtohinnoitteludokumentointi koostuu jatkossa kolmesta osasta: 1) koko konsernia koskevasta tiedoista, 2) yksittäistä yritystä koskevista tiedoista sekä 3) kokonaan uusista maakohtaisista, taloudellisiin seikkoihin liittyvistä tiedoista. Esi-tettyjen muutosten on ehdotettu tulevan voimaan vuoden 2017 alusta ja niitä sovellettaisiin ensimmäisen kerran 1.1.2017 tai sen jälkeen alkavalta verovuodelta toimitettavassa verotuksessa.²³¹ Maakohtaisen raportoinnin myötä yritysten hallinnollinen työ tulee lisääntymään olennaisesti. Sen laatimista vaadittaisiin kuitenkin vain suurimpien konsernien²³² ylimmiltä emoyhtiöiltä. Käytännössä uudistukset tarkoittavat, sitä että yritysten on enenevässä määrin pidettävä huolta siirtohinnoitteludokumentointinsa ajantasaisuudesta ja siitä, että se vastaa nykyisiä tiedonantovaatimuksia.²³³

3.3.5 Osingot

Rajat ylittävien osinkojen verotukseen vaikuttaa ratkaisevasti se, onko kyseessä suorasijoitus- vai portfolio-osinko. Suorasijoitusosinkoja ovat sellaisten yhtiöiden väliset osingot, joiden välillä on vähintään tietyn tasoinen omistussuhde.

²²⁹ Juusela ym. 2016: luku 27, Siirtohinnoittelu

²³⁰ Kukkonen & Walden 2010: 221

²³¹ Keskuskaupakamari 2016

²³² Ts. maailmanlaajuinen liikevaihto vähintään 750 miljoonaa euroa raportoitavaa kautta edeltävällä tilikaudella. PwC 2016

²³³ PwC 2014: 5

Kaikki muut osingot ovat portfolio-osinkoja.²³⁴ Tutkielman kannalta mielenkiinto kohdistuu siis erityisesti suorasijoitusosinkojen verokohteluun.

Olennaista on tietysti selvittää käsitelläänkö tiettyä tulonsiirtoa osinkona. Suomen verolainsäädännössä ei ole nimenomaisesti määritelty osingon käsitettä, vaan osingon käsite perustuu sille verotus- ja oikeuskäytännössä annettuun merkityssisältöön. Tuloverotuksessa osinko-käsitettä on vakiintuneesti tulkittu varsin suppeasti. Osinkona on pidetty vain yhtiöoikeudellisesti voitonjakona jaettuja eriä. Muuta yhtiön varojen jakoa, vaikka se tapahtuisikin voitonjakokelpoisista varoista ei ole pidetty verotuksessa osingonjakona.²³⁵ OECD:n malliverosopimuksen 10.3 artiklan mukaan osinko taas on tuloa, joka on saatu osakkeista, osuustodistuksista tai muista samankaltaisista voitto-osuuteen oikeuttavista todistuksista, kaivososakkeista tai perustajaosuuksista. Osinkoa on myös tulo muista voitto-osuuteen oikeuttavista oikeuksista, jotka eivät ole saamia. Samoin osinkoa on muista yhtiöosuuksista saatu tulo, jota voittoa jakavan yhtiön asuinvaltion lainsäädännön mukaan kohdellaan verotuksellisesti samalla tavalla kuin osakkeista saatua tuloa. Suomen solmimien verosopimusten osinkomääritelmät muodostuvat usein näistä kolmesta osasta, joskin ne saattavat vaihdella sisällöltään jokseenkin.²³⁶ EU:n emo-tytäryhtiö direktiivissä²³⁷ säännellään EU:n jäsenvaltioiden rajat ylittävien osinkojen verokohtelusta. Direktiivi ei kuitenkaan sisällä varsinaista osingon määritelmää. Siinä on kuitenkin lueteltu ne yhtiömuodot, joiden välisiin voitonjakoihin direktiiviä sovelletaan.²³⁸ Suomen osalta direktiivin kattamia yhtiöitä ovat osakeyhtiö, osuuskunta, säästöpankki ja vakuutusyhtiö²³⁹.

3.3.5.1 Suomalaisen yhtiön ulkomailta saamat osingot

Suomalaisen yhtiön saamat osingot ovat pitkälti verovapaita EVL 6a §:n perusteella. Ulkomaiselta yhtiöltä saatu osinko voi olla kokonaan verovapaita myös, jos kyseessä on EU:n emo-tytäryhtiödirektiivin kattamalta yhteisöltä saatu suo-

---

²³⁴ Helminen 2013: 261

²³⁵ Juusela 2004: 43

²³⁶ Helminen 2016, luku 9, Osinko

²³⁷ 2011/96/EU direktiivillä on vapautettu verosta osingot ja muut jaetut voitot, joita emoyhtiöt saavat tytäryhtiöiltään.

²³⁸ Juusela 2004: 44

²³⁹ HE 59/2015

rasijoitusosinko tai Suomen ja osingonjakajayhtiön asuinvaltion kanssa solmitun verosopimuksen perusteella verovapaa suorasijoitusosinko.²⁴⁰

Emo-tytäryhtiödirektiivin takaama osinkojen verovapaus soveltuu, jos osingonjakajayhteisö on jokin direktiivin liitteessä mainittu yhteisö. Näitä ovat muun muassa eri EU-valtioiden julkiset ja yksityiset osakeyhtiöt ja useampien EU-valtioiden osalta myös osuuskunnat. Osingonjakajayhteisön tulee myös olla velvollinen maksamaan voitoistaan jonkin EU-valtion lakien mukaista, direktiivissä erikseen mainittua yhteisöveroa ilman mahdollisuutta valita verovapaa kohtelu. Direktiivin soveltamisen edellytyksenä on myös, että osingonjakajayhteisön verotuksellinen kotipaikka on jonkin EU-valtion verolainsäädännön mukaan kyseisessä valtiossa. Lisäksi verovapauden edellytyksenä on, että voitonjaon saajayhteisö omistaa vähintään 10 % voittoa jakavan yhteisön pääomasta.²⁴¹ Direktiivi soveltuu siis ainoastaan suorasijoitusosinkoihin. Kyseisten osinkojen uusimmaksi verovapauden edellytykseksi on lisätty myös se, ettei jaettu voitto saa olla osingon maksajan verotuksessa vähennyskelpoinen. Tämä rajoitus tuli voimaan direktiivin muutosten²⁴² myötä. Sillä haluttiin ehkäistä direktiivin soveltamiseen perustuvia tilanteita, joissa tietty suoritus on verotuksessa maksajalle vähennyskelpoinen ja toisaalta suorituksensaajalle verovapaa. Direktiivin toinen muutos koskee yleistä väärinkäytön vastaista säännöstä, joka koskee direktiivissä tarkoitettujen etujen epäämistä tilanteissa, jotka eivät ole aitoja ja joilla pyritään perusteettomasti hyödyntämään direktiivin etuja.²⁴³

EVL 6a §:n osinkojen verovapaussäännös on laajempi kuin emotytäryhtiödirektiivin verovapaussääntö. Sen perusteella verovapaita saattavat olla myös muut suomalaisen yhteisön ulkomailta saamat osingot kuin direktiivin kattamat osingot. EVL 6 a §:n perusteella verovapaata on ensinnäkin osinko, joka on saatu emo-tytäryhtiödirektiivin 2 artiklassa tarkoitettulta EU-valtiossa asuvalta ulkomaiselta yhtiöltä. Verovapaata on kuitenkin myös muualta ETA-alueella asuvalta yhteisöltä saatu osinko, jos lain asettamat kolme lisäedellytystä täyttyvät. Ensinnäkin osingonjakajayhteisön on ilman valintamahdollisuutta ja vapautusta oltava velvollinen suorittamaan siitä tulosta, josta osinko on jaettu, veroa vähintään 10 %. Toisena vaatimuksena on, että osingon-

²⁴⁰ Helminen 2013: 279-280

²⁴¹ Helminen 2016, luku 9, Vieraan ja oman pääoman tuotto

²⁴² 2014/86/EU ja EU 2015/121

²⁴³ Edilex 2015

jakajayhteisön asuu ETA-valtiossa, jonka verolainsäädännön mukaan yhteisön kotipaikka on kyseisessä valtiossa. Kolmantena edellytyksenä on, että yhteisön kotipaikka ei ole verosopimuksen perusteella ETA-alueen ulkopuolisessa valtiossa. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, jos jonkun ETA-valtion lakien mukaan perustetun yhtiön todellinen johtopaikka sijaitsee ETA-alueen ulkopuolella.²⁴⁴ Laajaa verovapaussäännöstä on kuitenkin uudistettu vastaamaan edellä esitetyn emo-tytäryhtiödirektiivin vaatimuksia. Riippumatta siis EVL 6a §:n verovapautta koskevista pääsäännöistä, vuoden 2016 alusta yhteisön saama osinko on kokonaan veronalaista tuloa siltä osin kuin suoritus on verotuksessa vähennyskelpoinen osingon maksajalle. Rajoitusta sovelletaan riippumatta siitä, onko suorituksen maksaja tosiasiaassa vähentänyt suorituksen verotuksessaan. Elinkeinoverolain osinkoverotusta koskevaan sääntelyyn lisättiin myös yleinen osinkoveroetujen väärinkäyttöä estävä säännös, jota sovelletaan yhteisöjen verotuksessa järjestelyihin, jotka eivät ole aitoja ja joilla pyritään perusteettomasti hyödyntämään osinkotulon verovapautta koskevia säännöksiä. Säännöksen soveltamisedellytysten täytyessä osinko kokonaan on veronalainen.²⁴⁵

Verosopimusvaltioista saadut suorasijoitusosingot eivät myöskään yleensä ole veronalaista tuloa suomalaiselle yhtiölle. Tämä perustuu pelkästään Suomen ja osingonjakajayhtiön välisen verosopimuksen määräyksiin. Verosopimusvaltiossa asuvalta yhtiöltä saadut suorasijoitusosingot ovat valtiosta riippuen yleensä verovapaita, jos osingonsaajayhtiö omistaa esimerkiksi vähintään 25 % osingonjakajayhtiön pääomasta tai vähintään 10 % kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Omistusosuuden vaatimuksen suuruus vaihtelee verosopimussittain. Niin verosopimusten kuin emo-tytäryhtiödirektiivin soveltamisalaan kuuluvat osingot ovat täysin verovapaita niiden tulolähteestä ja omaisuuslajista riippumatta.²⁴⁶

Suorasijoitusosinkojen lisäksi osa EU-valtioista saaduista portfolio-osingoista (eli omistusosuudesta riippumattomista osingoista) on EVL 6 a §:n perusteella suomalaiselle yhtiölle kokonaan verovapaata.²⁴⁷

²⁴⁴ Helminen 2016, luku 9, Vieraan ja oman pääoman tuotto

²⁴⁵ HE 59/2015

²⁴⁶ Helminen 2013: 281-282

²⁴⁷ Näin on silloin, kun osinko on saatu emo-tytäryhtiödirektiivin kattamalta yhteisöltä, joka ei ole julkisesti noteerattu, eikä osinkoa ole saatu sijoitusomaisuuteen kuuluvista osakkeista. Osinko on verovapaata myös silloin, kun se on saatu emo-

Sellaisista suomalaisten yhteisöjen EU-valtiosta saamista suorasijoitusosingoista, jotka ovat verovapaita Suomessa, ei peritä veroa myöskään osingonjakajan verotuksellisessa kotivaltiossa. EU:n emo-tytäryhtiödirektiivi estää lähdeverojen perimisen direktiivin soveltamisalaan kuuluvista osingoista. Myös muista verosopimusvaltioista saaduista Suomessa verovapaista suorasijoitusosingoista peritään osingon lähdevaltiossa yleensä hyvin pientä veroa tai niistä ei peritä veroa lainkaan. Useat verosopimukset sallivat esimerkiksi enintään 5 %:n suuruisen osingon bruttomäärästä lasketun lähdeveron perimisen. Portfolioosingosta sen sijaan peritään yleensä hieman suurempaa lähdeveroa myös EU- ja verosopimusvaltiossa. Lähdevaltiossa peritty vero ei tietysti ole hyvitetävissä Suomessa silloin, kun osinko on täällä verovapaa.²⁴⁸ Tällöin lähdevero jää verovelvollisen lopulliseksi verorasitukseksi²⁴⁹.

Kokonaan veronalaisia osinkoja, jotka eivät ole emo-tytäryhtiödirektiivin, EVL 6a §:n tai verosopimuksen mukaan verovapaita, suomalaiselle yhtiölle ovat muun muassa osingot sellaisista ETA-alueen ulkopuolisista valtioista, joiden kanssa Suomi ei ole solminut verosopimusta. Samoin täysin veronalaisia ovat ETA-alueen ulkopuolisista verosopimusvaltioista saadut osingot, jotka eivät kuulu verosopimuksen osinkoartiklan piiriin (edellyttäen, että osinko ei ole jonkin muun verosopimusartiklan nojalla verovapaa). Tällaisissa tilanteissa saatuja osinkoja verotetaan Suomen 20 %:n yhteisöverokannan mukaan.²⁵⁰

Osingot voivat olla myös osittain veronalaisia osinkoja, jolloin osingosta 75 % on veronalaista, joka kuuluu normaalin 20 %:n yhteisöveron piiriin, ja 25 % verovapaata. Osittainen veronalaisuus koskee tilannetta, jossa osinko on saatu emo-tytäryhtiödirektiivissä tarkoitetun ulkomaisen yhtiön osakkeista, jonka osakepääomasta osingonsaaja omistaa osinkoa jaettaessa välittömästi alle 10 %, vaikka tilanteessa muut edellytykset direktiivin soveltamiselle täyttyisivät. Vastaava osittainen veronalaisuus koskee myös tilanteita, joissa osinko on saatu sijoitusomaisuuteen kuuluvista muun kuin emo-tytäryhtiödirektiivin piiriin kuu-

---

tytäryhtiödirektiivin kattamalta julkisesti noteeratulta yhtiöltä, jos myös osingonsaaja on julkisesti noteerattu yhtiö eikä osinkoa ole saatu sijoitusomaisuuteen kuuluvista osakkeista. Helminen 2013: 281

²⁴⁸ Helminen 2013: 282

²⁴⁹ Juusela 2004: 118

²⁵⁰ ²⁵⁰ Helminen 2016, luku 9, Vieraan ja oman pääoman tuotto

luvan ulkomaisen ETA-alueella asuvan yhteisön osakkeista. Osittain veronalaisten osinkojen osalta tulee kuitenkin muistaa, että verosopimus saattaa estää verosopimusvaltioista saatujen osinkojen osittaisenkin verottamisen erityisesti suorasijoitusosinkojen osalta.²⁵¹

Yhtiö saattaa joutua maksamaan Suomessa veronalaisista osingoista veroa myös osingonjakajayhteisön asuinvaltiossa. Verosopimuksettomassa tilanteessa tällainen lähdevaltion vero riippuu täysin lähdevaltion kansallisen lainsäädännön säännöksistä. Verosopimustilanteissa verosopimus yleensä rajoittaa lähdevaltion verotusoikeuden tiettyyn enimmäismäärään. Useiden verosopimusten mukaan lähdevaltion portfolio-osingoista perimä vero ei saa ylittää esimerkiksi 15 %:a osingon bruttomäärästä. Lähdevaltiossa peritty vero on kuitenkin näissä tilanteissa usein Suomessa hyvitetävissä menetelmälain mukaisesti.²⁵²

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että osinkojen verorasituksen kannalta on syytä kiinnittää huomiota lähdeveroseuraamuksiin. Eri maiden lähdeveroprosenttien vaihtelun takia tytäryhtiön kotipaikalla on tällöin merkitystä. On huomioitava myös, että uudet yhteisöjen osinkotulojen verotusta koskevat säännökset kaventavat yhteisöjen välisten osinkojen verovapautta, jos suoritusta käsitellään maksajan verotuksessa eri tavalla kuin saajan verotuksessa. Osinkoa saavan yhteisön on verotustaan varten myös selvitettävä, onko suorituksen maksaja voinut vähentää suorituksen verotuksessaan. Tästä voi siten aiheutua jossain määrin hallinnollista lisätaakkaa.²⁵³

3.3.5.2 Suomalaisen yhtiön ulkomaille maksamat osingot

Jos ulkomainen tytäryhtiö omistaa Suomessa olevan emoyhtiön osakkeita, voittoa tuottavan emoyhtiön on mahdollista tukea tytäryhtiötään osinkoa jakamalla. Tällaisessa ristiinomistuksessa tulevat todennäköisesti sovellettavaksi portfolio-osinkoja koskevat verotussäännökset. Ulkomaille maksettavat osingot eivät aiheuta suomalaiselle osinkoa jakavalle yhteisölle veroseuraamuksia. Tämä

²⁵¹ Helminen 2016, luku 9, Vieraan ja oman pääoman tuotto

²⁵² Helminen 2013: 283; 288

²⁵³ HE 59/2015

oli seurausta vuonna 2004 toteutetusta yhtiöveron hyvitysjärjestelmän kumoamisen verouudistuksesta.²⁵⁴

Osingonsaajan voi kohdistua sen sijaan lähdeverotus, joka määräytyy puolestaan tilanteesta riippuen EU-oikeuden, verosopimusten ja Suomen sisäisen lainsäädännön perusteella. Lisäksi osingonsaajaan voi kohdistua sen asuinvaltion lainsäädännön mukainen verotus.²⁵⁵

Verosopimustilanteissa sallitun lähdeverotuksen taso vaihtelee sopimuksittain. OECD:n mallia vastaava 15 %:n verotusoikeus portfolio-osingoista on tavallinen. Joissakin verosopimuksissa²⁵⁶ Suomi on luopunut kokonaan portfolio-osinkojen lähdeverotusoikeudesta. Suorasijoitusosinkojen osalta verotusoikeus on yleensä alhainen (esimerkiksi 5 %) tai Suomi on luopunut kokonaan niiden lähdeverotusoikeudesta. Jos osingonsaajan asuinvaltio puolestaan verottaa Suomesta saatua osinkoa oman kansallisen lainsäädäntönsä mukaan, on asuinvaltio velvollinen poistamaan kaksinkertaisen verotuksen lähdevaltiossa verosopimuksen mukaisesti perityn lähdeveron osalta.²⁵⁷ Lähdevero voi kuitenkin jäädä lopulliseksi verorasitukseksi esimerkiksi tilanteessa, jossa osingonsaajan tulos on tappiollinen. Tällöinhän ei muodostua veroa, jota vastaan hyvitys voitaisiin myöntää.²⁵⁸

Suomi ei verota suomalaisen yhtiön toisessa EU-valtiossa asuvalle yhtiölle maksamia EU:n emo-tytäryhtiödirektiivin soveltamisalaan kuuluvia suorasijoitusosinkoja, kun direktiivin edellytykset täyttyvät. Direktiivin vaatimukset on pantu täytäntöön myös lähdeverolaissa. Osingonsaajaan ei direktiivin määräysten mukaisesti kohdistu myöskään sen asuinvaltion verotusta.²⁵⁹

Kun osinkoa maksetaan sellaisessa valtiossa asuvalle yhtiölle, jonka kanssa Suomella ei ole verosopimusta, määräytyy osingon verotus Suomessa puhtaasti sisäisen lainsäädännön mukaan. Tällöin osingosta peritään lähdeverolain 3 ja 7

---

²⁵⁴ Muutoksella haluttiin parantaa suomalaisen emoyhtiön verotusasemaa ja lisätä suomalaisten holdingyhtiöiden käyttökelpoisuutta konsernirakenteessa. Juusela 2004: 115

²⁵⁵ Juusela 2004: 113; 118

²⁵⁶ Näin on sovittu esimerkiksi Iso-Britannian ja Suomen välisessä verosopimuksessa. SopS 63/1997

²⁵⁷ Helminen 2013: 273

²⁵⁸ Juusela 2004: 118

²⁵⁹ Helminen 2013: 265

§:n mukaisesti 20 %:n suuruinen lähdevero. Lisäksi osingonsaajaa verotetaan osinkotulosta tämän asuinvaltion verolainsäädännön mukaan. Lainsäädännöstä riippuen asuinvaltio saattaa kuitenkin poistaa kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen.²⁶⁰

3.3.6 Tytäryhtiön tappiot

Tappioiden tasaaminen emo- ja tytäryhtiön kesken on merkittävä asia, koska sillä voidaan tasata verojen maksua jo samana vuonna, kun tappio syntyy yksittäisessä konserniyhtiössä. Mikäli tappioita ei voida tasata konserniyhtiöiden kesken verovuonna, tappiollinen yhtiö ei maksa veroa tuloksesta, mutta voitolliset maksavat.²⁶¹ Ulkomaisen tytäryhtiön tappioita ei kuitenkaan voida juurikaan ottaa huomioon suomalaisen emoyhtiön verotuksessa.

Tappioiden tasaamisen tarkastelun keskiössä on konserniverotus. Suomen verojärjestelmässä konsernin sisäinen tuloksentasaus toteutetaan konserniavustusjärjestelmällä. Konserniavustuslain edellytykset täyttävä konserniavustus on antajalleen vähennyskelpoista menoa ja saajalleen vastaavasti veronalaista tuloa. Voitollinen konserniyhtiö voi siirtää voittonsa tappiolliselle konserniyhtiölle, jolloin tapahtuu tulosten yhdistäminen ja lopputulos lähentelee tilannetta, jossa toiminta tapahtuu vain yhden yhtiön muodossa. Järjestelmä tähtää verotuksen neutraalisuuteen. Konserniavustus on kuitenkin mahdollista vain, jos sen antajana ja saajana on kotimainen osakeyhtiö tai osuuskunta. Tällä halutaan turvata se, että Suomen verotuksessa vähennyskelpoinen konserniavustus myös tuloutuu Suomen verotuksessa.²⁶² Kansainvälisestikin on tavallista, että konserniyhtiöiden välistä tappioidentasausjärjestelmää ei ole ulotettu rajat ylittäviin tilanteisiin²⁶³. Kun tappioita ei näin päästä vähentämään toisten yhtiöiden voitoista, johtaa se konsernin veroasteen nousuun. Rajat ylittävien tappioiden vähennysmahdollisuuksien puuttuminen konserniyhtiöiden väliltä on myös EU-oikeudellinen ongelma, joka on eri EU-valtioissa ollut esillä useita vuosia²⁶⁴.

---

²⁶⁰ Juusela 2004: 118; 123

²⁶¹ Malmgrén 2013b: 147

²⁶² Penttilä 2009: 461

²⁶³ Kuitenkin esimerkiksi Tanska, Italia ja Itävalta mahdollistavat omassa konserniverotuksessaan myös ulkomaisten tytäryhtiöiden tuloksen huomioon ottamisen ja siten myös rajat ylittävän tappiontasauksen. Malmgrén 2009: 95

²⁶⁴ Penttilä 2009: 462

3.3.6.1 EU-tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuja

EU:n tuomioistuin on antanut Iso-Britannian verotuksessa käytettävää konserniyhtiöiden välistä tappioiden siirtojärjestelmää²⁶⁵ koskevan tuomion C-446/03, Marks & Spencer. Tuomion lopputuloksena Iso-Britannian tuli hyväksyä niin sanottujen lopullisten tappioiden osalta konserniyhtiöiden välinen tappioiden siirto myös rajat ylittävissä tilanteissa. Asiassa yhtiö siis vaati, että sen on saatava vähentää Iso-Britannian verotuksessa Belgiassa, Ranskassa ja Saksassa sijainneiden liiketoimintansa lopettaneiden tytäryhtiöiden tappiot. Tappiot olisivat olleet Iso-Britannian tappioiden siirtojärjestelmän mukaan vähennyskelpoisia emoyhtiön verotuksessa, jos yhtiöt olisivat olleet kotimaisia yhtiöitä. EUT katsoi, että Iso-Britannian lainsäädäntö rajoitti SEUT:n 43 artiklan turvaamaa yritysten vapaata sijoittautumisoikeutta. Tälle kielletylle rajoitukselle oli kuitenkin hyväksyttävä oikeuttamisperuste. Se muodostui kolmesta tekijästä: 1) Ehdoitta tapahtuva rajat ylittävä tappiontasaus vaarantaisi *verotusvallan tasapainoista jakautumista* jäsenvaltioiden välillä. 2) Rajat ylittävissä tappiontasauksessa olisi vaarana *tappioiden huomioon ottaminen kahteen kertaan* konsernitilanteessa. 3) Rajat ylittävään tappiontasaukseen sisältyy *veronkierron vaara*, sillä tällöin olisi mahdollista, että tappiot siirretään sellaisiin jäsenvaltioihin, joissa verokanta on korkein ja joissa vähennyksen arvo on suurin. Oikeuttamisperusteesta huolimatta EUT:n mukaan ulkomaisten tappioiden vähentämiskielto oli liian pitkälle menevä ja ne tavoitteet, joita vähentämiskiellolla pyrittiin saavuttamaan, voidaan siis saavuttaa myös vähemmän rajoittavilla säännöksillä. Tämä suhteellisuusperiaate edellytti EUT:n mukaan sitä, että Iso-Britannian tulee sallia lopullisten tappioiden vähentäminen. Niillä tarkoitetaan tappioita, joita tytäryhtiöllä ei ole kotivaltiossaan mahdollisuutta hyödyntää vähentämällä ne aikaisempien vuosien voitoista tai tulevien vuosien voitoista, eikä niitä voida hyödyntää myöskään siirtämällä ne tytäryhtiön kotivaltiossa kolmannelle osapuolelle.²⁶⁶

Suomen konserniavustusjärjestelmää koskee EUT:n tuomio C-231/05, Oy AA, jonka perusteella on selvää, ettei ainakaan yleisesti voida edellyttää, että Suo-

---

²⁶⁵ Tappioiden siirtojärjestelmässä konserniyhtiö saa verotuksessaan vähentää toisen konserniyhtiön tappion. Tappion siirtojärjestelmässä vähennys tehdään vain verotuksen tasolla, kun taas konserniavustusjärjestelmä edellyttää myös varojen siirtoa. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 20

²⁶⁶ Penttilä 2009: 462-463

messa tulisi hyväksyä vähennyskelpoiseksi rajat ylittävä konserniavustus. Tapauksessa suomalainen Oy AA aikoi antaa konserniavustuksen isobritannialaiselle AA Ltd:lle, joka oli tappiollinen. AA Ltd omisti kahden muun yhtiön kautta kaikki Oy AA:n osakkeet. Kyseessä oli siis tytäryhtiön antama konserniavustus emoyhtiölle, eikä emoyhtiö ollut edes konserniavustuksen antajayhtiön välitön emoyhtiö.²⁶⁷ EUT tutki tämänkin asian sijoittautumisvapauden näkökulmasta. Se katsoi, että Suomen konserniavustusjärjestelmä rajoitti sijoittautumisvapautta, mutta sille oli kuitenkin oikeuttamisperuste, mikä oli tässä tapauksessa jäsenvaltioiden *verotusvallan tasapainoinen jakautuminen* sekä tarve välttää *veronkierron vaara*.²⁶⁸ EUT katsoi, että rajat ylittävän konserniavustuksen vähennyskeltottomuus oli myös suhteellisuusperiaatteen mukainen, eli se oli oikeassa suhteessa rajoituksella tavoiteltuihin etuihin. Siten konserniavustuksen vähennyskeltottomuus ei ollut ristiriidassa vapaan sijoittautumisoikeuden kanssa. Tämän EUT:n ratkaisun jälkeen korkein hallinto-oikeus antoi puolestaan päätöksen KHO 2007:92. Tapauksessa suomalainen yhtiö aikoi antaa konserniavustuksen isobritannialaiselle sisaryhtiölleen, joka aiottiin purkaa selvitysmenettelyn kautta. Kyseiset tappiot muodostuivat tässä tapauksessa siis lopullisiksi tappioiksi. KHO perusteli päätöstään tuomiolla C-231/05, Oy AA, eikä hyväksynyt konserniavustusta vähennyskelpoiseksi.²⁶⁹

3.3.6.2 Onko Suomen oikeustila yhä epäselvä?

Vaikka edellä käsitellyt tapaukset sisältävät paljon samankaltaisuuksia, niissä on myös niin paljon eroavaisuuksia, ettei konserniavustuksen vähennyskeltottomuus välttämättä päde jokaisessa rajat ylittävässä tilanteessa. Kun tutkielman mielenkiinto kohdistuu tytäryhtiön tappioihin, ja siis emoyhtiön antamaan konserniavustukseen, voidaan tällaisessa tilanteessa EUT:n ratkaisusta tehdä erisuuntaisia johtopäätöksiä konserniavustuksen vähennyskelpoisuudesta. Ensinnäkin asiassa Oy AA oli kyse tytäryhtiön emoyhtiölle antamasta konserniavustuksesta, eli tilanne oli päinvastainen kuin asiassa Marks & Spencer. Toiseksi Oy AA:n tapauksessa ei ollut kyse lopullisista tappioista, kuten oli Marks & Spencerin tapauksessa. Tästä herää kysymys, voiko rajat ylittävä konserniavustus kuitenkin olla vähennyskelpoista tietyissä olosuhteissa, jos kyseessä on lopulliset tappiot.

²⁶⁷ Penttilä 2009: 463

²⁶⁸ Malmgrén 2013b: 153

²⁶⁹ Penttilä 2009: 463; 466

Korkein hallinto-oikeus näyttää lähteneen edellä mainitussa ratkaisussaan KHO 2007:92 siitä tulkinnasta, että EUT hyväksyisi konserniavustusjärjestelmän kokonaisuudessaan. Ensinnäkin voidaan ajatella, että konserniavustusjärjestelmä, jossa siirretään tuloa konserniyhtiöltä toiselle, on siinä määrin poikkeava tappioiden siirtojärjestelmästä, että EU-oikeus ei edellytä edes lopullisten tappioiden kattamiseksi annetun rajat ylittävän konserniavustuksen vähennyskelpoisuutta.²⁷⁰ Toisaalta voidaan ajatella, että jos tapauksessa Oy AA olisi ollut kyse lopullisista tappioista, myös konserniavustusjärjestelmän suhteellisuusperiaatetta tulisi arvioida lopullisten tappioiden osalta samoin kuin tuomiossa Marks & Spencer. Nimittäin jos kysymyksessä on lopullinen tappio, jonka saa vähentää vain emoyhtiö, veronkierron vaara on vähäinen. Niin ikään jos vähennysoikeus koskee vain lopullisia tappioita, tappioiden rajojen yli siirtymisen merkitys jäsenvaltioiden verotusvallan tasapainoiselle jakautumiselle on rajallinen.²⁷¹ Kolmannen tulkinnan mukaan EUT:n lausumat²⁷² tuomiossa Oy AA, koskevat vain tytäryhtiön emoyhtiölle antamaa konserniavustusta. EUT:n ei tarvinnut siis ottaa kantaa avustukseen, joka kulkee emoyhtiöltä tytäryhtiölle. Sen vuoksi emon tytäryhtiölle antamaa konserniavustusta tulisi arvioida tuomiosta Marks & Spencer ilmenevien periaatteiden valossa.²⁷³

Ruotsin Regeringsrätten on edellä käsiteltyjen tapausten jälkeen hyväksynyt muutamissa ratkaisussaan rajat ylittävän konserniavustuksen vähennyskelpoiseksi. Kaikissa näissä ratkaisuissa oli kysymys tilanteesta, jossa ruotsalainen emoyhtiö antoi konserniavustuksen suoraan omistamalleen toisessa EU:n jäsenvaltiossa asuvalle tytäryhtiölle sen lopullisten tappioiden kattamiseksi. Valittavasti Regeringsrätten ei kuitenkaan hakenut asioista ennakkoratkaisua EU-tuomioistuimelta. Ruotsin Regeringsrättenillä ja Suomen korkeimmalla hallinto-oikeudella näyttäisi siis olevan tällä hetkellä eri käsitykset siitä, millaisissa olosuhteissa lopullinen tappio tulee hyväksyä vähennyskelpoiseksi konserniavustusjärjestelmässä. Yhtenäistä linjaa hankaloittanee myös se, ettei EUT määritellyt Marks & Spencer -tuomiossa, mitä tarkoitetaan lopullisella tappiolla. Käsitteestä olisi siten hyvä saada vielä EUT:n määritelmä.²⁷⁴

---

²⁷⁰ Penttilä 2009: 464-465

²⁷¹ Penttilä 2009: 463-464

²⁷² Ks. tuomion kohdat 64-65

²⁷³ Holmdahl & Ohlsson 2008: 19-20

²⁷⁴ Malmgrén 2009: 100-102

Täyttä varmuutta ei siis ole, tuleeko lopullisten tappioiden kattamiseksi annettu rajat ylittävä konserniavustus hyväksyä vähennyskelpoiseksi joissain tilanteissa, ja jos tulee, millaisia edellytyksiä vähennyskelpoisuudelle voidaan tällöin asettaa. Todennäköisesti lähimpänä vähennyskelpoisuutta ollaan silloin, kun olosuhteet ovat mahdollisimman samankaltaiset kuin Marks & Spencer tapauksen olosuhteet. Kyseessä tulee siten olla *emoyhtiöltä tytäryhtiölle* menevä konserniavustus *lopullisten tappioiden* kattamiseksi. Marks & Spencer tapauksessa isobritannialainen emoyhtiö ei ollut tappiollisten yhtiöiden välitön omistaja. Rajat ylittävän konserniavustuksen hyväksyttävyyden todennäköisyyttä voi kuitenkin parantaa se, että konserniavustuksen antaja olisi saajayhtiön välitön emoyhtiö tai konserniavustuksen antavalla suomalaisella yhtiöllä ja ulkomaisella saajayhtiöllä on yhteinen välitön suomalainen emoyhtiö.²⁷⁵

3.4 Tytäryhtiön toiminnan päätyminen

Ulkomaisen tytäryhtiön toiminta voidaan päättää lopullisesti esimerkiksi sen kannattamattomuuden vuoksi, tai siksi että konsernin juridista rakennetta halutaan muuttaa. Tytäryhtiön toiminta voidaan lopettaa muun muassa myymällä tai purkamalla se. Tytäryhtiön toiminta lakkaa myös, jos se sulautetaan esimerkiksi emoyhtiönsä.

3.4.1 Tytäryhtiön myyminen tai purkaminen

Tytäryhtiön toiminnan päätyminen voidaan toteuttaa ensinnäkin myymällä sen osakekanta. Tällöin ulkomaisen tytäryhtiön osakkeiden myynnistä saatua voittoa verotetaan Suomessa normaalisti luovutusvoittoverotusta koskevien sääntöjen mukaan. Näin ollen osakkeiden luovutusvoitto on veronalaista tuloa ja niiden hankintameno vähennyskelpoinen meno.²⁷⁶ EVL 6 b §:n mukaan osakkeiden luovutusvoitto on kuitenkin verovapaata ja luovutustappio sitä vastoin vähennyskelvotonta, mikäli tytäryhtiö sijaitsee jossakin EU-valtiossa, eikä se ole kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiö tai harjoita kiinteistötoimintaa. Verovapauden edellytyksenä on myös, että emoyhtiö on omistanut vähintään vuoden ajan ai-

---

²⁷⁵ Penttilä 2009: 467

²⁷⁶ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

nakin 10 % tytäryhtiön osakekannasta. EVL 6 b §:n 6 momentin perusteella luovutustappio on vähennyskelvotonta myös silloin, kun luovutuksen kohteena oleva tytäryhtiö asuu muualla kuin EU- tai verosopimusvaltiossa.

Tytäryhtiön toiminnan päättyminen voidaan toteuttaa myös purkamalla. Suomen verotuksessa yhteisön purkautuminen on verotuksen realisoiva toimenpide. EVL 51 d §:n ja TVL 27 §:n mukaan purkautuvan yhtiön varat katsotaan luovutetuiksi käypään hintaan eli todennäköiseen luovutushintaan. Tämä merkitsee siten mahdollisten poistojen palautumista sekä varausten purkautumista ja mahdollisten arvonnousujen realisoitumista verotettavaksi. Jos tytäryhtiön purkautumisen yhteydessä emoyhtiölle siirtyy purkuvoittona omaisuutta, se luetaan EVL 5 §:n mukaiseksi veronalaiseksi tuloksi siltä osin kuin se ylittää osakkeiden hankintamenon.²⁷⁷ Kuitenkin silloin kun osakkeet kuuluvat EVL 6 b §:n mukaisten verovapaiden käyttöomaisuusosakkeiden piiriin, verotettavaa tuloa ei synny. Verosopimustilanteissa purkuvoitto rinnastetaan lähinnä luovutusvoittoon, eikä sitä siten yleensä veroteta ollenkaan lähdevaltiossa. Purkuvoitto saatetaan kuitenkin tulkita esimerkiksi osingoksi, jolloin siihen voi kohdistua myös lähdevaltion verotus. Tällöin Suomen tulee poistaa mahdollinen kaksinkertainen verotus menetelmälain mukaisesti hyvitysmenetelmällä.²⁷⁸ Tytäryhtiön purkautumisessa emoyhtiölle voi muodostua myös purkutappio, jos osakkeiden hankintameno on suurempi kuin käyvän arvon mukainen jakoosuus. Purkutappio on vähennyskelvotonta yhteisölle ainoastaan silloin, jos purkautuva yhtiö on EU-valtiossa tai verosopimusvaltiossa asuva yhtiö, jonka osakkeista yhteisö omisti alle 10 % vähintään vuoden ajan.²⁷⁹ Käytännössä siis purkutappio on useimmiten emoyhtiölle vähennyskelvotonta.

3.4.2 Tytäryhtiösulautuminen

Tytäryhtiön sulautumista emoyhtiöön voidaan pitää myös tavallisena tapana lopettaa tytäryhtiön toiminta. Yritysjärjestelydirektiivi²⁸⁰ takaa myös rajat ylittävän sulautumisen EU-maissa. Sulautumista voidaan ajatella yhtiön purkamiseen verrattuna liiketaloudellisesti perusteltuna toimenpiteenä esimerkiksi sik-

²⁷⁷ Helminen 2013: 361-362

²⁷⁸ Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

²⁷⁹ Juusela ym. 2016, luku 33, Yrityksen myynti ja lopettaminen

²⁸⁰ Yritysjärjestelydirektiivi on saatettu voimaan Suomessa EVL 52-52h §:n säännöksillä.

si, että sulautumisessa vastuut siirtyvät suoraan lain nojalla vastaanottavalle yhtiölle. Sulautumista voidaan pitää myös yleisestikin ottaen konsernissa suoraviivaisena ja selkeänä konsernirakenteen yksinkertaistamiseen tähtäävänä toimenpiteenä.²⁸¹ EVL 52a §:n perusteella tytäryhtiösulautumisessa emoyhtiö saa tytäryhtiön kaikki varat ja sulautuvan yhtiön olemassaolo lakkaa. Sulautuvan yrityksen ei katsota purkautuvan verotuksessa, joten siinä noudatetaan jatkuvuusperiaatetta niin hankinta-aikojen kuin omaisuuden arvojenkin osalta. Hankintamenot ja muut vähennyskelpoiset menot vähennetään siis emoyhtiön verotuksessa samalla tavalla kuin ne olisi vähennetty sulautuneen tytäryhtiön verotuksessa. Myöskään sulautuvan yhtiön poistot eivät palaudu eivätkä varaukset purkaudu.²⁸²

TVL 123 §:n mukaan sulautuvan yhtiön tappiot siirtyvät myös vastaanottavalle yhtiölle, jos vastaanottava yhtiö on tappiovuoden alusta lukien omistanut yli puolet sulautuneen yhtiön osakkeista. Yritysjärjestelydirektiivi ei sen sijaan määrittele, tulisiko rajat ylittävissä tilanteissa sulautuvan yhtiön tappioiden siirtyä vähennettäväksi myös vastaanottavan yhtiön asuinvaltion verotuksessa. TVL 123 §:ssä ei rajat ylittäviä sulautumisia ole asetettu millään tavalla puhtaasti kotimaisista sulautumisista poikkeavaan asemaan, mutta se viittaa TVL 119 §:ään, minkä perusteella voi olettaa, että ainoastaan Suomen verolakien mukaan vahvistetut tappiot olisivat vähennettävissä. Tämän perusteella näyttää siis siltä, että Suomen verolait eivät mahdollista ulkomaisen yhtiön tappioiden huomioon ottamista Suomen verotuksessa, elleivät kyseessä ole ulkomaisen yhtiön Suomessa olleeseen kiinteään toimipaikkaan liittyvät tappiot.²⁸³

Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisussa KVL 17/2009 katsottiinkin juuri, että suomalainen emoyhtiö A Oy ei saanut vähentää siihen sulautuneen ruotsalaisen tytäryhtiön B AB:n tappioita, koska Ruotsin verolainsäädännön mukaan laskettuja tappioita ei voitu pitää EVL:n mukaan laskettuina tappioina. TVL:n säännökset huomioon ottaen B AB:n tappiot eivät siis olisi voineet siirtyä sulautumisessa A Oy:lle. Verovelvollinen kuitenkin valitti KVL:n ratkaisusta KHO:een, joka pyysi asiassa ennakkoratkaisua unionin tuomioistuimelta. Kun vastaavassa kotimaisten yhtiöiden välisessä sulautumisessa tappiot siirtyvät, TVL:n säännösten mukainen lopputulos on SEUT:n sijoittautumisvapauden nä-

²⁸¹ Penttilä 2013b: 5

²⁸² Helminen 2016, luku 12, Kansainväliset yritysjärjestelyt

²⁸³ Helminen 2013: 372-373

kökulmasta ongelmallinen.²⁸⁴ EUT totesi tuomiossaan asiassa C-123/11, A Oy, että sulautuvan yhtiön tappioiden käsittely rajat ylittävässä tilanteessa kotimaisista sulautumisista poikkeavalla tavalla on sijoittautumisvapauden rajoittamista, mutta sille on kuitenkin oikeuttamisperuste. Se muodostui kolmesta tekijästä: jäsenvaltioiden verotusvallan tasapainoisen jakautumisen säilyttäminen, tappioiden kaksinkertaisen käytön vaara ja veronkiertoon liittyvien vaarojen estäminen. Suomen lainsäädäntöön sisältyvä rajoitus ei kuitenkaan ollut suhteellisuusperiaatteen mukainen. Rajoitus oli siis liian pitkälle menevä. Siten KHO:n ratkaisussa KHO 2013:155, joka oli seurausta EUT:n ennakkoratkaisusta C-123/11, A Oy, sai kyseinen yhtiö vähentää siihen sulautuvalle ruotsalaiselle tytäryhtiölle B AB:lle vahvistetut lopulliset tappiot, jos A Oy näytti toteen, että B AB oli käyttänyt loppuun mahdollisuudet kyseisten tappioiden huomioon ottamiseksi eikä ollut mahdollisuutta siihen, että joko B AB itse tai kolmas osapuoli saisi ottaa ne huomioon Ruotsissa. Vähentämisen edellytyksenä oli, että tappiot voitaisiin vähentää vastaavassa suomalaisten yhtiöiden välisessä sulautumisessa. KHO:n ratkaisun mukaan B AB:n tappiot oli vähentämistä varten laskettava elinkeinoverolain mukaan. EUT:n ratkaisun mukaan tappiot tulee nimittäin laskea yhdenvertaisesti niiden laskusääntöjen mukaisesti, joita olisi käytetty, mikäli sulautuva yhtiö olisi kotimainen yhtiö.²⁸⁵

Tässäkin tapauksessa herää jälleen kysymys siitä, mitkä ovat lopullisia tappioita. Tällä hetkellä siis EUT:n ja KHO:n ratkaisujen perusteella emoyhtiö saa vähentää siihen sulautuvan tytäryhtiön tappiot TVL 123 §:ssä vaadittujen edellytysten täytyessä myös silloin, kun sulautuva yhtiö on toisesta EU- tai ETA-valtioista. Edellytyksenä kuitenkin on, että vastaanottava yhtiö näyttää, että kysymyksessä on lopulliset tappiot. Näillä tarkoitetaan edellä kuvatun mukaisesti sitä, että tytäryhtiö on käyttänyt loppuun mahdollisuudet kyseisten tappioiden huomioon ottamiseksi, ja ei ole olemassa mahdollisuutta siihen, että joko tytäryhtiö itse tai kolmas osapuoli saisi ottaa ne huomioon tytäryhtiön asuinpaikkavaltiossa tulevien verovuosien osalta. Selvyttä ei ole kuitenkaan esimerkiksi siitä, mikä merkitys tässä suhteessa on sillä, että konsernille jää sulautuvan yhtiön kotivaltioon muita yhtiöitä, voiko niiden tappiollisuudella olla merkitystä ja mikä merkitys on sulautuvan yhtiön kotivaltion lainsäädäntöön liittyvillä tappioiden vähentämistä koskevilla rajoituksilla. Niin ikään lopulliset tappiot

---

²⁸⁴ Penttilä 2013b: 1-2

²⁸⁵ Penttilä 2013b: 3-4

herättävät uudelleen myös rajat ylittävää konserniavustusta koskevan kysymyksen. Jos lopulliset tappiot voivat siirtyä sulautumisessa emoyhtiöön, niin pitäisikö vastaavassa tilanteessa hyväksyä myös rajat ylittävä konserniavustus. Rajat ylittävää konserniavustustahan ei ole pidetty Suomessa mahdollisena.²⁸⁶

3.5 Syrjintäkiellosta

OECD:n malliverosopimuksen 24.5 artiklan mukaan sopimusvaltio ei saa kohdella verotuksellisesti vähemmän suosiollisesti yritystä, jonka omistajat asuvat eri sopimusvaltiossa kuin yritys. Tämä syrjintäkieltosäännös, joka estää ulkomaalaisomisteisten yritysten syrjinnän, sisältyy useaan Suomen verosopimukseen. Artikla soveltuu sopimusvaltiossa olevaan yritykseen, jonka pääoman toisessa sopimusvaltiossa asuva tai asuvat henkilöt välittömästi tai välillisesti joko kokonaan tai osaksi omistavat tai josta he muuten määräävät. Tarkoitus ei ole kuitenkaan taata yrityksen ulkomaisille omistajille samanlaista asemaa kuin yrityksen kotimaisilla omistajilla, vaan syrjintäkiellolla tarkoitetaan nimenomaan yrityksen verotusta. Malliverosopimuksen kommentaarissa todetaan, että 24.5 artiklan perusteella sopimusvaltiossa toimiva yritys ei voi vedota etuihin, joita sovelletaan kahden sopimusvaltiossa asuvan yhtiön kesken, koska syrjintäkielto koskee sopimusvaltiossa asuvaa yhtiötä eikä sen omistajia. Syrjintäkiellolla ei voida siis perustella esimerkiksi konserniverosäännösten tai tappionsiirtosäännösten soveltamista sopimusvaltiossa asuvan yhtiön ja sen rajoitetusti verovelvollisen omistajayhtiön välillä.²⁸⁷ OECD:n syrjintäkieltosäännös on siten suppeampi kuin EU:n perustamissopimuksen lähinnä sijoittautumisvapautteen perustuva oikeuskäytäntö²⁸⁸. EUT:n käytännössä rajat ylittävä tappiontasaus saattaa nimittäin olla mahdollinen, kuten edellä käydyssä Marks & Spencer tapauksessa katsottiin. Eurooppaoikeus voi siis tarjota laajempaa suojaa syrjintää vastaan.

Malliverosopimuksen kommentaarissa todetaan, että 24.5 artiklan syrjintäkielto ei kuitenkaan estä sopimusvaltiota perimästä lähdeveroa rajoitetusti verovelvollisille osakkeenomistajille maksetuista osingoista, vaikka lähdeveroa ei peritä yleisesti verovelvollisille osakkeenomistajalle maksetusta osingosta²⁸⁹. Kun taas eurooppaoikeudessa myös osingon lähdeveron perimistä rajoitetusti vero-

---

²⁸⁶ Penttilä 2013 b: 5

²⁸⁷ OECD 2014, Model Tax Convention artikla 24, kommentaarin kohta 77

²⁸⁸ Malmgrén 2008: 182

²⁸⁹ OECD 2014, Model Tax Convention artikla 24, kommentaarin kohta 78

velvolliselta pidetään yleensä pääoman vapaan liikkuvuuden rajoituksena ja siten kiellettyinä syrjintänä²⁹⁰. Eurooppaoikeus rajoittaa siis myös erilaisen lähdeveron perimistä rajoitetusti verovelvolliselta kuin mitä peritään vastaavassa tilanteessa olevalta yleisesti verovelvolliselta²⁹¹.

---

²⁹⁰ Ks. tuomio asiassa C-379/05, Amurta, ja tuomio asiassa C-170/05, Denkavit

²⁹¹ Malmgrén 2008: 183

4. LOPPUPÄÄTELMIÄ

4.1 Kiinteä toimipaikka vai tytäryhtiö

Kun verotuksen kannalta pohditaan, tulisiko ulkomailla toimintaa harjoittaa kiinteän toimipaikan vai tytäryhtiön kautta, tulee huomioitavaksi laaja kokonaisuus eri tekijöitä. Liiketoiminnan harjoittaminen ulkomailla kiinteän toimipaikan kautta, mikä yleensä on muodostunut kiinteän liikepaikan johdosta, saattaa olla yritykselle helpompi vaihtoehto, sillä kiinteän toimipaikan perustaminen ei vaadi suuria hallinnollisia panostuksia. Yritysten halukkuutta kiinteän toimipaikan käyttämiseen saattaa kuitenkin vähentää muun muassa se, ettei edes OECD:n malliverosopimuksen kiinteän toimipaikan määritelmä ole kaikkein yksinkertaisin. Siitä voi aiheutua yritykselle myös ei-toivottuja seurauksia. Esimerkiksi kiinteän toimipaikan määritelmässä mainittu kiinteän liikepaikan muodostava johtopaikka saattaa aiheuttaa kaksoisasumisen ongelman. Johtopaikan siirtymisellä voi taas olla suurikin vaikutus yrityksen kokonaisverorasitukseen. Aina ei voi olla täyttä varmuutta siitäkään, miten eri valtioiden viranomaiset tulkitsevat verosopimuksia kiinteän toimipaikan määritelmistä huolimatta. Epävarmuus tietysti myös lisääntyy tilanteissa, joissa Suomen ja kiinteän toimipaikan sijaintivaltioilla ei ole edes verosopimusta. Siten yritykselle ei välttämättä aina ole ihan selvää, millainen toiminta muodostaa kiinteän toimipaikan tiettyyn valtioon. Usein voi olla hyödyllistä pyytää kyseisen valtion veroviranomaisen kannanottoa kyseiselle toiminnalle. Toisaalta taas päätöksen saaminen voi kestää tarpeettoman kauan ja siten haitata yrityksen liiketoiminnan kehittymistä. Tytäryhtiötä voidaankin pitää kenties mielekkäämpänä vaihtoehtona, sillä kyseisiä epävarmuustekijöitä ei esiinny vastaavalla tavalla toiminnan ennustettavuudessa.

Kun verrataan kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön perustamista, voidaan kiinteän toimipaikan perustamista pitää kuitenkin keveämpänä toimenpiteenä. Suomessa ei aiheudu verotettavaa tuloa siitä, jos emoyhtiö siirtää kiinteään toimipaikkaan varojaan sen perustamisen yhteydessä. Jos sen sijaan jokin ulkomainen yritys siirtää tuohon perustettavaan kiinteään toimipaikkaan omaisuutta, riippuu siirron verokohtelu lähinnä sijaintivaltion lainsäädännöstä. Tällaisessa tapauksessa yritykselle saattaisi olla parempi, ettei järjestely täyttäisi Suomen verolainsäädännön liiketoimintasiirron kriteereitä. Tällöin siirretyn

omaisuuden poistamattomaksi hankintamenoksi katsottaisiin nimittäin käypä arvo eikä siirtävän yhtiön vastaavaa määrää poistamattomasta hankintamenosta. Tytäryhtiön perustamisen yhteydessä emoyhtiön varallisuuden siirto ulkomaiseen tytäryhtiöön aiheuttaa sen sijaan usein verotuksen realisoitumisen Suomessa. Tytäryhtiön perustaminen voi valtiosta riippuen aiheuttaa ulkomaille myös erityisiä hallinnollisia kustannuksia, sekä velvoittaa maksamaan pääomansijoituksesta perittävää veroa.

Valinnalla kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön välillä ei ole Suomen verotuksen kannalta kovin suurta merkitystä, jos ulkomaantoimintaa harjoitetaan valtiossa, jonka kanssa Suomi on solminut kiinteiden toimipaikkojen osalta vapautusmenetelmän käyttöä edellyttävän verosopimuksen. Tällöinhän Suomi ei verota ulkomaanoperaatiosta syntyvää tuloa, toimittiin sitten kiinteänä toimipaikkana tai tytäryhtiönä. Toimintavaltion verotus jää siten ainoaksi verorasitukseksi. Vapautusmenetelmän valtioissa edullisuusvertailu riippuu kiinteiden toimipaikkojen ja itsenäisten yhtiöiden verotuksen eroista toimintavaltiossa. Useissa valtioissa kiinteiden toimipaikkojen ja itsenäisten yritysten verotus on hyvin pitkälti samanlaista. Joissain valtioissa kiinteisiin toimipaikkoihin sovellettava verokanta saattaa kuitenkin olla korkeampi.²⁹² Tämä voi tosin olla SEUT:n vapaan sijoittautumisoikeuden näkökulmasta kyseenalaista ja saattaa siten olla kiellettyä syrjintää²⁹³.

Valinnalla kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön välillä on suurempi merkitys, jos toimitaan valtiossa, jonka kanssa solmitun verosopimuksen mukaan Suomi poistaa kaksinkertaisen verotuksen hyvitysmenetelmällä. Sama koskee valtioita, joiden kanssa Suomi ei ole solminut verosopimusta. Tällöin ulkomailla toimiminen tytäryhtiönä on perusteltua, jos kyseessä on alhaisen verotuksen valtio. Tytäryhtiön asuinvaltion alhainen verotus jää tällöin ainoaksi verorasitukseksi. Kiinteää toimipaikkaa käytettäessä verotus on puolestaan aina vähintään Suomen verotuksen suuruinen. Korkean verotuksen valtiossa toimintamuodolla ei sen sijaan ole niin suurta merkitystä. Kummassakin toimintamuodossa lopulliseksi verorasitukseksi jää toimintavaltion verokannan mukainen verotus.²⁹⁴

---

²⁹² Helminen 2013: 563-564

²⁹³ Kuten oli EU-tuomioistuimen tapauksessa, asiassa C-311/97, Royal Bank of Scotland.

²⁹⁴ Helminen 2016, luku 19, Verosuunnittelu

Kiinteän toimipaikan toiminnan verotuksessa haasteet koskevat erityisesti tulon kohdentamista kiinteän toimipaikkaan. OECD:n malliverosopimuksen määrittelyistä markkinaehto- ja erillisen yrityksen -periaatteista huolimatta tulon kohdentamisessa on eroja niin OECD-maiden kuin OECD:hen kuulumattomien maiden välillä²⁹⁵. Yhteisen käytännön puute voi johtaa kaksinkertaiseen verotukseen tai siihen, että tuloa ei veroteta lainkaan. Epäselvyyttä vallitsee muun muassa siitä, missä määrin sisäisistä liiketoimista katsotaan realisoituvan verotettavaa tuloa tai syntyvän vähennyskelpoista menoä. Fiktiivisten erien huomiomatta jättäminen voinee johtaa myös markkinaehtoisuuden vaatimuksen myötä verottajan oikaisuihin. Kiinteän toimipaikan ja Suomen pääliikkeen välisissä liiketoimissa haasteita voi aiheuttaa esimerkiksi aineettomien oikeuksien ja palveluiden hinnoittelu. Tällaisissa sisäisissä liiketoimissa voi yritykselle myös syntyä edullinen tilanne, jos esimerkiksi pääliikkeen kiinteälle toimipaikalle antama palvelu on kiinteän toimipaikan sijaintivaltiossa vähennyskelpoinen meno, vaikka siitä ei synny Suomessa verotettavaa tuloa. Toisaalta tällöin myös Suomessa hyvitettyä veron määrä pienenee. Vaikka kiinteän toimipaikan tulon määrittämisessä epäsuoran menetelmän käyttö lienee harvinaisempaa, saattaa tällaisessa tilanteessa aiheutua haasteita siitä, minkä valtion lain mukaan jaettava kokonaistulo on laskettava. Kiinteän toimipaikan ulkomaille maksama vero tulee verosopimuksettomassakin tilanteessa hyvitettyksi Suomessa menetelmälain mukaisesti. Siten yrityksen kannalta ei ole suurta merkitystä, sijoitetaanko kiinteä toimipaikka verosopimusvaltioon vai sellaiseen valtioon, jonka kanssa Suomella ei ole verosopimusta. Toisaalta verosopimusvaltiossa toimiminen voi tuoda muutoin yritykselle jonkinasteista ennakoitavuutta ja turvaa. Tällöin yrityksellä on myös mahdollisuus vedota verosopimuksen syrjäntäkieltosäännöksiin.

Tytäryhtiön toiminnassa tulonsiirtoja voidaan tehdä suoritteiden siirtohinnoittelun, korkojen ja rojaltien kautta. Yhtiöiden toiminnan aikana on siten yleensä suuremmat mahdollisuudet tehdä tulonsiirtoja. Konserniyhtiöiden rahoitusrakenteen on kuitenkin oltava kansainvälisten konsernien erityishuomiossa. Alikapitalisointisäännösten soveltuessa voi koron vähennyskeltottomuus tai sen kohtelu osinkona olla huomattava epäedullinen veroseuraamus. Ulkomaisen tytäryhtiön asuinvaltion alikapitalisointisäännöksistä onkin syytä olla selvillä, sillä niillä voi olla merkittäviäkin verovaikutuksia. Myös Suomen korkorajoi-

---

²⁹⁵ Malmgrén 2008: 236

tussäännös EVL 18 a § on kokonaisuutena varsin monimutkainen. Säännös sisältää kuitenkin monia sellaisia yksityiskohtia, jotka rajoittavat säännöksen soveltumista niin, ettei verovelvollisen tarvitse välttämättä edes kiinnittää huomiota säännöksen olemassaoloon²⁹⁶. Rojaltien hyödyntäminen kansainvälisten konsernien verosuunnittelussa voi taas olla haastavaa sen vuoksi, että rojalit käsitteellä ei ole olemassa kansainvälistä yhtenäistä määritelmää. Näissä tapauksissa voi syntyä helposti monenkertaista verotusta. Siirtohinnoittelussa ongelmia aiheuttaa myös markkinaehtoperiaatteen epämääräisyys. Jos verottaja tulkitsee, että markkinaehtoisuuden vaatimusta ei ole noudatettu, voi tästä aiheutua konsernille oikaisujen lisäksi myös veronkorotuksia. Tämä tarkoittaa sitä, että suomalainen emoyhtiö ei voi enää juurikaan tukea ulkomaista tytäryhtiötään markkinaehtoperiaatteen kannalta kyseenalaisella hinnoittelulla. Myös siirtohinnoittelun dokumentointivaatimukset ovat tehneet verovelvollisen asemasta haasteellisemman. Verovelvollisen voi olla vaikea osoittaa, että siirtohinnoittelun dokumentointivaatimukset on täytetty asianmukaisesti. Vastaavasti jos verovelvollinen on täyttänyt dokumentointivaatimukset asianmukaisesti, veroviranomaisen on helpompaa osoittaa, että yrityksen siirtohinnoittelu ei vastaa dokumentointia kuin yleisesti osoittaa, että yrityksen sisäinen hinnoittelu ja muut ehdot eivät ole markkinaehtoisia.²⁹⁷ Tulevien muutosten myötä siirtohinnoitteludokumentaation laatiminen tulee jatkossa vaatimaan myös yhä enemmän ajantasaisuutta, mikä lisää yritysten hallinnollista taakkaa. Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siis siltä, että nykyisten säännösten perusteella suomalaisen emoyhtiön ja sen ulkomaisen tytäryhtiön välisten tulonsiirtojen tekeminen on vaikeutunut huomattavasti.

Kiinteän toimipaikan voittojen käsittely on melko vaivatonta, sillä ne voidaan yleensä kotiuttaa Suomeen ilman erillisiä veroseuraamuksia. Joissakin maissa tosin kiinteän toimipaikan voiton kotiuttamisesta saatetaan periä eräänlainen voitonjaon lähdeveroon rinnastettava vero. Poikkeustilanteessa myös voiton erilainen verotushetki kiinteän toimipaikan kohdevaltiossa ja Suomessa voi aiheuttaa epäedullisia veroseuraamuksia. Tällaisessa tilanteessa voi nimittäin syntyä kahdenkertaista verotusta, mikä voi jäädä jopa kokonaan hyvittämättä. Tytäryhtiöissä voittojen kotiutus tehdään sen sijaan osinkojen muodossa. Kun osingot kuuluvat suorasijoitusosinkojen verovapaussäännösten piiriin, voidaan

²⁹⁶ Ks. Liite, Korkorajoitussäännöksen keskeinen sisältö ja sen soveltamisen pääasialliset vaiheet.

²⁹⁷ Kujanpää ym. 2013: 318

verotukselta pääosin välttyä, vaikkakin niihin voi kohdistua lähdeveroseuraamuksia. Tällöin tulee huomioida, että Suomessa verovapaan suorasijoitusosingon ulkomaista lähdeveroa ei voida täällä hyvittää. Tulevaisuus myös näyttää, millainen taakka osinkotuloja saavien yhteisöjen selvitysvelvollisuudesta muodostuu tänä vuonna voimaantulleen osinkojen verovapautta koskevien säännösten soveltamisen myötä. Kun kyseessä on emo- ja tytäryhtiön väliset osinkotulot, voidaan kuitenkin ajatella, että osingonsaaja voi selvittää ilman kohtuutonta haittaa suorituksen vähennyskelpoisuuden kohtelun maksajan verotuksessa²⁹⁸.

Kiinteän toimipaikan etuna on, että sen tuottamat tappiot voidaan useimmiten vähentää suomalaisen yrityksen verotuksessa. Tappioita ei kuitenkaan voida ottaa huomioon silloin, jos kaksinkertainen verotus poistetaan verosopimuksen mukaan vapautusmenetelmällä. Kuitenkin siis silloin kun verotuksessa sovelletaan hyvitysmenetelmää, suositetaan tappioiden käsittelyssä kiinteää toimipaikkaa tytäryhtiön edellä. Ulkomaisen tytäryhtiön erillisverotuksesta johtuen sen toiminnan tappioitahan ei voida vähentää Suomessa. Kiinteän toimipaikan käyttäminen onkin usein järkevää varsinkin ulkomaantoiminnan alkuvaiheessa, kun toiminta on yleensä vielä tappiollista. Joissakin tapauksissa saattaisi kuitenkin olla mahdollista, että tytäryhtiön niin sanotut lopulliset tappiot voitaisiin ottaa huomioon emoyhtiön verotuksessa. Tällaista käsitystä puoltaa ainakin Marks & Spencer -tuomio sekä eräät Ruotsin Regeringsrättenin ratkaisut, jotka perustuvat myös konserniavustusjärjestelmään. Rajat ylittävän konserniavustuksen vähennyskelpoisuudesta ei ole kuitenkaan ainakaan vielä Suomessa hyväksyttyä oikeuskäytäntöä. Kiinteä toimipaikka onkin siten (hyvitysmenetelmää käytettäessä) selkeästi käyttökelpoisempi vaihtoehto rajat ylittävän tuloksentasauksen näkökulmasta. Alla oleva esimerkki kuvaa hyvin kiinteän toimipaikan ja tytäryhtiön verotuksen eroja tilanteessa, jossa ne tuottavat tappiota.

---

²⁹⁸ HE 59/2015

Esimerkki	Kiinteä toimipaikka	Tytäryhtiö
Valtio B		
verotettava tulo	-100	-100
vero	0	0
Valtio A	Pääliike	Emoyhtiö
verotettava tulo	800	800
Valtio A:n tappio	-100	0
verotettava tulo	700	800
vero %	20 %	20 %
vero	140	160
Verot yhteensä	140	160
Nettotulo B+A	560	540

Esimerkki²⁹⁹

Esimerkki havainnollistaa, että kiinteän toimipaikan ja pääliikkeen yhteenlaskettu verorasitus on pienempi tappiutilanteessa kuin tytäryhtiön ja emoyhtiön yhteenlaskettu verorasitus, koska pääliike voi välittömästi käyttää hyödykseen kiinteän toimipaikan tappion valtiossa B. Kiinteästä toimipaikasta saadaan tappiutilanteessa myös korkohyöty, koska pääliike voi vähentää kiinteän toimipaikan tappion välittömästi. Tytäryhtiötilanteessa tappio voidaan vähentää vasta, kun tytäryhtiöllä on verotettavaa tuloa tai tappio voidaan kattaa konsolidoinnilla tai konserniavustuksella tytäryhtiön kotivaltiossa olevan toisen konserniyhtiön tuloksella.³⁰⁰

Toimintamuodon valinnassa on syytä huomioida myös, millainen on kiinteän toimipaikan tai tytäryhtiön verokohtelu sen toiminnan päättyessä. Kiinteän toimipaikan varojen siirrosta Suomeen ei aiheudu veroseuraamuksia täällä.

²⁹⁹ Taulukko mukailtu esimerkistä 2, Malmgrén 2008: 489

³⁰⁰ Malmgrén 2008: 489

Kiinteän toimipaikan lakkaaminen ja varojen siirron verotuksellinen riski liittyy sen sijaan kiinteän toimipaikan sijaintivaltion verokohteluun, mikä voi aiheuttaa kaksinkertaista verotusta. Kohdevaltion maastapoistumisverosäännöksistä on syytä olla selvillä muun muassa siksi, että veron täytäntöönpanohetki vaihtelee valtioittain. Yhtiölle voi olla merkityksellistä peritäänkö vero heti kiinteän toimipaikan varojen siirron yhteydessä, vai voiko veronmaksua lykätä. EU:n tasolla on korostettu verovelvollisen mahdollisuutta valita kumpi tahansa vaihtoehto. Yritysten kannalta maastapoistumisverotuksen yhdenmukaistaminen EU-valtioissa olisi tärkeää, jotta kaksinkertainen verotus voidaan poistaa. Vaihtoehtona voisi olla jopa EU-direktiivi³⁰¹.

Kiinteä toimipaikka voidaan lopettaa myös yhtiöittämällä. Tällaisen järjestelyn verokohtelun edullisuus riippuu muun muassa verohuojennusperusteisen hyvityksen suuruudesta. Jos tämä fiktiivinen hyvitys on samansuuruinen kuin Suomessa määrättävä vero, on järjestelyn verotuskohtelu neutraali. Mikäli kuitenkin kiinteä toimipaikka on ollut tappiollinen, tulee Suomen verotuksessa sovellettavaksi myös tappioiden tuloon palauttamista koskeva TVL 123b §. On myös huomattava, että yritysjärjestelydirektiivi ei tietenkään päde EU:n ulkopuolisissa valtioissa, jolloin kiinteän toimipaikan yhtiöittäminen on verotuksen realisoiva toimenpide niin Suomessa kuin todennäköisesti tässä sijaintivaltiossa. Tällaisissa tilanteissa tytäryhtiön perustaminen jo alun perin kiinteän toimipaikan sijasta voi olla houkuttelevampaa.

Tytäryhtiön toiminnan päättymisen verokohtelu riippuu lopettamistavasta. Tytäryhtiön osakekannan myynnistä saatu luovutusvoitto on verovapaata, jos tytäryhtiö sijaitsee jossakin EU-valtiossa, mutta muutoin se veronalaista tuloa. Luovutustappio on puolestaan joka tapauksessa vähennyskelvotonta. Tytäryhtiön purkamisen realisoivat verotuksen myös Suomessa. Yleensä emoyhtiölle siirtyvä purkuvoitto on osakkeiden hankintamenolla vähennettynä veronalaista tuloa ja purkutappio vähennyskelvotonta. Tytäryhtiön rajat ylittävä sulautuminen emoyhtiöön on yritykselle edullinen toimenpide, jos tytäryhtiö sijaitsee jossakin EU-valtiossa. Tällaisessa tilanteessa saattaa olla myös mahdollista hyödyntää sulautuvan yhtiön lopulliset tappiot vähennettäväksi vastaanottavan yhtiön verotuksessa³⁰².

---

³⁰¹ Ks. Kananoja 2015: 438

³⁰² Kuten oli KHO:n ratkaisussa 2013:155.

Syrjintäkiellon vuoksi kiinteän toimipaikka on sangen laajasti rinnastettu sijaintivaltiossa asuvaan yhtiöön. Tämän korostuu erityisesti EU-valtioissa, sillä EU-tuomioistuimen ratkaisukäytännössä on korostettu lähtökohtaa, että kiinteällä toimipaikalla on oikeus yhtä edulliseen verokohteluun kuin siellä asuvilla yhtiöillä. Ulkomaisen tytäryhtiön toiminnassa korostuu syrjintäkieltoperiaate, joka asettaa sen vastaavaan asemaan sijaintivaltion kotimaisten yhtiöiden kanssa. Kuitenkin EUT:n tuomiot esimerkiksi tapauksissa Marks & Spencer ja Oy AA osoittavat, ettei syrjintäkielto aina poista rajattomasti rajat ylittävän toiminnan esteitä. Tapaukset todistavat myös sen, kuinka hankalaa yhtenäisen EU-oikeuden luominen voi olla tapauskäytännön perusteella. Vuonna 2005 annettu Marks & Spencer -tuomio johti Iso-Britanniassa itse asiassa vielä yli kymmenen vuotta kestäneisiin kiistoihin yhtiön ja verohallinnon välillä. Kiistoissa oli kysymys tappioiden lopullisuuden ohella myös niiden määrästä.³⁰³ Tämä osoittaa myös sen, etteivät EUT:n tuomiot useinkaan synnytä välitöntä harmoniaa jäsenvaltioiden oikeuskäytäntöön.

4.2 Tulevaisuudesta

Tällä hetkellä kansainvälisen konsernimuotoisen yrityksen tuloksentasauskeinot ovat varsin rajoitetut. Näiden puuttuessa ovat tällaisessa muodossa toimivan yrityksen mahdollisuudet toimia verotuksellisesti neutraalilla tavalla melko heikot. Siten yrityksen kansainvälistymismuotona kannattaisi suosia kiinteää toimipaikkaa tytäryhtiön sijasta. Tosin vaakakupissa saattaa painaa enemmän myös kiinteän toimipaikan käsitteeseen tai liiketulon kohdentamiseen liittyvät tulkinnanvaraisuudet, jolloin halutaan perustaa mieluummin tytäryhtiö. Suuria riskejä sisältävää toimintaa varten voi olla myös turvallisempaa perustaa erillinen tytäryhtiö, jolloin ulkomaan toiminnan riskit saadaan rajattua ulkomaille sijoitettuun pääomaan³⁰⁴. Kiinteän toimipaikan riskeistähän yritys vastaa koko varallisuudellaan. Toimintamuodon valintaan vaikuttaa siis olennaisesti myös toiminnan luonne.

---

³⁰³ Penttilä 2013b: 5

³⁰⁴ Helminen 2013: 565

Toisin kuin tappionsiirtojärjestelmän osalta konserniavustusjärjestelmästä ei ole olemassa lopullisia tappioita koskevaa EU-tuomioistuimen ratkaisua. Toisaalta voidaan kysyä, jos lopulliset tappiot voivat siirtyä sulautumisessa emoyhtiöön, niin pitäisikö vastaavassa tilanteessa hyväksyä myös rajat ylittävä konserniavustus. Tilanne on tältä osin kuitenkin epäselvä. Konserniavustusjärjestelmälle on myös haettu sopivampaa vaihtoehtoa, joka ottaisi riittäväällä tavalla huomion konsernin taloudellisena kokonaisuutena ja siten toteuttaisi verotuksen neutraalisuutta sen suhteen, harjoitetaanko toimintaa yhtenä yrityksenä vai konsernin muodossa. Elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmä onkin esittänyt konsernin yhteisverotusmallin käyttöönottoa. Konsernin yhteisverotusmallissa konserniyhtiöiden voitolliset ja tappiolliset tulokset yhdistetään verotuksessa ja verotuksen perusteena on kokonaistulos. Yhteisverotus tapahtuisi pelkästään verotuksen tasolla eikä siihen liittyisi varojen siirtoa. Yhteisverotusjärjestelmä on eri variaatioina käytössä useissa EU-valtioissa, mutta senkään osalta ei ole olemassa lopullisia tappioita koskevaa EU-tuomioistuimen ratkaisua. Siten nykyisessä tilanteessa tulee yhä seurata EU-oikeuden kehitystä ja erityisesti sen vaikutusta ulkomaisten *lopullisten tappioiden* käsittelyyn. Suomen veropohjan turvaamisen vuoksi uusi konsernin yhteisverotusjärjestelmä ei olisi kuitenkaan mahdollinen ulkomaisten konserniyhtiöiden välillä.³⁰⁵ Tämäkään järjestelmä ei siis sinällään mahdollistaisi ulkomaisen tytäryhtiön tappioiden huomiointoa.

Markkinaehtoperiaate liittyy olennaisesti niin ulkomaisten kiinteiden toimipaikkojen kuin tytäryhtiöiden toimintaan. OECD:n siirtohinnoitteluohje, joka on kommentaariteos OECD:n malliverosopimuksen markkinaehtoperiaatetta ja siirtohinnoittelua koskevaan artiklaan 9, on vakiinnuttanut asemansa markkinaehtoperiaatteen tulkintalähteenä kansainvälisesti ja myös Suomessa³⁰⁶. Viimeisimpänä markkinaehtoperiaatteen tulkintaohjeena on BEPS-raporttien päivitys. Näistä huolimatta epäilen, että myös tulevaisuudessa markkinaehtoperiaate tulee edelleen aiheuttamaan yrityksille haasteita. Valtiot pitävät yhä tiukemmin kiinni omasta verotusoikeudestaan, jolloin valtioiden väliset tulkintaristiriidat aiheuttavat edelleen kaksinkertaisenverotuksen vaaran. Suomen onkin oltava aktiivisesti mukana OECD:n riidanratkaisumenetelmiä kehittävässä työssä, jotta voitaisiin varmistaa suomalaisten yritysten pääseminen samalle

---

³⁰⁵ Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 20-39

³⁰⁶ Verohallinto 2015

viivalle ulkomaisten kilpailijoidensa kanssa³⁰⁷. Lisääntyneiden markkinaehtoperiaatteen tulkintaohjeiden myötä vaikuttaa siltä, että OECD haluaa pitää kiinni markkinaehtoperiaatteesta. Silti kritiikki markkinaehtoperiaatetta kohtaan on kokoajan kasvanut, ja ongelmat on myönnetty myös OECD:n sisällä³⁰⁸.

Markkinaehtoperiaatteen ajatuksena on, että yrityksen voitot, ja siten verot, kertyvät maissa, joissa niiden taloudellinen lisäarvo syntyy. Markkinaehtoperiaate rakentuu kuitenkin kuvitelmiensa varaan. Tämän vuoksi voitaneen sanoa, että se ei oikeasti toimi. Ensimmäinen kuvitelma perustuu kansantalouden teoriaan vapaista markkinoista, joilla kysyntä ja tarjonta määräävät hinnat. Tosiasiassa täydelliseen kilpailuun perustuvia vapaita markkinoita ei yritysten välillä ole, sillä hinnat neuvotellaan liikesalaisuuden varjossa. Kysynnän ja tarjonnan lisäksi yksittäisen liiketoimen hintaan vaikuttaa myös markkinoilla oleva informaation epäsymmetrisyys. Toinen harhakuvitelma liittyy ajatukseen siitä, että monikansallisen yrityksen yksiköt kävisivät kauppaa keskenään kuin riippumattomat yritykset. Käytännössä konsernijohto voi määrätä yksin kaupankäynnin olosuhteet, mikä taas vaikuttaa suoraan siirtohintoihin. Ongelmiensa vuoksi markkinaehtoperiaate ei täytä hyvän verojärjestelmän piirteitä. Lopputulos ei ole oikeudenmukainen, veroneutraali, tehokas tai ennustettava.³⁰⁹ EU:n komissio onkin ehdottanut markkinaehtoperiaatteesta luopumista yhteistä yhdistettyä yhtiöveropohjaa, CCCTB³¹⁰, koskevassa direktiiviehdotuksessaan. CCCTB-ehdotus tarkoittaa sitä, että verotusoikeus konserniyhtiöiden tuloon jaettaisiin niiden EU-maiden kesken, joissa yhtiöt toimivat. Kukin EU-maa päättäisi kuitenkin itsenäisesti tuloon sovellettavasta verokannasta. CCCTB:n myötä siirtohinnoittelua ei sovellettaisi eri jäsenvaltioissa olevien toimintayksiköiden välillä. Lisäksi se mahdollistaisi rajat ylittävän tappiontasauksen ilman tappioiden vanhenemisaikaa.³¹¹ CCCTB parantaisi siten toteutuessaan ulkomaisten tytäryhtiöiden asemaa yritysten kansainvälistymismuotona, mutta se ei kuitenkaan poistaisi kiinteiden toimipaikkojen käyttökelpoisuutta osana ulkomaantoimintojen järjestämistä. Kaiken kaikkiaan CCCTB:stä aiheutuisi EU:ssa toimiville yhtiöille merkittäviä verosäästöjä.

³⁰⁷ Keskuskauppakamari 2016

³⁰⁸ Ks. Shaheen 2012

³⁰⁹ Finér 2015b: 420

³¹⁰ Common Consolidated Corporate Tax Base

³¹¹ Valtiovarainministeriön julkaisuja 2013: 17

LÄHTEET

Aalto, Pia & Hanna Viilo (2013). Korkorajoitussäännösten soveltamisen haasteita. *Verotus* 3/2013, 274-284.

Aarnio, Aulis (2006). *Tulkinnan taito – ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta* [online]. Talentum Media Oy, 2006. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:<http://verkkokirjahylly.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/CACBCXETCF#kohta:1>>.

Andersson, Edward & Esko Linnakangas (2006). *Tuloverotus*. Helsinki: Talentum Media Oy.

Andersson, Edward & Seppo Penttilä (2014). *Elinkeinoverolain kommentaari*. Helsinki: Talentum Media Oy.

Bal, Aleksandra (2012). Tax Implications of Cloud Computing – How Real Taxes Fit into Virtual Clouds. *Bulletin for International Taxation* [online] June 2012, 335-339. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2438466>.

Edilex - Uutiset [online] (2015). Yhteisöjen saamien osinkotulojen verovapautta koskevaan sääntelyyn tulee muutoksia vuoden 2016 alusta. 30.12.2015. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <https://www-edilex-fi.proxy.tritonia.fi/uutiset/46953>>.

Elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmä (2013). Elinkeinoverotuksen asiantuntijatyöryhmän muistio [online]. *Valtiovarainministeriön julkaisuja Verotus 16/2013*. Valtiovarainministeriö. Saatavana World Wide Webistä:
<URL:
http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/ministerioiden_julkaisut/10580.pdf>.

Engblom, Ari, Jyrki Holla, Jussi Järvinen, Sebastian Kellas, Anne Lampinen, Markku Lepistö, Vesa-Pekka Nuotio, Vesa Paronen, Anna-Leena

- Rautajuuri, Eric Sandelin, Timo Torkkel & Kristiina Äimä (2012). *Elinkeinoverotus 2012*. KPMG ja Edita Publishing Oy.
- Finér, Lauri (2016). Liiketulon kohdentaminen kiinteille toimipaikoille, osa III (referee-artikkeli). *Verotus 1/2016*, 76-86.
- Finér, Lauri (2015a). Liiketulon kohdentaminen kiinteille toimipaikoille, osa I (referee-artikkeli). *Verotus 3/2015*, 278-282.
- Finér, Lauri (2015b). Liiketulon kohdentaminen kiinteille toimipaikoille, osa II (referee-artikkeli). *Verotus 4/2015*, 410-421.
- Haarala, Marjaana & Marianne Malmgrén (2007). International Fiscal Associationin 60. Kongressi Amsterdamissa 17.-22.9.2006. *Verotus 1/2007*, 82-89.
- Heiniö, Seppo & Mikko Nikunen (2008). Viron tuloverolakimuutokset erityisesti Suomen näkökulmasta. *Verotus 5/2008*, 526-535.
- Helminen, Marjaana (2016). *Kansainvälinen verotus* [online] jatkuvatäydenteinen. Talentum Media Oy, 2016. Saatavana World Wide Webistä: <URL: [http://fokus.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/DABBXXBTAFHBG#koha:KANSAINV\(\(c4\)LINEN\(\(20\)VEROTUS\(\(20\)>](http://fokus.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/DABBXXBTAFHBG#koha:KANSAINV((c4)LINEN((20)VEROTUS((20)>)>.
- Helminen, Marjaana (2013). *Kansainvälinen tuloverotus*. 2. painos. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Helminen, Marjaana (2012). *EU-vero-oikeus: Välitön verotus*. 2. painos. Talentum Media Oy.
- Helminen, Marjaana (2004). Kiinteän toimipaikan tuloverokysymykset. *Tilintarkastus 4/2004*, 20-29.
- Holmdahl, Sven Erik & Fredrik Ohlsson (2008). Visst gäller Marks & Spencer. *Skattenytt 1-2/2008*, 19-23.

- Juusela Janne, Olli Nykänen, Kari S. Tikka & Tomi Viitala (2016). *Yritysverotus I-II* [online] jatkuvatäydenteinen. Saatavana World Wide Webistä: <URL: [http://fokus.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/FADBGXGTBF#kohta:YRITYSVEROTUS\(\(20\)I\(\(2013\)II\(\(20\)\)>.](http://fokus.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/FADBGXGTBF#kohta:YRITYSVEROTUS((20)I((2013)II((20))>)
- Juusela Janne (2004). *Osinkojen ja osakeluovutusten verotus*. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Järvenoja, Markku (1999). *Yrityksen uusi verosuunnittelu*. Helsinki: Ajatus.
- Kajas, Ilkka (2005). Konzernin verotuksen ajankohtaiset kysymykset. *Vero-opintopäivät 2005*, 35-45.
- Kananoja, Visa (2015). Maastapoistumisverotus kiinteän toimipaikan lakatessa – elinkeinoverolain kehittämistarpeet Euroopan unionin oikeuden näkökulmasta (referee artikkeli). *Verotus 4/2015*, 422-440.
- Karjalainen, Jukka & Merja Raunio (2007). *Siirtohinnoittelu*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Keskuskaupakamari* [online] 2016. Kansainväliseen verotukseen luvassa muutoksia. 11.2.2016 [siteerattu 20.3.2016]. Saatavana World Wide Webistä: <http://kauppakamari.fi/2016/02/11/28340/>.
- KPMG (2015). Hallitusohjelman yritysverotusta koskevat linjaukset [online]. *Tax & Legal View - KPMG:n vero- ja lakipalveluiden tiedotuslehti /2/2015*. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <https://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-jajulkaisuja/Asiakaslehdet/Documents/kpmg-tax-legal-view-2-2015.pdf>>.
- Kujanpää, Emmiliina & Kristiina Äimä (2013). *Kasvuyrityksen kansainvälinen tuloverotus*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Kukkonen, Matti & Risto Walden (2010). *Konsernin verosuunnittelu*. Helsinki: WSOYpro Oy.

- Linnakangas, Esko & Matti Myrsky (2009). *Kansainvälinen henkilö- ja yritysverotus*. 2. painos. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Malmgrén, Marianne (2013a). Yritysten korkovähennysoikeuden rajoitukset [online]. *Verotus 1/2013*, 5-16.
- Malmgrén, Marianne (2013b). *Tappioiden siirtyminen rajat ylittävässä tilanteissa* [online]. Edita Publishing Oy. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<https://www-edilex-fi.proxy.tritonia.fi/artikkelit/10488.pdf>>.
- Malmgrén, Marianne (2011). Siirtohinnoittelu kiinteän toimipaikan tulon määrittelyssä. *Verotus 3/2011*, 302-309.
- Malmgrén, Marianne (2010). Kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta annetun lain muuttuneet säännökset. *Verotus 2/2010*, 167-175.
- Malmgrén, Marianne (2009). *Sisäiset korot lähiyhtiöiden kansainvälisessä verotuksessa*. WSOYpro Oy.
- Malmgrén, Marianne (2008). *Oikeushenkilön asuinvaltio verotuksessa ja yrityksen kansainvälistyminen* [online]. Edita Publishing Oy. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/kirjat/7530.pdf>>.
- Malmgrén, Marianne (2004). Suomalaisen yhteisön tuloverotuksesta toimittaisa ulkomailla. *Verotus 1/2004*, 56-67.
- Mehtonen, Pekka (2005). *Siirtohinnoittelu, tuloverotus ja konsernistrategiat* [online]. Edita Publishing Oy. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/kirjat/3662.pdf>>.
- OECD (2014) *Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2014*. OECD Publishing. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<http://www.oecd-ili-brary.org/docserver/download/2314111e.pdf?expires=1425384511&id=id&accname=ocid53010813&checksum=004B5485A80C0849AE5CB592862FD379>>.

- Ossa, Jaakko (2002). *Sijoitustoiminnan verotus ja verosuunnittelu*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.
- Penttilä, Seppo (2014). *Ulkomaisen veron hyvittäminen – KHO 2014:159* [online]. Uutiset 8.12.2014, Edilex. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/uutiset/42552?allWords=ulkomaisen+veron+hyvittäminen+penttilä+seppo&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearchKey=629846>>.
- Penttilä, Seppo (2013a). Kiinteä toimipaikka vai tytäryhtiö ulkomaille? *Tilisanomat* 3/2013, 49-53.
- Penttilä, Seppo (2013b). *Tappioiden siirtyminen rajat ylittävässä sulautumisessa – KHO 2013:155* [online]. Edita Publishing Oy. Saatavana World Wide Webistä: <URL:<https://www-edilex-fi.proxy.tritonia.fi/artikkelit/16078.pdf>>.
- Penttilä, Seppo (2009). Lopulliset tappiot - loputon ongelma? *Verotus* 5/2009, 461-473.
- PwC [online] (2016). Siirtohinnoittelun dokumentointi ja verotuksen maakohtainen selvitys. 4.1.2016 [siteerattu 14.3.2016]. Saatavana World Wide Webistä: <https://uutishuone.pwc.fi/siirtohinnoittelun-dokumentointi-ja-verotuksen-maakohtainen-selvitys/>.
- PwC [online] (2015). OECD julkaisi lopulliset raportit. 7.10.2015 [siteerattu 14.3.2016]. Saatavana World Wide Webistä: <https://uutishuone.pwc.fi/oecd-julkaisi-lopulliset-beps-raportit/>.
- PwC (2014). *Transfer Pricing Perspectives: Fit for the Future* [online]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.pwc.com/gx/en/tax/publications/transfer-pricing/perspectives/assets/tp-perspectives-oct-14.pdf>>.
- Shaheen, Salman (2012). OECD's Marlies de Ruyter admits need to improve transfer pricing guidelines, but stands by ALP. *International Tax Review*

18.6.2012 [online]. Saatavana World Wide Webistä: <URL: <http://www.tpweek.com/Article/3048241/OECDs-Marlies-de-Ruiter-admits-need-to-improve-transfer-pricing-guidelines-but-stands-by-ALP.html>>.

Skaar Arvid A. (1991). *Permanent Establishment: Erosion of a Tax Treaty Principle*. Kluwer Law and Taxation Publishers, Boston.

Skaar Arvid A. (2000). Erosion of the Concept of Permanent Establishment: Electronic Commerce. *Intertax* 2000, Volume 28, Issue 5, 188-194.

Skatteverket [online] 2015. Fast driftställe i Sverige eller inte [siteerattu 5.10.2015]. Saatavana World Wide Webistä: <https://www.skatteverket.se/foretagorganisationer/skatte/international/utlandskaforetag/fastdriftstalle.4.71004e4c133e23bf6db800064933.html>.

Suurnäkki, Matti (1994). *Kiinteän toimipaikan käsite verotuksessa*. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulun julkaisuja.

Vapaavuori, Ahti (2003). *Eurooppaoikeus ja kansainvälinen verotus*. Helsinki: Talentum Media Oy.

Verohallinto (2015). *Kansainvälisen verotuksen käsikirja 2015* [online]. Verohallinnon julkaisu 284.15. Saatavana World Wide Webistä: <URL: http://www.vero.fi/download/Kansainvalisen_verotuksen_kasikirja_2011_Verovuodet_2011_ja_2012/%7B64264AFE-8A24-42EC-841A-B91B64340FD1%7D/8438>.

Verohallinto [online] (2013). Korkovähennysoikeuden rajoitukset elinkeinotoiminnassa. Diaarinumero A206/200/2013, 7.4.2014 [siteerattu 14.3.2016]. Saatavana World Wide Webistä: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Korkovahennysoikeuden_rajoitukset_elinke\(32479\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Korkovahennysoikeuden_rajoitukset_elinke(32479)).

Verohallinto (2007). *Siirtohinnoittelun dokumentointi - muistio*. Ohje, dnro 1471/37/2007, 19.10.2007. Saatavana World Wide Webistä: <URL:

https://www.vero.fi/download/Siirtohinnoittelun_dokumentointi__muistio/%7BB7C214C0-8E02-4A31-AD7E-7A2D0709245F%7D/4030>.

Verohallinto [online] (2003). Verohallituksen kannanottoja yritysverokysymyksiin. Ohje Dnro 1531/345/2003, 2.6.2003 [siteerattu 15.10.2015]. Saatavana World Wide Webistä: [http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Verohallituksen_kannanotot_oja_yritysverok\(10161\)#Kiinassa%20maksetut%20verot1](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Verohallituksen_kannanotot_oja_yritysverok(10161)#Kiinassa%20maksetut%20verot1).

LIITE

Korkorajoitussäännöksen keskeinen sisältö ja sen soveltamisen pääasialliset vaiheet (Verohallinto 2013).

